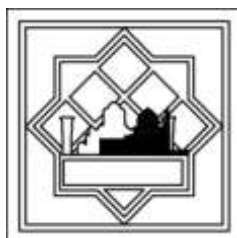

0

چکیده مقالات
همایش ملی بافت‌های
فرسوده و تاریخی شهری
چالش‌ها و راهکارها

کاشان - اردیبهشت ۱۳۹۴

شورای سیاست گذاری

- مهندس سید محمد ناظم رضوی: شهردار کاشان و رئیس شورا
- دکتر عباس زراعت: رئیس دانشگاه کاشان و عضو شورا
- مهندس علی رسول زاده: رئیس شورای اسلامی شهر کاشان و عضو شورا
- دکتر محسن شاطریان: رئیس دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین دانشگاه کاشان و دبیر علمی همایش
- مهندس سعید طالعی: مدیر عامل شرکت عمران و احیای بافت فرسوده و دبیر اجرایی همایش
- دکتر مجید منعم زاده: معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه کاشان و عضو شورا
- مهندس سید مهدی رضوی زاده: مدیر حوزه گردشگری شهرداری کاشان و عضو شورا
- دکتر یونس غلامی: مدیر گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان و عضو شورا

دبیر علمی همایش

- دکتر محسن شاطریان: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان

اعضای کمیته علمی

- دکتر پیروز حناچی: معاون معماری و شهرسازی وزارت راه و شهرسازی و استاد دانشگاه تهران
- دکتر عباس زراعت: رئیس دانشگاه و استاد گروه حقوق دانشگاه کاشان
- دکتر احمد پوراحمد: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
- دکتر مصطفی بهزاد فر: استاد گروه شهرسازی دانشگاه علم و صنعت ایران
- دکتر سیروس شفق: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان
- دکتر محمد تقی رهنمایی: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
- دکتر مسعود تقوایی: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه اصفهان
- دکتر کرامت اله زیاری: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تهران
- دکتر حسن افراخته: استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی دانشگاه خوارزم
- دکتر محسن نیازی: استاد گروه علوم اجتماعی دانشگاه کاشان
- دکتر عیسی ابراهیم زاده: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان
- دکتر محمد سعید ایزدی: معاون وزیر و مدیر عامل شرکت عمران و بهسازی شهری ایران و دانشیار گروه معماری دانشگاه بوعلی سینای همدان
- دکتر براتعلی خاکپور: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد

- دکتر محمد رحیم رهنما: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد
- دکتر فریبرز صدیق ارفعی: دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه کاشان
- دکتر محمد گنجی: دانشیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه کاشان
- دکتر حمید ماجدی: دانشیار گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات
- دکتر علی موحد: دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی
- دکتر امیر محمود زاده: استادیار پژوهشگاه شاخص پژوهش دانشگاه اصفهان
- دکتر محمدرضا حل فروش: استادیار گروه معماری دانشگاه وین اتریش
- دکتر امیدعلی خوارزمی: استادیار گروه مدیریت شهری دانشگاه فردوسی مشهد
- دکتر احمد دانایی نیا: استادیار گروه معماری دانشگاه کاشان
- دکتر حمیدرضا جیحانی: استادیار گروه معماری دانشگاه کاشان
- دکتر مهران سهراب زاده: استادیار گروه علوم اجتماعی دانشگاه کاشان
- دکتر علی عمرانی پور: استادیار گروه معماری دانشگاه کاشان
- دکتر موسی کاظمی: استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور واحد تهران
- دکتر یونس غلامی: استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان
- دکتر رسول حیدری سروشجانی: استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان
- دکتر اعظم السادات رضوی زاده: استادیار گروه معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد کاشان
- دکتر سید عبدالجابر قدرتیان کاشان: استادیار گروه مدیریت و کارآفرینی دانشگاه کاشان
- دکتر صدیقه کیانی سلمی: استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان
- دکتر سید حجت موسوی: استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان
- دکتر حسین یغفوری: استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان
- دکتر اکبر شائمی برزکی: استادیار گروه جغرافیا دانشگاه پیام نور آران و بیدگل
- ناصر مشهدی زاده: مدرس گروه شهرسازی دانشگاه شیخ بهایی اصفهان
- امیر اشنویی: مدرس دانشگاه پیام نور
- سعید طالعی: مدرس دانشگاه کاشان
- محمد علائی آرانی: مدرس دانشگاه کاشان و دانشگاه پیام نور
- محمود گنجی پور: مدرس دانشگاه پیام نور
- اصغر شیرپز: مدرس دانشگاه کاشان

دیر اجرایی همایش

- مهندس سعید طالعی: مدیر عامل شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهرداری کاشان

اعضای کمیته اجرایی همایش

- مهندس محسن معین زاده: مسئول آموزش و مرکز رایانه دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین دانشگاه کاشان و مسئول کمیته

- مهندس سید مهدی رضوی زاده: مدیر گردشگری شهردای کاشان

- جواد نخی: مدیر دفتر ریاست و روابط عمومی دانشگاه کاشان

- مهندس سید حسین علی ابریشم: مدیر اداری و مالی شهرداری کاشان

- مهندس محمد عصار: مدیر اداری و پشتیبانی دانشگاه کاشان

- حسن بابازاده: رئیس اداره رفاه کارکنان دانشگاه کاشان

- امیر حسین حاجی اکبری: مدیر حراست دانشگاه کاشان

- محمد خداداد: مدیر روابط عمومی دانشگاه کاشان

- امیر حسین کاشانی نژاد: مدیر تشریفات دانشگاه کاشان

- محمد علائی آرانی: کارشناس دبیرخانه علمی همایش - مسئول وبسایت همایش

- مهندس حجت الله رهی: مدیر برنامه ریزی و توسعه شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهری شهرداری کاشان

- دکتر محمد علی فرجی: مدیر مرکز ارتباطات راهبردی و امور بین الملل شهردای کاشان

- مهندس سید مجتبی حسینی: مدیر طرح و برنامه ریزی شهرداری کاشان

- جواد دقیق: مدیر امور دانشجویی دانشگاه کاشان

- سید محمد ناصری: کارپرداز شهرداری کاشان

- مهندس محمد امین اسلامی: کارشناس مرمت و معماری شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهری شهرداری کاشان

- مهندس جابر صالحی کوپایی: کارشناس شهرسازی شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهری شهرداری کاشان

- مهندس پاسبان پور: کارشناس گرافیک شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهری شهرداری کاشان

- مهندس خالقی آرانی: کارشناس گرافیک شرکت عمران و احیای بافت فرسوده شهری شهرداری کاشان

- مهندس امیر حسین نیکوکار: کارشناس پشتیبانی نرم افزاری دانشگاه

پیام رییس همایش

احیاء و نوسازی بافت‌های فرسوده یک ضرورت و الزام اجتناب ناپذیر است. ناپایداری بافت‌های فرسوده ناشی از مشکلات اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی، فرهنگی و امنیتی است ولی همین بافت‌ها دارای ارزش‌ها و قابلیت‌های بسیاری هستند که در صورت شناخت توانمندی‌های موجود فرصت‌های تاریخی با اهمیتی برای باززنده سازی آنها وجود دارد.

شهر کاشان با پیشینه تاریخی هفت هزار ساله شهرنشینی و دوره‌های متوالی اوج و شکوفایی در دوران اسلامی واجد ارزش‌های والایی از معماری، هنر، فرهنگ و تمدن است که در بافت‌ها و عناصر تشکیل دهنده آن متجلی شده است. تغییر در دیدگاه‌های شهرسازی، شیوه زندگی و نابسامانی‌های ایجاد شده اخیر و توسعه بیش از حد شهر به خارج از بافت با ارزش تاریخی منجر به شرایطی شد که رکود، کاهش جمعیت و ورود جمعیت جایگزین غیربومی و فرسودگی کالبدی در پی داشت و این موارد بخش تاریخی شهر با مساحتی حدود ۴۵۰ هکتار را به بافتی مسئله دار تبدیل کرد.

خوشبختانه در سال‌های اخیر در بحث کالبدی شهرداری کاشان اقدامات با ارزشی در جهت احیای مجدد بافت در عرصه‌های گوناگون آغاز کرده است از خرید و مرمت بناهای با ارزش تا مرمت و بهسازی معابر، گذرها و محوطه‌های داخلی بافت و در جهت احیای اقتصادی محلات از ایجاد کاربری‌های متناسب با زندگی امروز تا رونق بخشی به کسب و کارهای قدیمی و مشاغل و صنایع دستی در بخش‌های رها شده و انجام فعالیت‌های فرهنگی، هنری و مذهبی و ایجاد سراهای محله، همه این اقدامات با موج جدیدی از سرمایه گذاران علاقمند به زندگی و حضور در بافت که در چند سال اخیر اقدام به خرید و مرمت و ایجاد فعالیت‌های متناسب در بافت تاریخی کرده اند، جریان جدیدی را ایجاد کرده است که پایان روزهای رخوت و شروع فصل سرزندگی و شادابی بافت را نوید می‌دهد. برگزاری همایش ملی بافت‌های فرسوده و تاریخی شهری می‌تواند در این فرایند نقش اساسی و ویژه داشته باشد. در برپایی این همایش نقش علمی دانشگاه کاشان و سایر مراکز علمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است و جا دارد در اینجا از دست اندرکاران و مجریان چه در دانشگاه کاشان و همکاران خودم در شهرداری کاشان و سایر عوامل برگزار کننده تشکر و قدردانی نمایم.

سید محمدناظم رضوی

رئیس همایش و شهردار کاشان

پیام رییس دانشگاه کاشان

برنامه ریزی جهت دار و هدفمند برای بافت های فرسوده و تاریخی شهرها، از سویی به عنوان سرمایه ای ملی و از دیگر سو به عنوان چالشی عمرانی، اجتماعی رویکردی مردم مدار و نه کالبد مدار را طلب می کند که با پیچیدگی ها و ظرافت های خاصی همراه می باشد.

بدون شک نمی توان صرفاً از زاویه فیزیکی و کالبدی، برنامه ریزی بافت های مرکزی شهرها را مدنظر داشت و ساکنان و پدید آورندگان آن را در فرایند احیاء در حاشیه قرار داد.

تمرکز و تعریف طرح های توسعه ای در بافت های مرکزی شهرها به دلیل محیط شکل یافته و سوابق تاریخی با برنامه ریزی بر اراضی خالی از انسان و فضاهای بکر متفاوت می باشد و توجه به همین نکته است که برنامه ریزی در بافت های مرکزی شهرها را با حساسیتی دوجندان مواجه نموده است. فلذا مهم ترین مسئله در طرح های بافت های فرسوده و تاریخی، توجه به عامل انسانی (ساکنان، مالکان و بهره برداران) و میزان مشارکت آنها در فرایند برنامه ریزی است و به عینیت رسیدن این مهم نیاز به پژوهش و برنامه ریزی کامل با همراهی و همکاری دانشمندان، پژوهشگران و اساتید فن و مدیریت شهری دارد.

پاسخگویی به نیازهای بخش های مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در سطح منطقه ای، ملی و بین المللی و نیز نقش مؤثر دانشگاه در نظام سیاست گذاری و مدیریت منطقه کاشان بزرگ، دو مأموریت کلان دانشگاه می باشد که مبتنی بر ارزش های بنیادی به ویژه تعهد به بهبود کیفیت زندگی ساکنان منطقه کاشان بزرگ و استقرار جامعه دانش بنیان است.

از مهم ترین اهداف دانشگاه کاشان در طرح راهبردی آن، توسعه مطالعات کاشان شناسی با رویکرد شناساندن تاریخ و تمدن و فرهنگ، تلاش برای ارتقای همبستگی و انسجام منطقه ای و توجه خاص به فعالیت های آموزشی و پژوهشی به حل مسائل منطقه و ارتقای کیفیت زندگی مردم می باشد. در این راستا شورای پژوهش و فناوری در دانشگاه کاشان با کمیته های مختلف تشکیل گردیده و برگزاری «همایش بافت های فرسوده و تاریخی شهری، چالش ها و راهکارها» همراهی و همدلی دو نهاد دانشگاه و شهرداری را به عیان نشان می دهد.

اینجانب رجاء واثق دارم، این گام بلند که با تلاش و کوشش این دو نهاد صورت گرفته و توانسته اندیشمندان و مدیران شهری را گرد هم آورد. با پیگیری ها و برنامه های پی آمد آن، اثرات و برکات فراوانی برای این منطقه بزرگ به همراه خواهد داشت.

عباس زراعت

رئیس دانشگاه کاشان - اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

پیام دبیر علمی همایش

بافت فرسوده علیرغم انسجام محله ای و بافت اجتماعی قوی نیز بواسطه موقعیت شهری خود در میان سایر پهنه‌های شهری، از مشکلاتی فراتر از نحوه ساخت و ساز و مسایل رنج می‌برند. از این رو دخالت در این بافت‌ها صرفاً نمی‌بایست از نوع اقدامات کالبدی باشد. فرسودگی بافت که نتیجه فرسایش کالبدی - اقتصادی است به مرور موجب تضعیف امکان استفاده مناسب و کارا از زمین می‌شود، سبب هدر رفتن زمین در بخش‌های توانمند شهر - محدوده‌های مرکزی و بافت قدیمی - می‌شود. فضاهای خالی و بافت‌های فرسوده در دل شهرها در حالی رها شده‌اند که گسترش کالبدی شهر هر روز معضلی جدید بر مسائل و مشکلات موجود می‌افزاید.

از سوی دیگر آنچه برخورد با بافت‌های فرسوده را در کشور ما در تنگنا قرار می‌دهد، عدم تمایز صحیح بین بافت تاریخی و بافت فرسوده است که گاهی شیوه برخورد را به سمت حفاظت مطلق و دیدگاه موزه‌ای کشانده، دست و پای دست‌اندرکاران و طراحان را می‌بندد. در بسیاری از هسته‌های قدیمی، آنچه دارای ارزش است نه کالبد موجود بناها و ساخت شهرهای آن بلکه، گذرها، مراکز محله‌ای، روابط اجتماعی میان ساکنین، یادمان‌ها و نشان‌های بافت است که دارای ارزش اجتماعی و فرهنگی است.

از این رو دخالت در این بافت‌ها صرفاً نمی‌بایست از نوع اقدامات کالبدی، اصطلاحاً بازسازی از نوع تخریب و دوباره ساختن باشد. در بسیاری از عرصه‌ها بهسازی بافت و اقدام خود مشارکتی با مردم ساکن در آن شیوه بسیار مطلوب و پایداری را ارائه می‌دهد که می‌تواند در طول دوره کوتاه مدت صورت پذیرد و رفاه شهروندی را در بافت توانمند سازد.

بدین ترتیب در جهان معاصر، حل مسائل شهری جز با شناختن نیازها، خواسته‌ها و نگرش‌های شهروندان امکان پذیر نیست و شناخت مسائل، جز با پژوهش میسر نیست و پژوهش‌های اجتماعی می‌توانند مورد استفاده سیاست‌های برنامه‌ریزی اجتماعی، مسکن، تعلیم و تربیت، بهداشت و... قرار گیرد. آگاهی از نیازها و مسائل مردم و بررسی نگرش آن‌ها در میزان نقشی که می‌توانند در رفع مشکلات شهری داشته باشند، زمینه مساعدی برای برقراری ارتباط منطقی و صحیح بین نهاد خدمت رسان و شهروندان فراهم ساخته و اعتماد میان شهروندان و مدیریت شهری برقرار می‌شود. مشارکت شهروندان در طرح‌های نوسازی شهری می‌تواند در تامین منابع اقتصادی، کاهش هزینه خدمات، افزایش انسجام اجتماعی، کاهش آسیب‌ها و تنش‌های ناشی از زندگی شهری و رضایت شهروندان موثر باشد.

بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری بخش قابل توجهی از سطح منطقه شهری کاشان و سایر شهرهای کشور را تشکیل می‌دهند. این بافت‌ها از یک سو، از طیف گسترده مشکلات کالبدی، عملکردی، ترافیکی و زیست محیطی رنج می‌برند و از سوی دیگر مهم ترین پتانسیل شهرها برای استفاده از زمین جهت اسکان جمعیت، تأمین فضاهای باز خدماتی و نیز بهبود زیست محیطی محسوب می‌شوند. مطالعه و بررسی مسائل و مشکلات بافت‌های فرسوده منطقه شهری کاشان، بنا توجه به اهمیت کالبدی، اجتماعی، هنری و گردشگری دارای مسائل ظرفیتی است که با برپایی همایش ملی بافت‌های فرسوده و تاریخی شهری: چالش‌ها و راهکارها، با تأکید بر منطقه

شهری کاشان سعی بر آن بوده است که افکار و اندیشه‌ها، مطالعات جدید و آخرین رویکرد‌ها به این گونه بافت‌ها در این همایش گردآوری نماید.

مهمترین اهداف همایش عبارتند از:

- ✓ گردهمایی اندیشمندان، پژوهشگران، مدیران و کارشناسان و برنامه ریزان شهری به منظور بحث و تبادل نظر و فراهم کردن بسترهای علمی پیشرفت ایرانی-اسلامی بافت‌های فرسوده شهری کشور
- ✓ تبیین مفاهیم و مصادیق فرسودگی و بافت‌های فرسوده شهری در ابعاد اجتماعی-اقتصادی، جغرافیایی، فرهنگی و کالبدی
- ✓ تبیین اصول و روشهای بهینه مدیریت بافت‌های فرسوده شهری در سطح ملی و منطقه کاشان
- ✓ بهره‌گیری از تجربیات ملی و بین‌المللی در مرحله برنامه ریزی بافت‌های فرسوده و تبیین روش‌ها و راهکارهای تهیه و اجرای طرح توسعه شهری در بافت‌های شهری در ایران و منطقه کاشان
- ✓ تجربه و تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های فرا روی بافت‌های فرسوده شهری
- ✓ بهره‌گیری از یافته‌های جدید پژوهشی
- ✓ استفاده بیشتر و بهتر از فضای شهری برای اسکان جمعیت
- ✓ رفع نیاز ساکنان بافت فرسوده به کاربری‌های خدماتی (ایجاد فضاهای کار و تفریح مناسب)
- ✓ بهبود ساختار حمل و نقل در بافت فرسوده شهری
- ✓ ارزیابی اقتصادی طرح‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری
- ✓ بررسی روش‌های تأمین منابع مالی جهت تحقق برنامه‌های بهسازی و بازآفرینی بافت‌های تاریخی و فرسوده شهری

دبیرخانه علمی همایش از مهر ماه سال ۱۳۹۳ شروع به کار نمود، این دبیرخانه نه ماه فعالیت خود با برگزاری جلسات مختلف به بررسی علمی و اجرایی همایش پرداخت و با مساعدت شهرداری شهرکاشان همایش برگزار گردید. از مهرماه سال ۱۳۹۳ فراخوانی مقاله شروع شد که تا اسفند ماه ادامه داشت، طی این دوره زمانی بیش از ۳۵۰ چکیده مقاله و ۱۸۰ مقاله کامل به دبیرخانه ارسال گردید که با دو فرایند داوری چکیده مقاله‌ها و سپس داوری کل متن مقاله، ۶۰ مقاله با نظر کمیته داوران رد و ۱۲۵ مقاله مورد پذیرش قرار گرفت و برای سخنرانی و چاپ آماده گردید.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از حمایت‌های بی دریغ جناب آقای دکتر عباس زراعت ریاست محترم دانشگاه کاشان، جناب آقای مهندس سید محمد ناظم رضوی شهردار محترم شهرستان کاشان و دکتر مجید منعم زاده معاون پژوهشی دانشگاه تشکر نمایم. همچنین وظیفه داریم از اعضای کمیته علمی همایش، پرسنل محترم دانشگاه و شهرداری کاشان و تمام سرورانی که با ارسال مقاله و یا حضور در همایش ما را یاری کردند، سپاسگذاری و قدردانی نمایم. امید آنکه برگزاری این همایش بتواند اثر مثبتی بر مطالعات و شناخت بافت‌های فرسوده و تاریخی شهرها داشته باشد.

با آرزوی توفیق الهی - محسن شاطریان

اردیبهشت ماه ۱۳۹۴

پیام دبیر اجرایی همایش

از دیر باز تاریخ تمدن انسان با تاریخ شهرها گره خورده است. تنوع و پیچیدگی شهر، خود منشأ آفرینندگی در معماری، هنر، علم، فرهنگ، اقتصاد و سیاست است. از طرف دیگر هر چند که بواسطه گوناگونی آدمیان، فرهنگ ها و زیست بوم شهرها و تاریخ آن منحصر به فرد است ولی از آنجایی که شهر یک موجود پیچیده است، چرخه هایی از افول و انحطاط و اصلاح و بازسازی در آن وجود دارد. این زوال که امروزه به فرسودگی بافت های شهری اطلاق می گردد هر چند که به لحاظ بار معنایی لغت می تواند اثرات مخرب اجتماعی نیز داشته باشد ولی واقعیتی است که ریشه در روند کاهش ارزش های ناشی از سودمندی و کیفیت دارد و ضمن شناخت ریشه های آن می بایست با نگاهی همه جانبه تلاش را متوجه روند فرسودگی نمود و آن را درمان کرد.

وجود تاریخ و تمدن پُربار کشور ما، مراکز جمعیتی و شهرهایی را در طول زمان بالنده است که در درون هر یک میراث عظیمی از تمدن و هنر معماری جای دارد. در این میان قدمت بافت های کهن و تغییرات در شیوه های زندگی و در موارد متعددی بی توجهی و مشکلات تحمیلی به پیکره این شهرها، موجب ناکارآمدی آنها در زمانه ما شده است.

شرکت عمران و احیاء بافت فرسوده کاشان در راستای سیاست های خود ضمن اقدامات در خصوص بهسازی، ساماندهی و باززنده سازی بافت تاریخی کاشان با هدف ارتقاء علمی و مستندسازی تجارب در حوزه احیای بافت های ناکارآمد شهری با همکاری دانشگاه کاشان و شهرداری کاشان اقدام به برگزاری همایش ملی بافت فرسوده و تاریخی شهری نموده است. آنچه پیش روی شما مخاطبان ارجمند قرار دارد چکیده مقالاتی است که پس از اعلام نظر کمیته داوری مورد پذیرش قرار گرفته است و تعدادی از آنها در روزهای برپایی همایش در تاریخ های ۹ و ۱۰ اردیبهشت ماه ۱۳۹۴ بصورت سخنرانی ارائه می شود. امید است که این تلاش گشودن دری برای شناسایی و راه کارهایی برای درمان مشکلات پیش روی بافت های ناکارآمد شهرهای ما باشد در حاشیه همایش و بصورت بخش های جنبی مسابقه طراحی شهری در بخشی از محله تاریخی محتشم کاشان و مسابقه عکاسی نیز برگزار گردید. در خاتمه از شهرداری کاشان و دانشگاه کاشان و حامیان همایش و اعضای محترم دبیرخانه علمی و اجرایی و دبیرخانه های مسابقه عکاسی و طراحی شهری و داوران این بخش ها قدردانی می نمایم.

سعید طالعی

دبیر اجرایی همایش

مدیر عامل شرکت عمران و احیاء بافت فرسوده کاشان

فهرست مقالات

بخش کالبدی - فضایی / ۲۳

- ۳ میزان انتظار مردم از باززنده سازی کالبدی و عملکردی بافت قدیم شهر (مطالعه موردی بافت قدیم شهر بابل)..... ۳
- ۳ رمضان اکبرنژاد بایی، اسماعیل علی اکبری، اسدا... دیو سالار..... ۳
- ۴ باز زنده سازی و طراحی شهری بافت تاریخی بوشهر - لبه ساحلی..... ۴
- ۴ فرنوش اوپسی، اعظم سادات رضوی زاده، روشنگر دارابی..... ۴
- ۵ چگونگی احیای بناهای تاریخی محله سنگ سیاه شیراز..... ۵
- ۵ مجتبی بابائی..... ۵
- آسیب پذیری بافت‌های فرسوده شهری در برابر زلزله (مطالعه موردی محله آزادگان (زیرکشتارگاه) شهر پارس آباد
- ۶ مغان)..... ۶
- ۶ احد بدلی اجیرلو، واحد آقائی، بهمن جاویدمغوان، شهرام سلامتی گبلو..... ۶
- ۷ بررسی برخی معیارهای استاندارد در مشخصات فضایی و معماری سالن‌های ورزشی..... ۷
- ۷ محمدابراهیم بهرام، محمد جواد پوروقار..... ۷
- ۸ ساماندهی مراکز شهری با تکیه بر شاخص پیاده محوری؛ (مطالعه موردی : منطقه ۳ در شهر اصفهان)..... ۸
- ۸ فرزانه پورحیدر شیرازی، حمید آرایش آرانی..... ۸
- ۹ مکان یابی بهینه پناهگاه‌های اضطراری چند منظوره با رویکرد پدافند غیرعامل با GIS..... ۹
- ۹ هادی تاریقلیزاده، فرهاد جعفری، حسن حسینی امینی..... ۹
- بررسی علل وعوامل تخریب بناهای تاریخی با مالکیت خصوصی واقع در بافت تاریخی، (مطالعه موردی باغ ارباب
- ۱۰ ماشالله منصوری واقع در راوند کاشان)..... ۱۰
- ۱۰ روح الله تعظیمی فر..... ۱۰
- ۱۱ آسیب شناسی فضایی عناصر بازار سنتی شهر کاشان؛ (مطالعه موردی تیمچه بخشی یا امین التجار بازار کاشان)..... ۱۱
- ۱۱ رسول حیدری سورشجانی، وحیده برهمن، صفورا شاهمرادی..... ۱۱
- ۱۲ بررسی عوامل مؤثر بر اتلاف و مدیریت انرژی در مساکن بافت فرسوده شهر کاشان..... ۱۲
- ۱۲ رسول حیدری سورشجانی، معصومه جهانی، مریم کوراوند..... ۱۲
- ۱۳ بررسی وضعیت شاخص‌های منظر شهری در بافت فرسوده (مطالعه موردی محله اکبر آباد هر ایذه)..... ۱۳
- ۱۳ رسول حیدری سورشجانی، مرتضی شریفی شیمنی..... ۱۳
- ۱۴ بررسی و تحلیل ضعف عملکردی عناصر سنتی بازار؛ (مطالعه موردی تیمچه صباغ بازار سنتی کاشان)..... ۱۴
- ۱۴ رسول حیدری سورشجانی، ژیللا ورفی نژاد، زهراسلیمی..... ۱۴
- ۱۵ جایگاه میدان‌های نقش جهان و توپخانه در توسعه بافت شهرهای اصفهان عصر صفوی و تهران عصر قاجاری..... ۱۵
- ۱۵ مرضیه خالصی، علی عمرانی پور..... ۱۵

- ۱۶..... راهکارهای حفظ و ارتقاء هویت شهری بافت فرسوده در روند نوسازی
- ۱۶..... امیرمسعود درخشان، محمود قادری زارع، پریسا مهدی
- ۱۷..... توانمند سازی کالبد و عملکرد در بافت فرسوده شهری (نمونه موردی شهر کاشان)
- ۱۷..... علی رحیمی، غلامرضا حسنی مقدم، سمانه ظهیریان
- ارزیابی ظرفیت‌های محیطی در بافت‌های فرسوده جهت دستیابی به پایداری شهری؛ (نمونه‌ی موردی: محدوده
- ۱۸..... مرکزی شهر ایلام)
- ۱۸..... مریم رضائی، ماندانا مسعودی‌راد
- ۱۹..... عوامل موثر بر شکل گیری و سازماندهی فضایی شهرهای نو بنیاد (مجموعه‌های ابواب البر) ایلخانی
- ۱۹..... ناهیده رضائی، فاطمه رضوی زاده
- ۲۰..... بررسی تاثیر بادگیرها در افزایش خوانایی محیط در بافت تاریخی کاشان
- ۲۰..... اعظم السادات رضوی زاده، زهرا سروری
- ۲۱..... نشانه‌ها و نمادها در معماری زمینه گرا
- ۲۱..... مهرداد سلطانی، انور رحیم زاده
- ۲۲..... بافت‌های قدیمی؛ سرمایه‌های نهفته شهرها
- ۲۲..... محمدتقی رهنمایی
- ۲۳..... نگاهی کلی به مبانی طراحی مجموعه های فرهنگی
- ۲۳..... سلیمان سلیمانی، محمد باقر کبیر صابر، مهدی اصغری مغاللو
- ۲۴..... بافتهای فرسوده ظرفیتی برای توسعه درونی شهرها (نمونه مطالعه: شهر سقز)
- ۲۴..... محمد سلیمانی، احمد زنگانه، مظهر احمدی
- ۲۵..... بررسی مسائل و چالش‌های بافت‌های فرسوده شهری و ضرورت بهسازی و نوسازی آنها
- ۲۵..... محسن شاهین، مهدی موسوی
- ۲۶..... باززنده‌سازی بافت های فرسوده شهری در ایران
- ۲۶..... سیروس شفقی
- ۲۷..... ارزیابی بافت فرسوده شهرها بر اساس ملاحظات پدافند غیر عامل
- ۲۷..... پریا صانعی، مرتضی الله بخشی
- ۲۸..... معماری عباسی‌های محمدیه به عنوان فضایی برای حیات و اشتغال سالمندان
- ۲۸..... مرضیه طالبی، حسین سلطان زاده
- ۲۹..... نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهرستان چالوس، کلمور)
- ۲۹..... سپیده عطایی
- بررسی تاثیر نوسازی بافت فرسوده شهری بر امنیت گذاری در فضاهای عمومی شهری، نمونه موردی: محله جوانمرد
- ۳۰..... قصاب
- ۳۰..... محمود قادری زارع، امیر مسعود درخشانی، سیده درسا قدیمی

- ۳۱..... شناسایی فرصت‌های توسعه ناشی از زلزله جهت نوسازی بافت‌های فرسوده شهری
- ۳۱..... (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر بروجرد)
- ۳۱..... بابک قلی زاده
- ۳۲..... تحلیل کاربرد اصول نوشهرگرایی در احیای بافت‌های فرسوده محلات شهری
- ۳۲..... (مطالعه موردی: منطقه ۳ شهر اصفهان)
- ۳۲..... مجید گودرزی، مریم ملایی
- ۳۳..... بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کالبدی بافت‌های فرسوده
- ۳۳..... مطالعه موردی: محله جبین شهر اردبیل
- ۳۳..... علیرضا محمدی، بهمن جاوید مغوان، حجت ارژنگی مستعلی بیگلر، شهرام سلامتی گیلو
- ۳۴..... امکان‌سنجی ساماندهی محلات تاریخی شهرها؛
- ۳۴..... نمونه: محله‌ی حسینی‌ی زنجان
- ۳۴..... علیرضا محمدی، وکیل حیدری ساربان، رحیم توسلیان، فریا رفیعی
- ۳۵..... به‌کارگیری روش تنظیم مجدد زمین در نوسازی شهری
- ۳۵..... محمود محمدی، داریوش مرادی، زهرا قاطعی کلاشمی
- ۳۶..... بررسی وضعیت پسماندها در بافت‌های فرسوده شهری کاشان با استفاده از مدل SWOT
- ۳۶..... روح الله میرزایی، رسول حیدری سورشجانی، مهدی موسوی، علی کریم‌پور
- ۳۷..... نمای متحرک با نگرش ایجاد پویایی در ساختار فضای شهری
- ۳۷..... علی محمد ناصری، وحیدالدین خاکباز، احسان هنردوست
- تأثیر راهبردهای بهینه پدافند غیرعامل در کاهش آسیب پذیری تاسیسات شهری مطالعه موردی منطقه ۱۲ شهر تهران
- ۳۸.....
- ۳۸..... اسماعیل نصیری، حسن حسینی امینی، احسان گل‌مهر، سارا میریان، نسرین گنجی
- ۳۹..... تأثیر بافت‌های فرسوده بر زوال فضا در مناطق شهری
- ۳۹..... میلاد نوروزی، محمدعلی پور، فرشته علی‌پور
- بررسی کیفیت مکان با محوریت حافظه‌ی تاریخی شهروندان در بافت‌های فرسوده (بافت حاجی در شهر همدان) با توجه به طرح‌های اخیر بهسازی و نوسازی در سیاست‌های شهری امروز
- ۴۰.....
- ۴۰..... محسن نیازی، محسن شاطریان، سیما خزائیان
- ۴۱..... بررسی و پهنه بندی معیارهای شناسایی بافت فرسوده در کلان شهر تبریز
- ۴۱..... خلیل ولیزاده کامران، فاطمه علی پور
- ۴۲..... مکان‌یابی فضاهای چند منظوره مدیریت بحران در بافت‌های قدیم شهری
- ۴۲..... نمونه موردی: بافت قدیم شهر تبریز
- ۴۲..... میترا وهاب زاده، حسین نوین

بخش اقتصادی - مدیریتی / ۴۳

ارائه الگوی بهینه مدیریت بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از روش‌های تحلیل تصمیم‌گیری چند معیاره

۴۵..... (مطالعه موردی: محله سرتپوله شهر سنندج).....

۴۵..... حسن افراخته، عاطفه احمدی، روشنگ افراخته.....

۴۶..... نقش عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری در طرح‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده.....

۴۶..... حسین باقرزاده، مهدی موسوی، کمال حاج محمدی.....

THE BODY REGENERATION AND REVITALIZATION OF OUDLAJAN PARISH BY

۴۷..... STRATEGIC PLANNING

۴۷..... Kazem alinaghi zade , Masoume Pazoki

۴۸..... جایگاه نظام اخذ بهای خدمات شهری و نحوه ارائه خدمات در توسعه مدیریت مالی شهرداریها.....

۴۸..... فرزانه پورحیدر شیرازی، حمید آرایش آرانی.....

۴۹..... نقش ظرفیت تشکلهای مردم نهاد در بازآفرینی پایدار بافت‌های ناکارآمد شهری.....

۴۹..... احمد پوراحمد، حسین کلانتری خلیل آباد، سید رفیع موسوی.....

۵۰..... جایگاه رویکرد اقتصاد محور در باز زنده سازی اماکن تاریخی و فرهنگی.....

۵۰..... شیرین تجملی، حمیده رجبی.....

۵۱..... جایگاه بافت فرسوده در توسعه پایدار.....

۵۱..... فاطمه تورنجی پور، آمنه مرتضوی.....

امکان سنجی راهکارهای تامین مالی صنعت بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه ساکنان محلی؛ مطالعه موردی:

۵۲..... منطقه ثامن شهر مشهد.....

۵۲..... مریم حسن نژاد، ناصر شاهنوشی فروشانی.....

۵۳..... بررسی استراتژیک نقش بازار سنتی در اقتصاد شهری.....

۵۳..... (نمونه موردی کاروانسرای غفارپور در بافت فرسوده کاشان).....

۵۳..... رسول حیدری سورشجانی، صفورا شاهمرادی.....

۵۴..... استراتژی بهینه برای مداخله در بافت‌های فرسوده شهری.....

۵۴..... (مطالعه موردی: (محله جولان) بافت فرسوده شهرهمدان.....

۵۴..... رحیم حیدری چیانه، عباس کلهری، مریم حاجی زاده انبастق.....

۵۵..... تحلیل و ارزیابی قوانین و مقررات مربوط به بافت‌های فرسوده در ایران.....

۵۵..... محمد هادی درودی، محمد روستایی پاتیه، هادی سلیمانی مقدم.....

۵۶..... چارچوبی برای اعطای کاربری به ابنیه تاریخی با توجه به کیفیت‌های کالبدی- فضایی در روند احیا.....

۵۶..... حمیده رجبی، شیرین تجملی *.....

۵۷..... A METHOD-BASED PLANNING FRAMEWORK FOR INFORMAL SETTLEMENT UPGRADING

۵۷..... Parichehr rezaei vedad , mohammad shaverdi, shahpoor darvish poor

- ۵۸..... اصول مدیریت نوسازی بافت فرسوده در کاشان
- ۵۸..... سیدمحمدناظم رضوی
- ۵۹..... نقش فرصت‌های قابل بازیابی بافت‌های فرسوده شهری در جریان توسعه پایدار شهری
- ۵۹..... اعظم السادات رضوی زاده
- ۶۰..... رویکرد مدیریت عمران شهری در مداخله بافت‌های فرسوده شهری
- ۶۰..... (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر نسیم شهر)
- ۶۰..... محمد تقی رضویان، خدیجه آزادرنجبر
- ۶۱..... ابعاد حقوقی طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری
- ۶۱..... نمونه موردی: بافت پیرامون حرم مطهر امام رضا (ع) مشهد
- ۶۱..... نسرین سلجوقی، نسیم سلجوقی
- ۶۲..... کاهش خطرپذیری بافت تاریخی کاشان در برابر زلزله
- ۶۲..... امید شریعتی زاده
- ۶۳..... الگوهای رونق بخشی، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری
- ۶۳..... فربرز صدیقی ارفعی، صدیقه چشم براهی،
- مدیریت بحران راهکاری نوین در ایمن سازی شهر؛ رویکردی بر پایداری بافت‌های فرسوده (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر قیدار).
- ۶۴..... رسول صمد زاده، رقیه عباسی
- ۶۵..... بکارگیری راهبردهای شهر خلاق در توسعه پایدار بافت‌های فرسوده شهری
- ۶۵..... مهسا عسگری قوامی
- ارزیابی و اولویت بندی شیوه‌های تأمین مالی طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از روش تلفیقی ANP- DEMATEL
- ۶۶..... مهسا فرجی، عباس شیخان، مهدی معصومی نسب
- ۶۷..... ساماندهی بافت‌های فرسوده شهری با رویکرد برنامه ریزی مشارکتی
- ۶۷..... محمود قادری زارع، امیر مسعود درخشان، سیده درسا قدیمی
- شناسایی موانع اجرای طرح‌های بهسازی ونوسازی در بافت‌های فرسوده شهری مطالعه موردی، بافت قدیم شهر ساری
- ۶۸..... مصطفی قدمی، اسدالله دیوسلار، حسین علی پور، مریم طلایی
- ۶۹..... راهبرد های ساماندهی بافت فرسوده شهری؛ مطالعه موردی: شهر بوکان
- ۶۹..... امید مبارکی، ربیوار لاهه، اسماعیل حسین نژاد
- ۷۰..... نتایج طرح مطالعه راهبردی باززنده سازی بافت با ارزش تاریخی نوش آباد در مقام نظر و عمل
- ۷۰..... محمد مشهدی نوش آبادی، علی اصغر شیره پز، محمد عصارى

- بررسی فرآیند تولیدات فضایی در جریان سیاست‌های نوسازی بافت‌های فرسوده و شکل‌گیری آگاهی مصرفی ساکنان این بافت‌ها (با توجه به بررسی بافت فرسوده‌ی حاجی در شهر همدان) ۷۱
- محسن نیازی، سیما خزائیان ۷۱
- بررسی کارائی تکنیک‌های ارزیابی مالی طرح‌ها در مشارکت و تحقق‌پذیری طرح‌های بهسازی و نوسازی ۷۲
- (نمونه موردی: سایت کارخانه ریسباف اصفهان) ۷۲
- علی هنردان، طیبه فارسی ۷۲
- توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی با بهره‌گیری از پتانسیل‌های نهادسازی و مدیریت محلی ۷۳
- احمد یزدانیان، داود عزیزی ۷۳

بخش اجتماعی - فرهنگی / ۷۵

- نجات یک خانه و چهل خانه ۷۷
- ابوالفضل ابراهیم شاهی ۷۷
- ارزیابی فضایی کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهر کوه‌دشت ۷۸
- حجت ابراهیمی، غلامرضا حسنی مقدم، اصغر لرستانی ۷۸
- ارزیابی کیفیت زندگی شهری در بافت فرسوده شهری ۷۹
- مطالعه موردی: محله نیار اردبیل ۷۹
- حجت ارژنگی مستعلی بیگلر، بهمن جاوید مغوان، شهرام سلامتی گیلو ۷۹
- تحلیل عوامل موثر بر مشارکت در بهسازی و نوسازی شهری؛ مطالعه موردی: محله هفده شهریور شهر بیرجند ۸۰
- محمد اسکندری ثانی، حامد ارشد ۸۰
- شراکت عمومی - خصوصی راهبردی در جهت بازآفرینی شهری؛ مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر بیرجند ۸۱
- محمد اسکندری ثانی، مرتضی اسمعیل نژاد محمد حسین فروزان ۸۱
- تجربه بهسازی و احیا محورهای تاریخی با توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی؛ نمونه موردی محور تاریخی پاقپان - محتشم کاشان ۸۲
- محمد امین اسلامی سعید طالعی، حجت الله رهی ۸۲
- بافت‌های فرسوده شهری و پیامدهای اجتماعی - فرهنگی آن ۸۳
- زهرا اسمی جوشقانی ۸۳
- بررسی وضعیت اقتصادی و فرهنگی ساکنین بافت‌های فرسوده ۸۴
- سارا افشار ۸۴
- بافت‌های فرسوده‌ی شهری و بروز جرم ۸۵
- اسداله بابایی فرد، سمیرا آتش افروز، یاسمن پاشا ۸۵
- ابعاد فرهنگی - اجتماعی موثر بر توانمندسازی بافت فرسوده ۸۶
- کیارش پولاد ساز، نسرین اخوان ورنوسفادانی ۸۶

- ۸۷..... نقش سازمان‌های مردم نهاد برای مشارکت در بافت‌های فرسوده
- ۸۷..... صدیقه چشم براهی
- ۸۸..... بررسی نقش هویت مکان در بافت‌های فرسوده و تاریخی شهری
- ۸۸..... سیدامیر حسینی، پیام ریاحی
- ۸۹..... مطالعه و بررسی کیفیت زندگی در بافت قدیم شهرستان کاشان
- ۸۹..... فاطمه ذبیحی
- ۹۰..... نقش آفرینی هیأت‌های مذهبی در معادلات اجتماعی
- ۹۰..... حجت الله رهی، سعید طالعی، محمد امین اسلامی
- ۹۱..... تاثیر بافت‌های فرسوده بر آسیب‌های اجتماعی شهر کاشان
- ۹۱..... محسن شاطریان، شیوا آقا بزرگی زاده
- ۹۲..... بررسی و تحلیل رابطه کیفیت زندگی شهروندان و میزان تمایل به مشارکت در بافت‌های کهن شهری کاشان
- ۹۲..... محسن شاطریان، دنیا عباسی کسبی، امیر اشنویی، محمود گنجپور
- ۹۳..... مطالعه و بررسی نگرش مردم شهر آران و بیدگل نسبت به مهاجران افغانی ساکن در بافت‌های فرسوده
- ۹۳..... محسن شاطریان، اسما عسکری کویری، فاطمه فخری
- ۹۴..... تاملی جامعه شناختی بر رابطه بین بافت‌های فرسوده شهری و زندگی اجتماعی
- ۹۴..... با تاکید بر آسیب‌ها و سرمایه اجتماعی
- ۹۴..... ستار صادقی ده چشمه
- ۹۵..... کیفیت زندگی در بافت قدیم شهرستان کاشان
- ۹۵..... مهدیه صدیقی
- ۹۶..... مشارکت مردمی و برنامه ریزی توسعه بر پایه متدلوژی تفکر ارزشی در بازسازی بافت‌های فرسوده
- ۹۶..... فربرز صدیقی ارفعی، صدیقه چشم براهی
- ۹۷..... بررسی آسیب شناسی بافت فرسوده با تاکید بر وقوع جرم در شهر کاشان
- ۹۷..... الهام صفری، طاهره عابدی
- ۹۸..... بررسی تغییرات زندگی ساکنین در محدوده پروژه؛ اوراق مشارکت میدانگاه آقا (کاشان)
- ۹۸..... سعید طالعی، محمد امین اسلامی، حجت الله رهی
- ۹۹..... ارزیابی اثرات جمعیتی در روند تخریب و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری؛ مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر...
- ۹۹..... سید محمدجواد عالمزاد بحرینی، ابوالفضل زنگانه، الهام امیرحاجی لو
- ارزیابی میزان تمایل به مشارکت ساکنان در امر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری (مورد مطالعه: بافت فرسوده شهر آمل)
- ۱۰۰..... سیدعلی علوی، محمد مهدی فقیه عبدالهی، مجید جانبازی
- ۱۰۱..... بررسی وضعیت ابعاد اجتماعی محلات قدیمی در شهر دزفول
- ۱۰۱..... یونس غلامی بيمرغ، معصومه جهانی، مهدی موسوی
- ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی و محیط شهری؛ (مطالعه موردی: بافت قدیم و جدید شهر

- خاش)..... ۱۰۲
- شعیب کهرازه، غلامرضا میری، مرتضی اسماعیل نژاد..... ۱۰۲
- بررسی بحران‌ها و چالش‌های حاشیه نشینی و تدوین راهکارهای تجدید حیات شهری (مطالعه موردی: شهر زابل)..... ۱۰۳
- اکبر کیانی، فاطمه جوان پور..... ۱۰۳
- سنجش میزان رضایتمندی ساکنان بافت‌های تاریخی مبتنی بر متغیرهای مسکن، واحد همسایگی و محله؛ (نمونه موردی: بافت تاریخی محله دربیلان کاشان)..... ۱۰۴
- فریده گنجی، جواد دیواندری، احمد دانائینیا..... ۱۰۴
- فرایند بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، با تاکید بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی (مطالعه موردی: محله مقدم - شهرداری منطقه ۱۷)..... ۱۰۵
- غلامرضا لطیفی، مرضیه پیروی..... ۱۰۵
- کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهری..... ۱۰۶
- مریم منعمیان بیدگلی، زهرا حسن زاده بیدگلی..... ۱۰۶
- پروژه نوسازی مشارکتی بافت فرسوده محلات شهری تهران..... ۱۰۷
- (مطالعه موردی محله مقدم)..... ۱۰۷
- سیدجلیل موسوی..... ۱۰۷
- ارزیابی کیفیت زندگی شهری؛ مطالعه موردی (بافت فرسوده شهر سنندج)..... ۱۰۸
- حسین نظم فر، محمدحسین پناهی قروچای، فریبا رفیعی، رقیه شیر علیزاده..... ۱۰۸
- بررسی تطبیقی سبک زندگی ساکنین بافت فرسوده و جدید شهرستان کاشان..... ۱۰۹
- مریم روحی، فاطمه تورنجی پور..... ۱۰۹
- آسیب‌شناسی اجتماعی و فرهنگی بافت‌های فرسوده شهری..... ۱۱۰
- محسن نیازی، زهرا فرقانی نوش‌آبادی..... ۱۱۰
- بررسی جایگاه و اهمیت مشارکت مردمی و عوامل مؤثر بر آن در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری..... ۱۱۱
- محسن نیازی، زهرا فرقانی نوش‌آبادی..... ۱۱۱
- عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان در توسعه شهری؛ (مطالعه موردی: بافت‌های فرسوده شهر سراوان)..... ۱۱۲
- سودابه هاشم زهی، غلامرضا میری، معصومه حافظ رضازاده..... ۱۱۲

بخش گردشگری - الگو اسلامی/ ۱۱۳

- گردشگری فرهنگی و توسعه پایدار شهری با تأکید بر بازآفرینی بافت‌های فرسوده تاریخی..... ۱۱۵
- اسداله بابایی فرد، امین حیدریان..... ۱۱۵
- بافت‌های فرسوده شهری، فرصتی برای توسعه گردشگری؛ (با نگاهی به وضعیت و قابلیت‌های گردشگری بافت‌های فرسوده شهر کاشان)..... ۱۱۶
- اسداله بابایی فرد، یاسمن پاشا، سمیرا آتش افروز..... ۱۱۶

- بازآفرینی بافت‌های تاریخی شهری جهت توسعه گردشگری فرهنگی؛ نمونه موردی هسته مرکزی شهر تهران... ۱۱۷
- احمد پوراحمد، علی حسینی ۱۱۷
- بررسی شاخصه‌های معماری بومی در برخی از خانه‌های تاریخی؛ محله خواجه شهر اصفهان ۱۱۸
- سید حامد جعفری، هوتن ایروانی ۱۱۸
- بهبودی و نوسازی بافت‌های فرسوده و تأثیر آن در توسعه گردشگری شهر بیرجند ۱۱۹
- محمد علی حسن آبادی، رستم صابری فر، ۱۱۹
- بررسی آسایش اقلیمی در شهرهای ایرانی اسلامی: نمونه موردی بازار سنتی شهرکاشان ۱۲۰
- رسول حیدری سورجانی، حسین گشول ۱۲۰
- احیای بافت فرسوده شهری براساس الگو اسلامی وایرانی؛ (مطالعه موردی شهر زابل) ۱۲۱
- غلامعلی خمر، بنفشه هراتی، اعظم شیبانی شاد، طاهره محمدزایی راد، علیرضاحیاتی ۱۲۱
- نقش اقلیم در شکل‌گیری ساختار فضایی خانه‌های بومی کرمانشاه ۱۲۲
- داود رضایی، مریم شاهرخ ۱۲۲
- تعیین اولویت مسیرهای گردشگری در بافت تاریخی شهری ۱۲۳
- (نمونه موردی: بافت تاریخی شیراز) ۱۲۳
- سارا دانشمند، رزا وکیلی نژاد ۱۲۳
- بررسی میزان انطباق پذیری شهرسازی اسلامی با شهرهای معاصر ایران ۱۲۴
- (نمونه موردی: بافت تاریخی گرگان) ۱۲۴
- نوشین رضوانی، کیومرث حبیبی ۱۲۴
- گردشگری و بافت‌های فرسوده شهری ۱۲۵
- محسن شاطریان، زهرا منتصری ۱۲۵
- نقش مساجد کوچک محلی در احیاء زندگی در محله سوریجان کاشان ۱۲۶
- مریم شکبیا ۱۲۶
- بررسی رابطه بافت فرسوده شهری و گردشگری ۱۲۷
- فریبرز صدیق ارفعی، علی یزدخواستی، محدثه قبایی آرانی، فاطمه میرزایی علی آبادی ۱۲۷
- "اصل سلسله مراتبی" یک اصل مهم شهرسازی اسلامی - ایرانی در احیای بافت‌های فرسوده و تاریخی ۱۲۸
- یونس غلامی بيمرغ ۱۲۸
- تطبیق اصول معماری اسلامی و اصول دفاع غیر عامل در بافت‌های تاریخی ۱۲۹
- یونس غلامی بيمرغ ۱۲۹
- بازآفرینی مفهوم محله در شهرهای سنتی ایران بر اساس اصول نوشهرسازی ۱۳۰
- اطهر کدیور، حسین کلانتری خلیل آباد، حسین حاتمی نژاد ۱۳۰
- معرفی کاروانسرای میرپنج در راستای توسعه گردشگری ۱۳۱
- صدیقه کیانی سلمی، لیلا ابراهیمی ۱۳۱

- تحلیل پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه توریسم در خانه‌های تاریخی ۱۳۲
- (نمونه موردی: خانه تاریخی عباسیان کاشان) ۱۳۲
- صدیقه کیانی سلمی، پریناز زورمند، آسیه عباسیان ۱۳۲
- تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری در خانه‌های تاریخی؛ (مطالعه موردی: خانه سرتیپ سدهی شهرستان خمینی شهر) ۱۳۳
- صدیقه کیانی سلمی، پریناز زورمند ۱۳۳
- گردشگری مذهبی و زیارتی؛ ناجی اقتصاد محلی؛ (مطالعه موردی شهرستان آران و بیدگل) ۱۳۴
- صدیقه کیانی سلمی، مریم کیانی ۱۳۴
- نقش عوامل ایجادکننده هویت شهری در حیات بخشی شهرهای اسلامی؛ (مطالعه موردی بافت دروازه فین کاشان) ۱۳۵
- الهام محسن پور، مریم کلامی ۱۳۵
- بررسی نقش و جایگاه بازیگران بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، با تاکید بر هیات‌های مذهبی ۱۳۶
- ناصر مشهدیزاده دهاقانی ۱۳۶
- به‌کارگیری اصول و الگوهای سنتی طراحی فضاهای ورودی در معماری امروز ۱۳۷
- کاظم مندگاری، سعید شیروانی، فاطمه یآوری، محمدرضا پهلوان زاده ۱۳۷
- بهسازی و نوسازی بافت فرسوده با رویکرد پایداری اجتماعی در جهت گردشگری فرهنگی ۱۳۸
- علیرضا هنرور، سید محمدرضا خطیبی ۱۳۸
- درآمدزایی از موضوع گردشگری در بافت فرسوده ۱۳۹
- علی یزدخواستی، فاطمه قربانعلی زاده، نرجس رضاکریم ۱۳۹

میزان انتظار مردم از باززنده سازی کالبدی و عملکردی بافت قدیم شهر (مطالعه موردی بافت قدیم شهر بابل)

رمضان اکبرنژاد بایی^۱، اسماعیل علی اکبری^۲، اسدا... دیو سالار^۳

چکیده

بافت قدیم و تاریخی شهر همان هسته اولیه شهر است که تاریخچه پیدایش و رشد و دگرگونی شهر را تا به امروز رقم زده و نشان دهنده روال و شیوه زندگی ساکنان اولیه شهر می باشد. این ارزش فقط در بافت کالبدی آن خلاصه نمی شود. بلکه آن چه مورد اهمیت قرار نمی گیرد روح زندگی و فعالیت است که این بافت را خدشه دار کرده است. عامل اصلی نارسایی و ضعف بافت های قدیمی شهر پدیدار شدن نیازهای جدید ناشی از کاربرد تکنولوژی می باشد که باعث توسعه بافت همجوار و معضلات و مشکلات بافت قدیم شهر بابل شده است. در این تحقیق دنبال آن هستیم، که چگونه می توان با باززنده سازی کالبدی و عملکردی، نابرابری بافت قدیم با بافت همجوار کاهش داد؟ به همین منظور، ضرورت دستیابی به آن، باززنده سازی بافت قدیم شهر بررسی قرار گرفته است. روش مورد استفاده در این پژوهش، توصیفی و تحلیلی می باشد. اهداف مهم خروج از وضعیت نابسامان بافت قدیم و احیاء شرایط زیست مناسب در این بافت می باشد. و راهکارهای ارائه شده که باعث بالا بردن انگیزه اقامت در بافت های قدیم و رونق بخشیدن و باز گرداندن مجدد به فعالیت کالبدی و عملکردی در آن شده است که در ادبیات تحقیق بیان شده و در نتیجه باعث تعادل بین بافت قدیم و بافت های همجوار می شود. در این امر از نرم افزار آماری SPSS برای تجزیه و تحلیل و از طریق بهره گیری از مدل تصمیم گیری سوات (SWOT) استفاده شده است.

واژگان کلیدی: باز زنده سازی شهری، احیاء، باز آفرینی، شهر بابل و بافت قدیم و بافت همجوار

۱. دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فرهنگیان بابل

۲. دانشیار دانشگاه پیام نور تهران

۳. استادیار دانشگاه پیام نور تهران

باز زنده سازی و طراحی شهری بافت تاریخی بوشهر - لبه ساحلی

فرنوش اویسی^۱، اعظم سادات رضوی زاده^۲، روشنگ دارابی^۳

چکیده

هرگونه دخالت در شهرهای با ارزش تاریخی و سنتی تحت عناوین مرمت، احیاء و یا تغییر در ساختار فیزیکی و عملکردی مانند تغییر در شبکه های ارتباطی، ایجاد ساختمانهای جدید یا جایگزینی واحدهای فرسوده با بناهای تازه ساز می بایست مبنی بر شناخت دقیق و رعایت اصول ساخت و ساز فضایی و کیفیتهای کالبدی، بصری، و اهمیت و مفهوم فرهنگی، اجتماعی و تاریخی این گونه شهرهای صورت پذیرد. بافت قدیمی در شهرهای قدیمی ایران از جمله بوشهر، مناطق و محلات قابل توجهی را شامل می شود که ارزنده ترین آثار تاریخی و موارث فرهنگی را در خود جای می دهد. و متأسفانه این بافت ها بسیار فرسوده شده و در بسیاری از موارد سکونتگاه مردم تهیدست شهری یا مهاجرین شده است. لذا بافت قدیم نه تنها به صورت مسئله ای کالبدی، بلکه معضلی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در آمده است که نمی توان بدون توجه به جامعیت آن و یا با فعالیتهای انفعالی و نسنجیده از آن گذشت. در حالیکه با شناخت فرصت های نهفته در این بافت ها می توان رونق و سرزندگی را دوباره به آنها باز گرداند. لذا هدف از این مقاله مطالعه، باز زنده سازی و طراحی شهری لبه ساحلی بافت تاریخی بوشهر است، که در تلاش برای ارتقای حس مکان بویژه در عرصه های عمومی بافت تاریخی و ساحلی بوشهر به صورت راهنمای طراحی شهری، طرح جامع سه بعدی و مجموعه اهداف و سیاستها ارایه خواهد شد. و تئوری مدل سه مولفه ای مکان جان پاتر که شامل مولفه های سازنده محیط شهری یعنی خصوصیات کالبدی - فعالیت و تصورات است، تئوری قالب در این نوشتار می باشد.

واژگان کلیدی: بافت تاریخی و ساحلی بوشهر، طراحی شهری، اهداف و سیاستها، مدل مکان، حس مکان

۱. کارشناس ارشد طراحی شهری از دانشگاه شهید بهشتی - سمت: کارشناس معماری و شهرسازی شرکت عمران شهر جدید پرند
Farnoosh_ov@yahoo.com
۲. اعظم سادات رضوی زاده دانشجوی دکترای طراحی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات - سمت: عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی کاشان Razavizadeh88@gmail.com
۳. روشنگ دارابی کارشناس ارشد معماری داخلی از دانشگاه هنر - سمت: مدرس معماری دانشگاه آزاد اسلامی کاشان
Rdarabi28@yahoo.com

چگونگی احیای بناهای تاریخی محله سنگ سیاه شیراز

مجتبی بابائی^۱

چکیده

در این مقاله به بررسی چگونگی احیای بناهای تاریخی واقع در محله سنگ سیاه شیراز پرداخته میشود. اکثر آثار بجا مانده از این محله به زمان قاجار تعلق دارند که در حال حاضر یا مرمت شده بدون آنکه احیا شود یا کاربری غیر اصولی به بناها داده شده است یا اینکه توسط مالکین دولتی یا خصوصی به حال خود رها شده اند. در ابتدا تاریخچه این محل و بناهای موجود به صورت توصیفی مورد بررسی قرار میگیرد و چگونگی مرمت و احیای بناهای تاریخی بیان میشود. مرمت و احیای بناهای تاریخی موجود بایستی همزمان انجام گیرد و کاربریها پیش از مرمت بر اساس نیازهای شهری مشخص شود. بناهای با ارزش تاریخی در محله ای که حیات در آن وجود ندارد پس از مرمت نیز مجدداً به حال خود رها می شود و به مرور از بین میرود. زمانی که یک بنای تاریخی مرمت و احیا می شود در صورتی که در یک بافت فرسوده و بی ارزش که از لحاظ امنیت در مرتبه پایینی قرار گرفته و زندگی در آن به طور طبیعی در جریان نیست، قرار بگیرد پس از مدتی این بنا نیز تحت تاثیر محیط اطراف، مورد بی توجهی قرار میگیرد و به مرور از بین میرود لذا بایستی مرمت و نوسازی بناهای تاریخی همزمان با بهسازی نوسازی بناهای اطراف و تامین امنیت ساکنین انجام گیرد که این امر هم برای بافت تاریخی با ارزش میباشد هم به نفع بناهای تاریخی میباشد. تهیه طرح های توجیهی با در نظر گرفتن مسائل شهری می تواند به احیای این محله کمک فراوانی کند.

واژگان کلیدی: مرمت بناهای تاریخی، بناهای تاریخی شیراز، محله سنگ سیاه شیراز، بافت های فرسوده شیراز، مرمت بناهای تاریخی محله سنگ سیاه

آسیب پذیری بافت‌های فرسوده شهری در برابر زلزله (مطالعه موردی محله آزادگان (زیرکشتارگاه) شهر پارس آباد مغان)

احد بدلی اجیلو^۱
 واحد آقائی^۲
 بهمن جاویدمغوان^۳
 شهرام سلامتی گیلو^۴

چکیده

آسیب پذیری شهرها از مخاطرات طبیعی و محیطی در کشورهای دارای محیط طبیعی پرمخاطره به چالشی مهم در برابر علوم شهرسازی، مدیریت، علوم مهندسی و برنامه ریزی شهری قرار گرفته است. پژوهش‌ها و مطالعات حاکی از آن هستند که علی‌رغم مطالعات و تحقیقاتی که در دهه‌های گذشته در مورد بافت‌های فرسوده انجام شده ولی اقدامات آنچنانی برای حفظ اینگونه بافت‌ها در برابر مخاطرات طبیعی انجام نشده است. شهر پارس آباد مغان به عنوان یکی از شهرهای میانه اندام در سالهای اخیر رشد قابل توجهی داشته است و به مکان مهاجرین تبدیل شده است و این مهاجرین در زمینهای ارزان قیمت اسکان یافته اند و این مناطق در عین اینکه دارای قدمت بالای ساختمانی را در خود دارد، همچنین ساخت وسازها نیز با استفاده از مصالح کم دوام انجام می‌گیرد. اهمیت آسیب پذیری این محلات در برابر زلزله با توجه به جایگاه آنان در تمرکز جمعیت شهری و با عنایت به به بستر کالبدی این محلات که شرایط را برای افزایش آسیب پذیری مهیا می‌نمایند، مطالعه این محلات را در اولویت قرار می‌دهد. این مطالعه با در نظر گرفتن معیارهای کالبدی، اجتماعی و اقتصادی و همچنین شاخص‌های زیست محیطی محله آزادگان (زیرکشتارگاه) در شهر پارس آباد مغان را مورد توجه قرار داده است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که محله آزادگان با توجه به معیارهای کالبدی، اجتماعی - اقتصادی و زیست محیطی در صورت وقوع زلزله بیشترین خسارات را به خود خواهد دید و در بین عوامل موثر در افزایش آسیب پذیری عوامل کالبدی (عمر بنا، کیفیت ابنیه، نوع مصالح، عرض معابر، تراکم ساختمانی و غیره) بیشترین تاثیر را دارند.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، زلزله، آسیب پذیری، محله آزادگان (زیرکشتارگاه)، پارس آباد مغان.

۱. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری Badali.ahad@gmail.com

۲. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریز توریزم

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه محقق اردبیلی

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه محقق اردبیلی

بررسی برخی معیارهای استاندارد در مشخصات فضایی و معماری سالن‌های ورزشی

محمدابراهیم بهرام^۱، محمد جواد پوروقار^۲

چکیده

رعایت اصول استاندارد در حوزه معماری و فضایی سالنها و اماکن ورزشی، نقشی بی بدیل در توسعه و زیر ساخت اصول مهندسی دارد. هدف از مطالعه حاضر، بررسی برخی معیارهای استاندارد در مشخصات فضایی و معماری سالن‌های ورزشی است که می‌بایست نوع رشته ورزشی و نحوه بهره‌گیری در آن نیز مورد توجه واقع گردد. از جمله ابعاد و اندازه‌های استاندارد و میزان در دسترس بودن امکانات برای تماشاگران، بازیگران، وسایل ایاب و ذهاب و توجه به قابلیت‌های سازگاری، انطباق و انعطاف برای سالنهای چند منظوره، سرویس‌های بهداشتی، اداری، تشریفاتی و موارد قابل توجه دیگر، از جمله مسایلی است که در طراحی زیرساخت‌های ورزشی می‌بایست مورد توجه قرار گیرد و به آن اهتمام گردد، تا بتواند فضایی مناسب و ایده‌آل برای سالم سازی و بهینه نمودن فعالیت ها از طریق اصول مهندسی و تاکید بر سیر تکاملی پدافند غیرعامل در پیشگیری از ناهنجاریهای اجتماعی، فرهنگی و بهداشتی را نیز به همراه داشته باشد. در ادامه بر مقررات فنی و ساختمانی به صورت بهینه مواردی آورده شده است.

۱. کارشناس ارشد تربیت بدنی، دانشگاه اصفهان.

۲. دانشگاه کاشان، دانشکده علوم انسانی، گروه تربیت بدنی و علوم ورزشی.

ساماندهی مراکز شهری با تکیه بر شاخص پیاده محوری

(مطالعه موردی: منطقه ۳ در شهر اصفهان)

فرزانه پورحیدر شیرازی^۱، حمید آرایش آرانی^۲

چکیده

امروزه مسئله ساماندهی مراکز شهری و بافت‌های مرکزی شهرها و به دنبال آن توسعه پایدار، تبدیل به یک موضوع مهمی در برنامه ریزی‌های شهری شده است. در طی دهه‌های پیشین، توجه بیش از حد شهرسازی به حرکت سواره باعث شده است که از توجه به پیاده راه‌ها و فضاهای پیاده دور بمانیم و به دنبال آن کاهش ارزش‌های اجتماعی و کیفیت محیط شهری در بافت‌های مرکزی را شاهد باشیم. پیاده روی دارای اهمیت اساسی ادراک هویت فضایی، احساس تعلق به محیط و دریافت کیفیت‌های محیط است. مسیر پیاده یا پیاده راه‌ها نیازهای گوناگون شهروندان را برآورده می‌سازند و به شهروندان احساس آرامش و امنیت و احساس تعلق به فضا می‌بخشد و در عین حال هویت خاص خود را دارا می‌باشند. در مقاله حاضر سعی شده است که بافت مرکزی و تاریخی منطقه ۳ شهر اصفهان و گذرهای موجود در این بافت با توجه به شاخص‌ها و معیارهای مطلوبیت مسیرهای پیاده و توقعات شهروندان از مسیرهای پیاده مورد بررسی قرار داده شود و با شناخت مسائل و مشکلات پیاده راه‌های بافت تاریخی اصفهان به ارائه پیشنهادات جهت بهبود مسیرها پردازیم که در این حین از نمونه موردی‌های داخلی و خارجی پیاده راه‌های موفق نیز بهره جسته ایم. مقاله حاضر با روش تحلیلی-اسنادی و با هدف ایجاد بستری مناسب جهت تعاملات اجتماعی در شهرها در راستای ساماندهی مراکز شهری و ترویج زندگی پیاده در شهر و همچنین توسعه پیاده راه‌ها به رشته تحریر درآمده است. یافته‌های تحقیق نیز با توجه به مطالعات طرح جامع و تفصیلی شهر اصفهان نشان می‌دهد که ساماندهی بافت مرکزی شهر اصفهان (واقع در منطقه ۳) به گونه‌ای است که تاکید بر پیاده محور کردن این بافت و احداث پیاده راه‌هایی می‌باشد که موجب رونق گرفتن فضاهای تاریخی و تجاری و تفریحی و بالا بردن کیفیت ارزش‌ها و تعاملات اجتماعی در این بافت شده است.

واژگان کلیدی: ساماندهی، بافت مرکزی شهر، پیاده راه، ارزش‌های اجتماعی، هویت شهر.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت شهری (farzanepoorheydar@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت شهری (hamid.arayesh@gmail.com)

مکان‌یابی بهینه پناهگاه‌های اضطراری چند منظوره با رویکرد پدافند غیرعامل با GIS

هادی تاریقلیزاده^۱، فرهاد جعفری^۲، حسن حسینی امینی^۳

چکیده

امروزه شهرها در برابر تهدیدات نظامی و موشکی قرار دارند. جنگ‌ها برخلاف گذشته، از ابعاد و پیچیدگی و خشونت بیشتری برخوردارند. بنابه نظریه ای، امروزه جنگ دیگر در مرزها نیست بلکه در شهرهاست و شهرها به میدان‌های جدید کارزار تبدیل شده‌اند. چاره‌ای جز، اعمال ملاحظات دفاعی و امنیتی و اتخاذ تدابیر لازم در طرح‌های شهری با استفاده از فضاهای چند عملکردی و چند منظوره نیست که می‌تواند نقش اساسی و تأثیرات قابل توجهی در کاهش آسیب پذیری شهرها در برابر تهدیدات دشمنان داشته باشد. لذا هدف این پژوهش بررسی عوامل کاهش آسیب پذیری و ایمن‌سازی سازمان سکونت و فعالیت شهر، با بکارگیری پناهگاه‌های چند منظوره با توجه به ملاحظات پدافند غیرعامل در برنامه ریزی و توسعه و عمران شهرها می‌باشد. این پژوهش با استفاده از شاخص‌هایی چون کاربری اراضی، شبکه راههای ارتباطی، کیفیت ساختمانها، قدمت ساختمانها، مالکیت ساختمانها، اسکلت ساختمانها، تراکم جمعیتی، ابنیه تاریخی، مسیل، چاههای آب آشامیدنی، درصد شیب زمین و خطوط انتقال گاز، براساس مدل تحلیل سلسله مراتبی، در محیط GIS مکان‌یابی پناهگاه‌های چند منظوره شهر ابهر را انجام داده است. نتایج پژوهش ۱۲ مکان تحلیل حساسیت و اولویت بندی گردیده، با اعمال شعاع ۹۵۵ متری به عنوان شعاع عملکردی، با استفاده از نرم افزار Expert choice است. نتایج نشان می‌دهند که پناهگاه‌های مکانیابی شده، همه محدوده شهر را پوشش می‌دهند و مردمی که در شعاع تخریبی دارایی‌های حیاتی شهر هستند قبل از رسیدن هواپیماهای دشمن می‌توانند در پناهگاه‌ها مستقر گردند. واژگان کلیدی: ابهر، پدافند غیر عامل، مکان‌یابی پناهگاه چند منظوره، GIS، AHP.

۱. کارشناس ارشد سیستم اطلاعات جغرافیایی دانشگاه تربیت مدرس

۲. دانشجوی دوره دکتری ژئومورفولوژی، دانشکده سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح

۳. پژوهشگر دکتری برنامه ریزی شهری Amini1388@yahoo.com

بررسی علل وعوامل تخریب بناهای تاریخی با مالکیت خصوصی واقع در بافت تاریخی، (مطالعه موردی باغ ارباب ماشالله منصوری واقع در راوند کاشان)

روح الله تعظیمی فر^۱

چکیده

راوند از توابع شهرستان کاشان است که به دلیل ویژگی‌های آب و هوایی در آن باغ‌های متعددی قرار گرفته است. در گذشته در تعدادی از این باغ‌ها عمارت‌هایی تحت عنوان خانه باغ قرار گرفته بود که در زمان نگارش این مقاله تنها سه عدد از این خانه باغ‌ها در این منطقه شناسایی شده بود. یکی از این خانه باغ‌ها، خانه باغ ارباب ماشالله منصوری بود که در زمان مستند نگاری از آن توسط نگارنده، باغ آن به زمینی بایر تبدیل شده بود اما عمارت آن علی رغم آسیب‌های فراوان همچنان باقی مانده بود که ناگهان در یک اقدام سوال برانگیز، توسط مالک آن تخریب شد. در این مقاله سعی شده در ابتدا با توجه به عکس‌ها و نقشه‌های که نگارنده از این خانه باغ تهیه کرده، و اسناد موجود و افراد مطلع از این خانه باغ به شناسایی ویژگی‌های آن پرداخته، سپس در قسمت دوم به دلایلی که منتج به تخریب آن از سوی مالک شد، پردازد.

واژگان کلیدی: راوند، خانه باغ، منصوری

۱. کارشناس ارشد مرمت و احیاء بناهای تاریخی، (denial.tazimifar@gmail.com)

آسیب شناسی فضایی عناصر بازار سنتی شهر کاشان (مطالعه موردی تیمچه بخشی یا امین التجار بازار کاشان)

رسول حیدری سورشجانی^۱، وحیده برهمن^۲، صفورا شاهمرادی^۳

چکیده

بازارهای سنتی با سابقه دیرینه و با ساختار و بافتی کهن از گذشته تا امروزه کانون شکل گیری فعالیت های اقتصادی و اجتماعی بوده اند. تیمچه بخشی یکی از بناهای تاریخی باارزش کاشان است که در مجموعه بازار کاشان و در مجاورت تیمچه معروف امین الدوله قرار دارد. این بنا در دوره قاجار ساخته شده است. خصوصیت بارز این بنا، تزیینات نفیس و زیبای یزدی بندی سقف تیمچه است. وجود داربست ها برای بهسازی در تیمچه بخشی باعث تعطیلی دکان های قسمتی از تیمچه و بروز آلودگی هایی در تیمچه شده است که بازدید کنندگان کمتری را به خود جذب کرده است. در این پژوهش سعی بر آن شده است که با آسیب شناسی فضایی تیمچه توجه مسئولین و میراث فرهنگی را به تیمچه بیشتر کنیم و از آسیب پذیر بودن تیمچه جلوگیری کنیم. روش پژوهش، توصیفی-تحلیلی است، که از برداشت های میدانی و کتابخانه ای و سازمان های مربوطه و مصاحبه با افراد انجام شده است. همچنین برای بررسی کلی بازار سنتی از مدل تحلیلی سوات (SWOT)، استفاده شده است. نتایج به دست آمده نشان می دهد که تیمچه بخشی (امین التجار) ظرفیت بالایی را برای توسعه و بهتر شدن دارد. نقاط قوت و فرصت های این بازار بر نقاط ضعف و تهدیدهای آن برتری نسبی دارد.

واژگان کلیدی: بازار سنتی کاشان، تیمچه بخشی، تکنیک سوات

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، (rasol_heidary@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان، (pari.sky.1393@gmail.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان، (sh43328@gmail.com)

بررسی عوامل مؤثر بر اتلاف و مدیریت انرژی در مسکن بافت فرسوده شهر کاشان

رسول حیدری سورشجانی^۱، معصومه جهانی^۲، مریم کوراوند^۳

چکیده

یکی از مسائل مهم در مبحث ساختمان و محیط‌های مسکونی و معماری همساز با اقلیم، مسئله گرم کردن آنها در فصول سرد و سرد کردن آنها در دوره‌های گرم سال برای رسیدن به حدود آسایش گرمایی انسان است. از آنجایی که بافت‌های فرسوده با توجه به شرایط زمان خود ساخته شده اند با گذشت زمان کارایی برخی عناصرشان را از دست داده اند، لذا با ارائه راهکارهای مناسب مربوط به شکل، ابعاد پنجره ها، جنس مصالح ساختمانی و شرایط اقلیمی می‌توان حداکثر صرفه جویی را برای گرمایش و سرمایش محیط‌های مسکونی به عمل آورد. بافت فرسوده شهر کاشان مانند دیگر بافت‌های قدیمی از لحاظ نوع معماری و طرز قرار گیری در شرایط مناسبی قرار دارند، اما به مرور و با گذشت زمان و به دنبال سازگار کردن مسکن با ورود تاسیسات، موجب هدر رفت انرژی در بخش هایی از مسکن موجود در این بافت شده است. در این پژوهش سعی بر این بوده است که با استفاده از تکنیک SWOT علل قوت و ضعف و همچنین فرصت‌ها و تهدیدها در اتلاف و بهینه سازی مصرف انرژی در مسکن موجود در بافت فرسوده شناسایی شده و سپس به ارائه راهکارهایی در جهت جلوگیری از اتلاف و بهینه سازی مصرف انرژی پرداخته شده است. نتایج حاصل از بررسی میزان مصرف و اتلاف انرژی در بافت فرسوده شهر کاشان نشان می‌دهد که برخلاف باور عمومی میزان اتلاف انرژی در این بافت تقریباً برابر با سایر بافت‌ها می‌باشد. زیرا در معماری گذشته سعی بر سازگاری میان اقلیم و چگونگی ساخت مسکن بوده است و این امر باعث استفاده از منابع طبیعی تامین انرژی برای گرمایش و سرمایش مسکن و در نتیجه مصرف کمتر و اتلاف کمتر انرژی شده است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، مسکن، بهینه سازی، شهر کاشان، محله درب گلدان و میدان سنگ،

تکنیک SWOT

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، (rasol_heidary@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان، (m_jahani21@yahoo.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه کاشان، (maryamkooravand1369@gmail.com)

بررسی وضعیت شاخص‌های منظر شهری در بافت فرسوده (مطالعه موردی محله اکبر آباد هر ایزده)

رسول حیدری سورشجانی^۱، مرتضی شریفی شیمنی^۲

چکیده

منظر شهری فهم شهروندان از شهر است که به وسیله ادراک صورت می‌گیرد. در واقع ادراک شهر همان تفسیر منظر شهری است. منظر شهری زیبا باعث سرزندگی شهر و شهروندان می‌شود. در این نوشتار ابتدا تعریف مختصری از منظر شهری آورده می‌شود و سپس به بررسی مؤلفه‌های مؤثر در منظر شهری و به معرفی محله قدیمی اکبرآباد شهرستان ایزده و بررسی منظر آن پرداخته خواهد شد. در این پژوهش از روش‌های تحقیق توصیفی-تحلیلی و موردی، در بستر مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی و استفاده از شیوه‌های تحقیق مرور متون و منابع، اسناد تصویری و مشاهده و مصاحبه به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. نتایج حاصل از این پژوهش این است که ایجاد منظری زیبا برای بافت‌های ناکارآمد، هم حس تعلق را در ساکنین بالا می‌برد و از مهاجرت آنها جلوگیری می‌شود و هم به نوسازی و بهسازی با برنامه‌تر توسط خود ساکنین و کم هزینه‌تر برای دولت کمک شایانی می‌کند. واژگان کلیدی: ایزده، حس تعلق، منظر شهری، محله اکبرآباد

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، پست الکترونیک

(rasol_heidary@yahoo.com)

۲. دانشجو کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان

بررسی و تحلیل ضعف عملکردی عناصر سنتی بازار (مطالعه موردی تیمچه صباغ بازار سنتی کاشان)

رسول حیدری سورشجانی^۱، ژایلا ورفی نژاد^۲، زهراسلیمی^۳

چکیده

در دهه‌های اخیر و با تحولات عمیق کالبدی و اجتماعی شهرهای کشور، بازار به عنوان کانون اقتصادی و اجتماعی شهر سنتی ایرانی دچار دگرگونی و تغییرات قابل توجهی شده است. بازار سنتی کاشان از جمله مهمترین آثار تاریخی و دیدنی شهر کاشان است و یکی از پر رونق ترین و باشکوه ترین بازارهای ایران به شمار می‌رود و تیمچه صباغ یکی از اجزای اصلی بازار به شمار می‌رود. هدف این پژوهش بررسی و تحلیل ضعف عملکردی عناصر سنتی تیمچه صباغ است و روش استفاده شده در این پژوهش توصیفی و تحلیلی است که با استفاده از برداشت‌های میدانی و کتابخانه‌ای و سازمان‌ها و مصاحبه با افراد انجام شده و برای بررسی و تحلیل ضعف عملکردی از تکنیک سوات استفاده شده است. در این پژوهش به این نتیجه رسیدیم که با حمایت سازمان میراث فرهنگی و جذب سرمایه گذاری و بهبود زیرساخت‌ها می‌توان ضعف عملکردی در این تیمچه را تا حدودی کاهش داد.

واژگان کلیدی: تکنیک سوات، تیمچه صباغ، بازارهای سنتی، ضعف عملکردی

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، (rasol_heidary@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه کاشان، (zhila.varfinezhad@gmail.com)

۳. دانشجو کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان، (Zahra.salimi@yahoo.com)

جایگاه میدان‌های نقش جهان و توپخانه در توسعه بافت شهرهای اصفهان عصر صفوی و تهران عصر قاجاری

مرضیه خالصی^۱، علی عمرانی پور^۲

چکیده

در فضاهای شهری ایران که در طول سالیان متمادی تحت تاثیر آموزه‌ها و الگوهای فکری و هنری این سرزمین، شکل گرفته اند، می‌توان به میدانی شهری به عنوان مهم ترین ظرف فضایی زندگی جمعی در فضای باز شهرها که نقش بسیار والایی در جذب مردم و حضور آنها و نیز ارتقای کیفیت حضور انسانی در شهرها دارند، اشاره کرد. ورود و نفوذ غرب پس از صفویه و ادامه آن در دوره قاجاریه، سیمای بسیاری از شهرهای ایران را دچار تغییر و تحول کرد. در این رساله سعی شده است تا دو میدان توپخانه تهران و نقش جهان اصفهان به عنوان میدان‌های مهم پایتخت‌های دو دوره با اهمیت صفویه و قاجاریه، انتخاب شود و تاثیر هر یک از میدان‌ها در الگوی توسعه بافت این دو شهر با رویکردی توصیفی-تحلیلی بررسی شود. لازم به ذکر است که هر دو این میدان‌ها مفصل میان بافت جدید و قدیم شهری در دوره احداث خود هستند. میدان نقش جهان به عنوان یک عامل بسیار قوی نقش مهمی در شکل توسعه شهر اصفهان دارد. میدان توپخانه نیز عامل شکل دهی به شش خیابان مهم تهران در آن زمان (خیابان‌های لاله زار، امین السلطان یا فردوسی، باب همایون، چراق گاز، مریضخانه یا سپه، ناصریه یا ناصر خسرو) است. خیابان نیز به عنوان اندام جدید شهری (با مفهومی متفاوت از خیابان دوره صفوی) عامل مهمی در شکل دهی به بافت شهری است.

واژگان کلیدی: میدان نقش جهان، میدان توپخانه، توسعه بافت شهری

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان، (marziyeh_khalesi@yahoo.com)

۲. استاد یار، دانشکده معماری و هنر دانشگاه کاشان، (a_omrani@kashanu.ac.ir)

راهکارهای حفظ و ارتقاء هویت شهری بافت فرسوده در روند نوسازی

امیرمسعود درخشان^۱، محمود قادری زارع^۲، پریسا مهدی^۳

چکیده

شهر مجموعه‌ای فرهنگی - کالبدی است که بر اساس نیازها، فعالیت‌ها و رفتارهای ساکنان شکل گرفته است. انسان‌ها بسته به نیازهای فردی خود فعالیت کرده و الگوهای رفتاری خاص خود را عرضه می‌کنند. همان‌طور که فضاها از یک سو آینه‌ی تمام‌نمای فعالیت‌ها و الگوهای رفتاری یک جامعه می‌باشند، از سوی دیگر فضاها بر فعالیت و رفتارهای ساکنان تأثیر شدیدی می‌گذارند. هویت نه بعنوان "پوسته و امری الحاقی" بلکه به مثابه "نمود حقیقت و تظاهر آن" از شروط اساسی تداوم حیات اجتماعی - کالبدی شهر است. هویت شهر تبلور تاریخ و تمدن اجتماعی است که در آن زندگی می‌کند و حاصل سالهای طولانی اندیشه و رزی و تلاش گوناگون انسانی است که محیط شهری را شکل بخشیده‌اند. این معنای هویت شهری، دارای ظرفیت بالایی است که کارکردهای اجتماعی مفیدی را برای ادامه حیات شهری می‌تواند بوجود آورد. از جمله این کارکردها استفاده از بازتعریف هویت محله‌ای در شهر قرن بیست و یکم و در نوسازی بافت فرسوده است. بافتی که نوسازی آن فقط از طریق خود ساکنین قابل انجام است. امکان حفظ حس تعلق به مکان و هویت‌مندی فضا و کالبد به ظاهر بی ارزش بافت فرسوده در نزد ساکنان می‌تواند بعنوان انگیزه‌ای قوی در کنار سایر انگیزشها مشارکت مردم در فرآیند نوسازی را جلب نماید. محلات قدیمی و تاریخی تنها متعلق به ساکنان آن محله‌ها نیستند، بلکه با داشتن عناصر کالبدی ویژه و منحصر به فرد که از تاریخ و هویت پیشین به جا مانده‌اند، متعلق به مردم شهر و حتی کشور هستند. امروزه استانداردگرایی در طراحی فضاها و ساختمان‌ها، تکنولوژی به کار رفته در ساخت و سازها و نوع مصالح به کار رفته و در نتیجه شباهت بیش از اندازه‌ی شهرها و فضاهای شهری با یکدیگر، سبب گردیده است که مردم نسبت به محله زندگی خود احساس تعلق کم‌تری داشته باشند و به واسطه‌ی همین بی‌هویتیست که امروزه بیش‌تر از قبل شاهد جابه‌جایی افراد یک محله به محله‌ای دیگر و حتی از شهر و کشور خود به شهر و کشوری دیگر هستیم؛ درحالی که در بافت‌های تاریخی به جا مانده از دوره‌های قبل، خصوصیات منحصر به فرد تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و کالبدی در کنار رویدادهای خاطره‌انگیز و حوادثی که موجب تمیز مکانی از مکان دیگر می‌شوند و فضاها و خاطرات جمعی همگی در هویت بخشی به شهر و محله مؤثر بوده‌اند. در حوزه‌ی شهرسازی و معماری، هویت را می‌توان در بازشناسی عناصر معماری و شهرسازی و ماندگارسازی بناها و فضاهای باقی مانده از گذشته، با زنده سازی و بازآفرینی عناصر گوناگون با توجه به نیازهای درحال تحول انسان دانست؛ هویت شهری پیوستاری کمی و کیفی، ذهنی و عینی، ماده و معنی، نمادین و غیرنمادین، دارای بُعد زمانی و مکانی، قابلیت و قدرت دعوت‌کنندگی و تشخیص بخش محیط در ابعاد گوناگون نیست که افراد تعلقات خاصی به آن دارند و برای به کار بستن آن کوشش می‌کنند و با توجه به غیر، قدرت بروز و ظهور آن را دارند؛ در زمان حال و گذشته ریشه دارد و درآینده به اشکال گوناگونی پدیدار می‌شود. در این مقاله به بعضی از راهکارهای پیشنهادی برای هویت بخشی به محلات فرسوده و قدیمی در هنگام نوسازی اشاره می‌شود.

واژگان کلیدی: هویت - بافت قدیمی - محلات تاریخی - خاطره انگیزی - حس تعلق

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران مرکز، a.derakhshan90@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، برنامه ریزی منطقه، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران مرکز، mahmoudghaderi90@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران مرکز، pmahdi30@yahoo.com

توانمند سازی کالبد و عملکرد در بافت فرسوده شهری (نمونه موردی شهر کاشان)

علی رحیمی^۱، غلامرضا حسینی مقدم^۲، سمانه ظهیریان^۳

چکیده

بافت‌های شهری با گذر زمان به میزان قابل توجهی کیفیت خود را از دست می‌دهند و جریان زندگی در آن‌ها با مشکلات فراوانی روبرو می‌شود. عدم توجه به این بافت‌ها سبب توسعه شهر به اطراف شده و هزینه‌های هنگفتی را به همراه خواهد داشت به علاوه می‌تواند موجب نابودی میراث فرهنگی گذشتگان نیز شود. لذا به منظور جلوگیری از عواقب نامطلوب و گاه غیرقابل جبران این معضل فراگیر مداخله صحیح در بافت‌های فرسوده و نوسازی آن‌ها امری اجتناب ناپذیر است. شهر کاشان به عنوان یکی از کهن‌ترین شهرهای ایران نیز از این مقوله مستثنا نیست. هدف از این پژوهش، که با روش تحقیق به شیوه توصیفی - کاربردی و ابزار گردآوری اطلاعات آن به صورت مطالعات کتابخانه‌ای است، تدوین پیشنهاداتی در جهت بهبود کیفیت زندگی ساکنین با توانمندسازی کالبد و عملکرد در بافت فرسوده شهر کاشان می‌باشد. در این مقاله پس از تعریف بافت فرسوده و ویژگی‌های آن، محدوده و ویژگی‌های محدوده بافت فرسوده شهر کاشان، تحولات کالبدی این محدوده و عوامل موثر در انحطاط و فرسودگی آن بررسی می‌شود تا مسایل، مشکلات، نقاط قوت و فرصت‌های موجود در آن شناسایی شده و در انتها پیشنهاداتی در جهت بهبود و توانمندسازی کالبد و عملکرد بافت فرسوده شهر ارائه شود.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده شهری، کالبد، عملکرد، شهر کاشان

۱. کارشناس ارشد طراحی و برنامه ریزی شهری، مدرس دانشگاه فنی شهید رجایی کاشان Alirurb@gmail.com

۲. کارشناس ارشد مدیریت، مدرس دانشگاه فنی شهید رجایی کاشان Moghaddam_k@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نطنز sahirian66@yahoo.com

ارزیابی ظرفیت‌های محیطی در بافت‌های فرسوده جهت دستیابی به پایداری شهری

(نمونه‌ی موردی: محدوده مرکزی شهر ایلام)

مریم رضائی^۱، ماندانا مسعودی‌راد^۲

چکیده

امروزه بافت‌های فرسوده و ناکارآمد، بخش‌های وسیعی از مناطق شهری را به خود اختصاص داده‌اند. این بافت‌ها از یک سو از طیف گسترده‌ای از مشکلات کالبدی، عملکردی، اجتماعی، اقتصادی و زیست‌محیطی رنج می‌برند و برای کل شهر یک تهدید جدی محسوب می‌شوند و از سوی دیگر مهم‌ترین پتانسیل شهرها برای توسعه‌ی درون‌زای شهری، بهبود شرایط محیطی، جلوگیری از تخریب اراضی مطلوب حاشیه‌ی شهرها و همچنین رشد هماهنگ و موزون شهری به شمار می‌آیند. عدم شناخت صحیح قابلیت‌های موجود در این بافت‌ها در راستای استفاده متناسب از آن‌ها، روابط منطقی زندگی شهرنشینی را نابسامان نموده، و زمینه‌ی ناپایداری شهری را فراهم کرده است. هدف این مقاله بررسی و ارزیابی پتانسیل‌های موجود در بافت‌های فرسوده‌ی محدوده‌ی مرکزی شهر ایلام و همچنین ارائه‌ی راهکارهای لازم جهت احیا این توان‌ها در راستای دستیابی به پایداری شهری می‌باشد. نوع تحقیق کاربردی و روش بررسی به صورت توصیفی-تحلیلی است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که شهر ایلام با داشتن ۳۷۴ هکتار بافت فرسوده که بیشتر آن در محدوده‌ی مرکزی شهر واقع شده با مشکلات زیادی مواجه می‌باشد. احیا این بافت‌ها می‌تواند بسیاری از مشکلات شهر ایلام از جمله مشکل کمبود زمین و مسکن، آشتگی سیما و منظر شهری، حاشیه نشینی، معضلات ترافیکی و.. را مرتفع ساخته و زمینه‌ی پایداری شهری را فراهم نماید.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، توان‌های محیطی، پایداری شهری، شهر ایلام.

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان (rezaee_646@yahoo.com)

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان (rezaee_646@yahoo.com)

عوامل موثر بر شکل گیری و سازماندهی فضایی شهرهای نو بنیاد (مجموعه های ابواب البر) ایلخانی

ناهیده رضائی^۱، فاطمه رضوی زاده^۲

چکیده

این پژوهش درصدد پاسخ به سوال است که چه عواملی بر شکل گیری و سازمان دهی فضایی شهرهای نو بنیاد ایلخانی موثر بوده است؟ برای پاسخ به این سوال با رویکردی تفسیری- تاریخی و بر اساس مطالعات کتابخانه ای، تحولات شهرسازی در شهرهای واجد آثار شهرسازی این دوره با تحلیل تاثیرات تحولات در زمینه های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی- مذهبی و با تاکید بر قوانین یاسا و سنت های مغولی بررسی شد. این دگرگونی ها در دوره ایلخانیان زمینه تحولات شهرسازی و شکل گیری پدیده جدیدی به نام ابوالبر در شهرسازی ایران را فراهم نموده است. تاسیس حکومت ایلخانیان و بویژه اقدامات غازان خان و وزیر کاردان وی - خواجه رشیدالدین فضل الله همدانی- زمینه ساز ایجاد این پدیده نوین در شهرسازی گردید. لذا در این مقاله تلاش شده است با بررسی شهرهایی چون شنب غازان- ربع رشیدی و سلطانیه، ویژگی ها و سازمان فضایی شهرهای دوره ایلخانی مورد بررسی قرار گرفته و عوامل موثر بر آن تدوین شود. از نتایج مهم این پژوهش می توان به تبیین تاثیر قوانین یاسای مغولی بر شکل گیری و سازماندهی فضایی شهرهای نو بنیاد ایلخانی اشاره داشت. **واژگان کلیدی:** شهرسازی دوره ایلخانی، عوامل موثر بر شکل گیری پدیده ابواب البر، قوانین یاسا و سنت های مغولی.

۱. کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه کاشان، نویسنده مسئول، rezaei.nahideh@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه کاشان، razavizade_f@yahoo.com

بررسی تاثیر بادگیرها در افزایش خوانایی محیط در بافت تاریخی کاشان

اعظم السادات رضوی زاده^۱، زهرا سروری^۲

چکیده

منظر شهری کیفیتی است که در لایه‌های درونی خود، عناصر کمی و ملموس را می‌پروراند و برای شهر، نمادها و نشانه‌های کالبدی می‌آفریند. نشانه‌های شهری آمیزه‌ای از صورت و معناست که در تناظر با هم، تصویر ذهنی ساکنین شهر را بهبود می‌بخشد. نقش ماندگار این نشانه‌ها در فضاها و شهرها است که بر ذهن می‌نشیند و تداعی خاطره می‌کند و از طریق ادراک بی‌واسطه و بدون مفسر، امکان قرائت و خوانایی شهر را میسر می‌سازد و باعث ارتقاء کیفیت محیط زندگی شهری و پایداری آن می‌گردد. منظره‌های خوانا، نماد چهره و شخصیت شهر می‌شود که حامل معنای حاصل از تجربه حضور انسان در شهر در گذر تاریخ است. بادگیر که مشخص‌ترین وجه معماری خاص کویر است، به لحاظ عملکردی با استفاده از انرژی باد برای تهویه و خنکی فضای داخلی ساختمان به کار می‌رود. اما با نگاهی دقیق‌تر به این عنصر معمارانه می‌توان به نقش آن در محیط شهری به عنوان عنصر شخصیت‌دهنده به منظر بافت تاریخی شهرهای کویری پی برد که به واسطه نشانه بودن، نظاره می‌شود و بر ذهن نقش خاطره می‌زند. هدف از انجام این پژوهش شناخت نقش‌های فراتر از گردش هوا و تلطیف فضا برای بادگیر به خصوص در مقیاس شهری است. روش تحقیق مورد استفاده در این مطالعه تحلیلی - اکتشافی است و از طریق برداشت میدانی بادگیرها از بافت تاریخی کاشان انجام می‌گیرد. نتایج ارائه شده، برآمده از نقش بادگیرهای مورد بررسی در خوانایی محیط شهری، حاصل از مطالعه و تحلیل برداشت‌های میدانی است. یافته‌ها نشان‌دهنده آن است که بادگیرها می‌توانند در مقیاس‌های مختلف به ویژه مقیاس انسان پیاده، به عنوان یک عنصر نشانه‌ای مهم در ادراک و خوانش محیط شهری ظاهر شوند.

واژگان کلیدی: منظر شهری، نشانه، خوانایی، بادگیر

۱. دکتری شهرسازی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان. Razavizadeh88@gmail.com

۲. کارشناس ارشد معماری منظر، دانشگاه شهید بهشتی، Zahrasarvari60@gmail.com

نشانه‌ها و نمادها در معماری زمینه گرا

مهرداد سلطانی^۱، انور رحیم زاده^۲

چکیده

معماری و شهرسازی سنتی ما همواره در تعامل با محیط اطراف خود بوده است که در معماری و شهرسازی مدرن این تعامل از هم گسست و شهرهایی با چهره نا همگون پدیدار شد. معماری زمینه گرا دیدگاهی در معماری است که به تعامل معماری و محیط می‌پردازد. طبق این دیدگاه معمار باید بتواند یکی یا چند قابلیت مکانی را که در پویایی اثر معماری یا شهر موثر بوده است در فرایند طراحی خود قرار دهد مانند قابلیت‌های طبیعی، تاریخی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و... در سالهای اخیر تلاش‌های زیادی جهت پیوند معماری مدرن با زمینه گرای سنتی شکل گرفته که در بسیاری از موارد دیگر اثری از زمینه قابل اتکا باقی نمانده است اما در مواردی هنوز می‌توان به قابلیت‌های زمینه توجه کرد و نشانه‌هایی از معماری سنتی و زمینه قبلی بستر مشاهده کرد و از طرفی رسالت‌های معمار، انتقال پیام به مخاطب از طریق بکار بردن، رمزگان و نمادهای مناسب در کالبد اثر است که آنها را در طراحی‌های بعدی مدنظر قرار داد. این نشانه‌ها می‌توانند به صورت شکلی و یا نمایه‌ای و نمادین باشند. در این پژوهش زمینه گرایی و ابعاد آن بررسی می‌شود. همچنین نشانه و اقسام آن، نماد مطالعه و ارتباط آن با زمینه‌های بستر مورد مطالعه قرار می‌گیرد. و چارچوبی جهت ارتباط زمینه‌ها و نشانه‌ها ارائه جهت کاربرد بهتر آن در طراحی می‌باشد. همچنین نشانه‌ها موجود در معماری سنتی سقز به عنوان نمونه بررسی می‌شود.

واژگان کلیدی: معماری زمینه گرا، نشانه‌ها، معماری بومی سقز، تعامل محیطی

۱. استادیار گروه معماری دانشگاه زنجان (m_soltani@znu.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه زنجان (rahimzadeh@znu.ac.ir)

بافت‌های قدیمی؛ سرمایه‌های نهفته شهرها

محمد تقی رهنمایی^۱

چکیده

برخلاف آنچه که در ادبیات مربوط به شهر و شهرسازی، ناآگاهانه از آن بعنوان بافت‌های فرسوده یاد می‌شود، باید گفت که بافت‌های قدیمی شهرها، نه تنها بافت فرسوده نیستند، بلکه بیشتر باید از آنها بعنوان بافت‌های قدیمی یاد کرد. نگاه غیر علمی ما به این بافت‌ها و عدم شناخت ما از کیفیت، کاربرد و ارزش‌های هنری و تاریخی آنها، موجب شده که در اغلب منابع مربوط به این ساخت و سازها، از آنها بعنوان بافت فرسوده یاد شود. بکارگیری این اصطلاح نامأنوس به همان اندازه بی ربط است، که فرش دستبافت قدیمی را، که تار یا پود آن دچار سایش شده باشد، قالی فرسوده بنامیم.

بافت‌های قدیمی شهرها، نشانه‌ها و یادمان‌های بر جای مانده از دل تاریخ آنهاست. ورود مدرنیته به ایران که از نیمه دوم قرن ۱۹ میلادی آغاز شد، در کنار دستاوردهای ارزشمندی که داشت، با ضایعات فرهنگی و میراثی فراوانی هم همراه بود. مجسمه‌ها، سنگ نبشته‌ها، نقاشیها، کتابهای خطی، ظروف و ابزار قدیمی، فرش‌های کهنه و هر آنچه که غبار زمان بر آن نقش بسته بود، به بهانه قدیمی بودن و یا به غلط فرسودگی آنها، مورد بی مهری قرار گرفتند و چه بسا که به بهای ارزان به سوداگران عتیقه فروخته شدند و سپس از موزه‌های روسیه و فرانسه و انگلیس و دیگر کشورهای غربی سر درآوردند. در مورد بافت‌های قدیمی شهرها نیز، شیفتگی ما به ابزار و الگوهای شهرسازی مدرن، باعث شد که محله قدیمی و به همراه آن بافت‌های قدیمی موجود در آنها نیز، دچار بی مهری از سوی صاحبان و مدیران شهری و میراث فرهنگی قرار گیرند. نهضت باز زنده سازی بافت‌های قدیمی که در اروپای بعد از جنگ دوم جهانی، رونق گرفت، باعث شد، که محله‌های قدیمی و بافت‌های موجود در آنها، مجدداً ارزش و اعتبار اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و هویتی خود را، بعنوان بخشی از بدنه‌های تاریخی شهرها بازیابند. ورود این نهضت به ایران، نه تنها با تأخیر انجام گرفت، بلکه در زمان مناسبی هم صورت نگرفت. چرا که دانشکده‌های معماری و شهرسازی کشور، تحت تأثیر هنر مدرن شهرسازی و معماری، آنچنان شیفته مدرنیسم بودند، که بافت‌های قدیمی شهرها را کالدهای ناهنجار و ناأنوس با زمانه خویش می پنداشتند. اگر امروز به این بافت‌ها توجه می‌شود و راز و رمزهای هندسه، فیزیک و کالبد آنها، بازخوانی می‌شوند، باید آن را مدیون دانش شهرشناسی افرادی مانند فروغی، سیحون و یا منصور فلامکی دانست، که شهر را نه تنها یک کالبد بی جان، بلکه تجسم فضایی روح و علایق و سلايق انسانهایی می‌دانستند که در آنها زندگی می‌کردند.

۱. دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران

نگاهی کلی به مبانی طراحی مجموعه های فرهنگی

سلیمان سلیمانی^۱، محمد باقر کبیر صابر^۲، مهدی اصغری مغانلو^۳

چکیده

سابقه تاریخی هر کشور موجب شکل گیری فرهنگ آن جامعه می شود. فرهنگ هر جامعه نیز بر معماری آن جامعه تاثیر گذاشته و موجب شکل گیری معماری آن کشور می شود. از مهم ترین ویژگی های هنر معماری هدایتگری فرهنگی است. یکی از فضاهایی که هنرمند در آن می تواند دغدغه های ذهنی خود را از مسائل گوناگون به شکل مفاهیم مختلف در قالب آثار هنری جهت تاثیرگذاری بیشتر بر روی افراد جامعه عرضه نماید یک مرکز یا مجتمع فرهنگی و هنری است. این مراکز، با ارزش ترین و پربارترین عناصر زیربنایی ملی در هر کشور محسوب می شوند که بیشترین دانش های بالقوه از طریق آنها جمع آوری و ذخیره شده و سپس بازتاب می یابند. از طرف دیگر وجود تعدد فرهنگ و اقوام مختلف، می تواند زمینه ارتباط و گسترش فرهنگ ها را فراهم سازد و ایجاد مکان مناسب جهت ارائه بازی های محلی، اعتقادات و آداب و رسوم خاص می تواند عاملی برای حفظ فرهنگ محلی در میان یک قوم و همچنین جاذبه و سرگرمی مناسب برای اقوام دیگر باشد. سعی پژوهش حاضر هم فراهم آوردن بستری در جهت بهبود جایگاه فرهنگ و هنر و آشتی دوباره با عرصه های فرهنگی و هنری می باشد.

واژگان کلیدی: مجتمع فرهنگی و هنری، فراغت، هدایتگری فرهنگی، فرهنگ های محیطی و اجتماعی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک (azartabriz21975@gmail.com)

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه تهران (kabirsaber@ut.ac.ir)

۳. کارشناسی ارشد تکنولوژی معماری (mehdi_arch68@yahoo.com)

بافت‌های فرسوده ظرفیتی برای توسعه درونی شهرها (نمونه مطالعه: شهر سقز)

محمد سلیمانی^۱، احمد زنگانه^۲، مظهر احمدی^۳

چکیده

رشد سریع و گسترش افقی شهرها در ایران شاید شدیدتر از بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه باشد چرا که این فرایند اکثر شهرهای تاریخی ایران را از ساختار یکپارچه شهری محروم و آن‌ها را در برابر مشکلات خاصی برای توسعه متعادل و متوازن قرار داده است. علاوه بر این، بسیاری از اراضی، کاربری‌ها و بافت‌های قدیمی و فرسوده به صورت دایر و بایر در داخل شهرها در کشاکش این توسعه غیراصولی و شتاب‌زده، از جریان عمران و توسعه صحیح شهر بازمانده و اکنون به عنوان بافت‌های مسئله‌دار شهری مطرح هستند. این وضع در شهرهای حاشیه جنوبی دریای خزر و نیز در شهرهای کوهپایه‌ای غرب کشور خود را به صورت حادثه‌تری نشان داده است از این رو بررسی علمی و شناخت راهکارهای وضع پیش گفته در اولویت قرار می‌گیرد. شهر سقز از جمله شهرهایی است که از این لحاظ بسیار حساس و شکننده است زیرا به رغم وسعت زیاد بافت‌های فرسوده، نبود "طرح جامع ساماندهی و بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده" بررسی و شناخت ظرفیت‌های نهفته در بافت‌های مذکور را در راستای توسعه درونی این شهر در اولویت قرار می‌دهد. هدف این مقاله شناخت ظرفیت‌ها و توان‌های شهر سقز در عرصه بافت‌های فرسوده در راستای توسعه درونی شهر بوده است. تحقیق حاضر از نوع شناختی-اکتشافی و سوال محوره بوده است. داده‌های موردنیاز به دو صورت اسنادی-کتابخانه‌ای و میدانی جمع‌آوری شده است. از نرم‌افزار Arc GIS برای همپوشانی لایه‌های مرکز آمار با نقشه بافت‌های فرسوده شهر سقز و تهیه سایر نقشه‌ها استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که شهر سقز دارای ظرفیت‌های قابل توجهی برای توسعه از درون است به طوری که بافت‌های فرسوده شهری مشتمل بر بافت مرکزی-تاریخی، میانی و حاشیه‌ای شهر حدود ۲۷۴ هکتار (۱۸ درصد) از محدوده فعلی شهر را به خود اختصاص داده‌اند. در مجموع با در نظر داشتن ضوابط و ملاحظات مربوط، بافت‌های فرسوده شهری با توان تولید ۱۶۸۷۱ واحد مسکونی جدید، ظرفیت پذیرش ۴۳۵۵۵ نفر جمعیت را مازاد بر جمعیت کنونی دارند.

واژگان کلیدی: پراکنده رویی شهر، رشد هوشمند، توسعه درونی، بافت‌های فرسوده شهری، شهر سقز.

۱. دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی (m_soleimani_mehr@yahoo.com)

۲. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی (zanganeh@gmail.com)

۳. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه خوارزمی (ahmadi.mazhar@gmail.com)

بررسی مسائل و چالش‌های بافت‌های فرسوده شهری و ضرورت بهسازی و نوسازی آنها

محسن شاهین^۱

مهدی موسوی^۲

چکیده

شهرها به مثابه موجودات زنده‌ای هستند که همواره نیاز به تجدید حیات دارند و برای ادامه حیات، نیازمند احیای بافت‌های فرسوده خود هستند. نواحی کهن شهری که در زمان شکل‌گیری، فضایی پاسخگو به سلسله مراتب نیازهای ساکنان خود بوده‌اند، در پی تحولات فن‌شناختی و تغییر در نیازهای زیستی، اجتماعی و اقتصادی اکنون فاقد عملکرد قوی‌اند، بنابراین تحقیق حاضر به مطالعه وضعیت بافت‌های فرسوده و شیوه‌های مداخله (بهسازی، نوسازی و بازسازی) در آن و بررسی مسائل و چالش‌های بافت‌های فرسوده در ایران و همچنین دلایل توجه به ضرورت‌های اجتماعی و اقتصادی در بهسازی و نوسازی این بافت‌ها می‌پردازد و سپس برای توجیه بیشتر به بررسی و اهداف طرح بهسازی و نوسازی طرح نواب در شهر تهران می‌پردازد، که در نهایت نتایج مطالعات و بررسی‌ها نشان می‌دهد که با اجرای طرح روان بخشی و مشارکت دادن مردم در روند اجرای طرح‌های بهسازی و نوسازی و همچنین توجه یکپارچه نگر به مسائل کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و زیست محیطی، نتایج بهتری حاصل می‌شود.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، طرح بهسازی و نوسازی، مرمت، طرح نواب.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه کاشان

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه کاشان (mohsenshahin35@yahoo.com)

باززنده‌سازی بافت های فرسوده شهری در ایران

سیروس شفق^۱

چکیده

افزایش جمعیت شهرها در سطح جهانی و تغییر شیوه های زندگی با پیشرفت های فنی که منجر به رشد عمودی بناها و سکونتگاه ها شده است، توجه ما را از بافت های فرسوده شهری دور نگذاشته است. بافت های فرسوده شهری شبکه راه هایی را از خود به یادگار گذاشته که حمل و نقل با چهارپایان را ممکن می ساخت ولی اکنون نیازمندی های مردم تنها با وسائط نقلیه موتوری رفع می گردد. شهرهای سنتی و تاریخی ایران پیوسته از دو بافت فرسوده درهم تنیده و قدیمی و بافت جدید منظم و شطرنجی تشکیل شده اند که ساماندهی آنها با ارائه طرح های عقلایی و منطقی در دستور کار این چنین همایش است بافت های فرسوده شهری شناسنامه و هویت شهرهای سنتی ما را تشکیل داده است و اکنون نقش بسیار موثری در برنامه ریزی های آینده عمران شهری و به ویژه گردشگری دارند. بدون شک ساماندهی بافت های فرسوده شهری به صورت گوناگون و همکاری متخصصان میان رشته ای و به ویژه برنامه ریزان شهری را می طلبد، تا به حرکت های موزون شهری دست یابد. ساماندهی بافت های فرسوده شهری علاوه بر برنامه ریزی های دقیق و وسیع متفاوت، به سرمایه گذاری های کلان و به مشارکت های مردمی نیازمند است. هزینه بازسازی در این شهرها چنان بالا است که دولت توان تأمین تمام هزینه ها را ندارد لاجرم در این راستا تنها کمک های مردمی و مشارکت و همکاری های آنها گره گشای مشکل این شهرها است. در باز زنده سازی بافت های فرسوده شهری اگر طراحی مناسب و عقلایی ارائه شود، بخش فرهنگی یونسکو از نظر فنی و مادی از آنها حمایت می کند که شهر فاس در مراکش، دوگا در تونس، بخارا و خیو در ازبکستان و نیسا در ترکمنستان بهترین نمونه های آن است. حجم عظیم بافت های فرسوده شهرهای کشور (فیزیکی - کالبدی) تنها مشکل شهرهای کشور، نیستند بلکه بافت های اجتماعی خود بازدارنده ی هر گونه نوآوری و مدرنیته هستند، ساماندهی بافت های فرسوده شهری ایران با مشکلات چندی روبرو است که مقررات دست و پاگیر اداری و قوانین ارثی و فضاهای وقفی همه دست به دست هم داده و بسیار بازدارنده هستند. ضمناً مناطق مزبور محل سکنا ی اقشار کم درآمد با تراکم بسیار بالایی هستند. حرکت های عمرانی در بافت های فرسوده ی شهری نه تنها ابعاد کالبدی - فیزیکی آن ها را مورد توجه قرار می دهد بلکه باید الگوهای یک شهر اسلامی - ایران را نیز مدنظر داشته باشد. مطالعات جغرافیایی شهرهای فلات مرکزی ایران به ما آموخته است که بافت های قدیمی این شهرها به واسطه خشکی اقلیم از طرفی و کمی بحران زلزله از طرف دیگر به سالم ماندن بناها منجر گردیده است که کاشان یکی از آنهاست. گفتنی است هویت این شهر با بافت فرسوده آن گره خورده است و شهروندان و مدیران شهری کاشان باید به آثار و بافت قدیمی و زیبای این شهر بیاند و آن را یکی از کانون های هویتی شهر خود بدانند. در این فضاهای شهری واحدهای مسکونی به صورت متروکه، مخروبه و مسکونی پراکندگی جغرافیایی دارند که زندگی در آن ها مانند گذشته جریان ندارد، درحالی که همین بافت های فرسوده در گذشته نه چندان دور، هسته های اولیه شهرها را تشکیل می داد که اکنون به بی رونقی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مبتلا شده است. یعنی درست برعکس شهرهای سرزمین های غربی که هسته های قدیمی شهرها رونق بیشتری دارند. یکی از اهداف اصلی برگزاری چنین همایش هایی بازگرداندن کیفیت زندگی به این بافت های فرسوده شهری است. خوشبختانه در کاشان زندگی تعداد کمی از خانواده های اصیل هنوز علاقه و تعصب زندگی در محلات خود را دارند و زندگی در آن ها را به زندگی در سایر نقاط شهری ترجیح می دهند، آنها بهترین مشاورین برای شهرسازان و برنامه ریزان ما هستند. و مشکلات زندگی در این محلات قدیمی را بهتر از دیگران می دانند. یکی از مشکلات بزرگ ناشی از فرسودگی بافت های شهری افت ارزش های اقتصادی آنها است و این امر سکونت مهاجرین روستایی و پناهندگان افغانی را که از کم درآمدترین قشرهای جامعه هستند به سوی خود می پذیرند و در خود جای می دهد و این امر نوعی ناهماهنگی اجتماعی شهری را به دنبال دارد. کیفیت زندگی در محلات مزبور بسیار پایین و ناهماهنگ با زندگی در کل شهر است و تا بازگرداندن زندگی عادی به این فضاهای شهری راه دراز و پیچیده ای در پیش روی برنامه ریزان شهری ما است و علاقمندان به برنامه ریزی عمران شهری بر خود وظیفه می دانند که با همدلی و همکاری نزدیک با مدیران عمران شهری کاشان در هدایت و همیاری و هم اندیشی با آنها به سوی باز زنده سازی بافت های فرسوده شهری دریکی از گهواره های تمدن جهانی گام های بلندتری بردارند.

۱. عضو هیات علمی پژوهشگاه مهندسی بحران های طبیعی شاخص پژوه، اصفهان amiramj1@yahoo.com

ارزیابی بافت فرسوده شهرها بر اساس ملاحظات پدافند غیر عامل

پریا صانعی^۱، مرتضی الله بخشی^۲

چکیده

بافت فرسوده شهرها یکی از مسائل مهم در برنامه ریزی شهری میباشد که امروزه بر اثر قدمت بنا، فرسودگی آن و دسترسی نامناسب، به عرصه ای آسیب پذیر در برابر حوادث و سوانح طبیعی و انسان ساخت، در مراکز شهرها تبدیل شده است. بافت های فرسوده شهری، در مراتب برنامه ریزی و مداخلات مدیریت شهری، مورد توجه ویژه ای قرار دارند که ضرورت پرداخت به این مهم، رویکرد پژوهش حاضر را نیز تشکیل می دهد. روش پژوهش ترکیبی از مطالعات کتابخانه ای و روش میدانی (مشاهدات میدانی و مصاحبه با افراد صاحب نظر) می باشد. بر این اساس، در این گفتار به نقش و التزام کاربست سیستم دفاع غیر عامل، و مولفه ها و مکانیسم های اجرایی آن در بافت های فرسوده شهری پرداخته می شود تا بر اساس نوع و کیفیت فضاهای فرسوده شهری (میزان فرسودگی، ارزش های اجتماعی، تاریخی، کالبدی، مذهبی، میزان مناسب بودن معابر شهری...)، امکان کارآمدترین رویه مداخلاتی احتمالی و دست یابی به الگوی پایدار در بستر نگاهی جامع و فراگیر فراهم شود. زیرا با توجه به یافته های پژوهش، بهره مندی مسکن این منطقه از امکانات و تجهیزات بسیار پایین بوده و بالاخص مراکز بافت ها با توجه به نامناسب بودن معابر شهری، از نظر شاخص دسترسی به مراکز امداد و نجات، در مواقع بحرانی، وضعیت بسیار نامطلوبی دارد.

واژگان کلیدی: پدافند غیر عامل، بافت فرسوده، مدیریت شهری، الگوی پایدار

۱. کارشناس ارشد مرمت و احیاء بناها و بافت های تاریخی (paryasanei@yahoo.com)

۲. کارشناس معماری (morteza_a20@yahoo.com)

معماری عبابافی‌های محمدیه به عنوان فضایی برای حیات و اشتغال سالمندان^۱

مرضیه طالبی^۲

حسین سلطان زاده^۳

چکیده

فضای معماری دارای ویژگی‌های اساسی و مهمی می‌باشد که ویژگی‌های انسانی، ارزشمندترین خصوصیات چنین فضایی می‌باشد. بنابراین فضای معماری ای که در راستای پاسخگویی به نیازهای انسانی در طول زمان، ماندگار باشد، قابل توجه و تأمل می‌باشد. این تحقیق با هدف شناسایی معماری بومی کارگاه‌های عبابافی بخش محمدیه نائین و بررسی و تحلیل ویژگی‌های آن به چگونگی نقش اساسی این فضاها در اشتغال و حیات سالمندان پرداخته است. پرسش‌های این تحقیق شامل ۱. ویژگی‌های معماری کارگاه‌های عبابافی بخش محمدیه نائین چیست؟ ۲. نقش کارگاه‌های عبابافی در احساس سرزندگی و مفید بودن سالمندان چگونه است؟ می‌باشد.

روش تحقیق به صورت توصیفی- مشاهده‌ای می‌باشد که یافته‌ها به صورت تطبیقی و مقایسه‌ای در جداول تحلیل شده است. گردآوری داده‌ها به صورت میدانی و کتابخانه‌ای بوده است. جامعه آماری شامل عبابافی‌های بخش محمدیه می‌باشد که شمار نمونه‌های مورد بررسی ده باب می‌باشد که در تحلیل نهایی پنج نمونه از عبابافی‌ها که قابل تعمیم به سایر عبابافی‌ها بودند به صورت دقیق تر مورد ارزیابی قرار گرفتند و به روش مقایسه‌ای مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

در راستای تحقیق این نتایج حاصل می‌شود که معماری بومی کارگاه‌های عبابافی بخش محمدیه نائین که در عین سادگی در پاسخ به نیازهای فرهنگی، اقلیمی و معیشت عمومی شکل گرفته اند، توانسته اند به نیازهای اجتماعی و فردی سالمندان با ایجاد فضایی مناسب برای شغل سالمندان متناسب با نیروی جسمانی آنها، پاسخ دهند. در نتیجه باعث به وجود آمدن عزت نفس از انجام یک هدف و مفید بودن و احساس تعلق داشتن در سالمندان شده اند.

واژگان کلیدی: معماری، محمدیه نائین، کارگاه عبابافی، سالمندان.

۱. این مقاله برگرفته از رساله کارشناسی ارشد نویسنده دوم با عنوان "کهن سرای اقامتی سالمندان" در مقطع کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین می‌باشد.

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین marzieh_talebii66@yahoo.com

۳. دانشیار معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز، تهران. H72soltanzadeh@yahoo.com

نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهرستان چالوس، کلمور)

سپیده عطایی^۱

چکیده

شهرها مهمترین نشانه‌های تمدن هر ملت به شمار می‌آیند، نشانه‌هایی که قدمت و صلابت ایشان، نمادی از اصالت و استواری صاحبان و ساکنان اصلی آنهاست. شهرها و فضاهای شهری، نمادی از اندیشه‌ها، آداب و رسوم، روابط و تعاملات مردم در طول سالیان متمادی است. از اینروست که هرچه بر قدمت شهرها و زیستگاههای انسانی افزوده می‌شود، ارزشمندتر می‌گردد و مردم قدمت یک مکان و یا عرصه شهری را نمادی از هویت خویش می‌دانند. با اندک توجه به میراث فرهنگی بشر در سراسر جهان می‌توان دریافت که اقوام بزرگ و پرآوازه تاریخ، شهرها و آثاری بزرگ از خویش به یادگار گذاشته‌اند. در حال حاضر بسیاری از شهرهای کشور با مساله‌ای با عنوان بافت فرسوده روبرو هستند، این بافت‌ها یا هسته‌های قدیمی شهر هستند و به مرور زمان دچار فرسودگی و نا کارآمدی شده‌اند و یا در حال حاضر به دلیل عدم رعایت ضوابط و مقررات شهرسازی و معماری شکل گرفته‌اند و از این رو با مشکلات بسیاری مواجه هستند که این مشکلات در کل شهر تاثیر گذار است. از این رو در این مناطق و برای بهبود شرایط بهتر است از نوسازی و یا بهسازی در این مناطق صورت گیرد. روش کار به کار گرفته شده در این پژوهش از نوع توصیفی است و اطلاعات به دو طریق اسنادی و میدانی (مشاهده) جمع آوری شده است که در این پژوهش بافت فرسوده کلمور شهرستان چالوس بررسی شده است.

واژگان کلیدی: نوسازی و بهسازی، بافت فرسوده، کلمور.

بررسی تاثیر نوسازی بافت فرسوده شهری بر امنیت گزاری در فضاهای عمومی شهری، نمونه موردی: محله جوانمرد قصاب

محمود قادری زارع^۱، امیر مسعود درخشانی^۲، سیده درسا قدیمی^۳

چکیده

فرسودگی واقعیتی است که تاکنون بیشتر شهرهای با سابقه و تاریخی ایران، تحت تأثیر آن قرار گرفته اند. آنچه مسلم است، در این گونه شهرها این مسأله، رشد بافت شهری را مختل کرده و آن را به پیرامون سوق می دهد و بنابراین افزون بر نابودی بافت های درونی و با سابقه ی شهری، هزینه های هنگفتی را با ایجاد بافت های نوظهور بر کرده ی شهر تحمیل می کند. جدا از مسئله مالی مهم ترین عاملی که بافت شهر را رو به انزوال می کشاند کاهش امنیت های اجتماعی است. چرا که این بافت ها به دلیل موقعیتی نا کار آمدی که پیدا می کنند بستر مناسبی را برای بروز جرائم محیا می سازند. مسئله سرمایه اجتماعی در فرآیند نوسازی شهری به عنوان یکی از ظرفیت های درونی و ثروت های پنهان، یک اقدام غیر متمرکز و از پایین به بالا است. این پژوهش با هدف تحلیل فضایی رابطه میان سرمایه اجتماعی و برنامه های نوسازی و بهسازی بافت فرسوده شهر محله جوانمرد قصاب واقع در منطقه ۲۰ تهران است. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری، ۳۰۰ نفر از اهالی محله بافت فرسوده با ۲۵ شاخص مختلف برای سنجش وضعیت موجود در شاخص های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی برای مقوله سرمایه اجتماعی در ۵ مؤلفه است. با بهره گیری از مدل تاپسیس و روش وزندهی آنتروپی به رتبه بندی جوانمرد قصاب در شاخص اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... پرداخته شده است. بر اساس نتایج بررسی ها ضریب همبستگی بین تعداد جمعیت و سرمایه اجتماعی ۰/۹۲۱ با سطح معناداری ۹۹ درصد است. با بهره گیری از نرم افزار SPSS و استفاده از ضریب رگرسیونی عوامل و ابعاد تأثیر گذار سرمایه اجتماعی در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده جوانمرد قصاب مشخص گردید. نتایج نشان می دهد مشارکت اجتماعی، اعتماد اجتماعی، تعاون و همیاری دارای رابطه معنادار با نوسازی و بهسازی بافت فرسوده محلات و علاقه به جامعه، روابط خانوادگی و دوستان به دلیل ارتباط ضعیف با نوسازی و بهسازی، معنادار نیست.

واژگان کلیدی: نوسازی و بهسازی، آسیب های اجتماعی، بافت فرسوده، امنیت، فضای شهری، محله جوانمرد قصاب

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی منطقه، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران مرکز، Mahmoudghaderi90@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران مرکز، a.derakhshan90@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی / واحد تهران جنوب، Dor.ghadimi@gmail.com

شناسایی فرصت‌های توسعه ناشی از زلزله جهت نوسازی بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر بروجرد)

بابک قلی زاده^۱

چکیده

بلایای بزرگ طبیعی مانند زلزله فاجعه انسانی، تخریب منابع و ایجاد اختلال در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی شهرها را به دنبال دارند. روی دیگر این فاجعه، فرصت‌هایی است که پیرو تغییرات ناشی از وقوع زلزله برای توسعه بخصوص در فرآیند بازسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری فراهم می‌گردد. هدف این مقاله، روشن ساختن ابعاد فرصت‌های ایجادشده در اثر بروز زلزله در محدوده بافت فرسوده شهری و لزوم توجه به آن‌ها از سوی تصمیم‌گیران و مدیریت شهری است. نمونه موردی منتخب در این مطالعه شهر بروجرد، با نظر به شرایط بافت فرسوده قبل و بعد از زلزله سال ۱۳۸۵ می‌باشد. روش تحقیق مورد استفاده در این پژوهش توصیفی - تحلیلی است و شیوه گردآوری اطلاعات شامل پیمایش متون و پیمایش میدانی می‌باشد. در این مقاله ضمن توصیف وضعیت کالبدی و فرسودگی محدوده بافت فرسوده قبل و بعد از زلزله، چگونگی استفاده و عدم استفاده از پتانسیل‌ها و فرصت‌های ایجادشده در بافت فرسوده و نتایج آن شناسایی شده است. نتایج مقاله حاضر ضمن ارائه تجارب مثبت و منفی بازسازی و نوسازی صورت گرفته در بافت فرسوده شهر بروجرد پس از زلزله، به عدم استفاده کامل و همه‌جانبه از فرصت‌هایی که برای توسعه و نوسازی بافت فرسوده در اختیار بوده دلالت می‌کند. نتایج حاصل می‌تواند در حوزه مدیریت شهری و به‌منظور تصمیم‌گیری‌های سریع و مناسب به هنگام وقوع زلزله در بافت‌های فرسوده شهری بکار آید. بر این اساس، گزارشی از تجارب مثبت و منفی بازسازی و نوسازی صورت گرفته در محدوده بافت فرسوده شهر بروجرد پس از زلزله ارائه می‌گردد. نتیجه کلی مقاله می‌تواند به‌عنوان تذکری جدی برای مدیریت شهری مطرح باشد تا هنگام وقوع زلزله با سرعت لازم از فرصت‌هایی که زلزله در اختیار قرار می‌دهد استفاده کرده تصمیم مناسب را اتخاذ کنند. نتیجه‌های این تحقیق نشان می‌دهد از فرصت‌های توسعه و نوسازی بعد از زلزله به‌صورت کامل و در تمامی ابعاد استفاده نگردیده است.

واژگان کلیدی: زلزله، بافت‌های فرسوده شهری، نوسازی و بهسازی شهری، شهر بروجرد.

تحلیل کاربرد اصول نوشهرگرایی در احیای بافت‌های فرسوده محلات شهری

(مطالعه موردی: منطقه ۳ شهر اصفهان)

مجید گودرزی^۱، مریم ملایی^۲

چکیده

افزایش ناگهانی آهنگ شهرنشینی و کاهش زمین برای سکونت از یکسو و وجود بافت‌های فرسوده و ناکارآمد در هسته مرکزی شهرها موجب شد تا برنامه ریزان به فکر ارائه راه حل و برنامه‌هایی مناسب برای بهسازی این بافت‌ها باشند. به همین خاطر پژوهش حاضر با هدف تحلیل کاربرد اصول نوشهرگرایی در احیای بافت‌های فرسوده محلات شهری به عنوان یک تئوری جدید در طراحی و برنامه ریزی شهری صورت گرفته است. روش پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی با ماهیت کاربردی و جامعه آماری شامل کلیه ساکنین ۱۵ تا ۵۰ سال به بالای منطقه ۳ شهرداری شهر اصفهان در سال ۱۳۹۳ که تعداد آن‌ها نامعلوم می‌باشد، است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۴۳۰ نفر بود اما پرسشنامه‌های کامل شده و بدون نقص برگشتی ۴۱۴ عدد بود. روش نمونه‌گیری به شیوه تصادفی هدفمند بود. در این پژوهش از پرسشنامه ۵۷ سؤالی محقق ساخته که روایی پرسشنامه از طریق ضریب کندال ۰/۷۲ و پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵ محاسبه گردید، استفاده شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، علاوه بر استفاده از شاخص‌های آماری چون فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و آزمون کالماگوروف-اسمیرنوف (جهت تعیین نرمال بودن جامعه آماری) از روش‌های آمار استنباطی t تک متغیره و تحلیل واریانس تک متغیره (انوا) استفاده شد. نتایج آزمون t تک متغیره نشان داد که طبق نظر ساکنان محلات قدیم و سنتی منطقه سه اصفهان، به طور معناداری اصول نوشهرگرایی در برنامه ریزی جهت احیای بافت‌های فرسوده این منطقه از شهر اصفهان، در موارد: قابلیت پیاده روی، اتصال و پیوستگی، تقویت حمل و نقل عمومی، ایجاد کاربری‌های مختلط، ایجاد گونه‌های مختلف مسکن در بافت، توجه به بافت‌های واجد ارزش و بهبود کیفیت طراحی و معماری، حفظ و تقویت ساختار سنتی، افزایش تراکم در بافت، استفاده از مشارکت ساکنان، حفظ و تقویت فضاهای باز عمومی و سبز، ایجاد و مدیریت توقفگاه‌ها، استفاده از ابزار طراحی جهت افزایش امنیت در احیای بافت‌های فرسوده شهری، رعایت نشده است.

واژگان کلیدی: اصول نوشهرگرایی، بافت فرسوده، احیاء، محلات، منطقه سه شهر اصفهان.

۱. استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز Goodarzi5@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، مؤسسه آموزش عالی امین Maryam.molaei.1360@gmail.com

بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کالبدی بافت‌های فرسوده مطالعه موردی: محله جبین شهر اردبیل

علیرضا محمدی^۱، بهمن جاوید مغوان^۲، حجت ارژنگی مستعلی بیگلر^۳، شهرام سلامتی گبلو^۴

چکیده

بافت‌های فرسوده شهری قسمت‌هایی از اراضی شهر و سرمایه‌های بنیادی شهر را در بر می‌گیرند. با توجه به محدودیت‌های موجود در گسترش شهرها و تأسیسات زیربنایی، لازم است حداکثر بهره‌برداری از اراضی شهری صورت بگیرد. عدم توجه به استفاده بهینه از فرصت‌های توسعه درونی در سال‌های اخیر مشکلات زیادی برای شهرها و نهادهای اداره‌کننده آن‌ها به وجود آورده است. از سوی دیگر باید توجه داشت که بافت‌های فرسوده شهری علی‌رغم درگیر بودن با مسائل و مشکلات حاد متعدد، دارای پتانسیل‌ها و ظرفیت‌های بالایی برای توسعه می‌باشند. عدم توجه به فعال‌سازی این ظرفیت‌ها می‌تواند هزینه‌های سنگینی از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و ... به شهر و محیط پیرامونی آن وارد نماید. مقاله حاضر با روش توصیفی و تحلیلی و با استفاده از مشاهده و برداشت میدانی و تهیه نقشه‌های کاربری و وضعیت کالبدی محله توسط نرم افزار GIS و روش‌های آماری جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها می‌باشد. نتایج نشان می‌دهد که محله جبین از لحاظ کالبدی با مشکلاتی چون سرانه پایین واحد مسکونی، وضعیت نامناسب مسکن و فرسودگی غالب بناها، کمبود امکانات شهری و ... روبرو می‌باشد. از طرفی با توجه به امکانات کالبدی موجود در محله مثل وجود اراضی باز مناسب، نوع مالکیت اراضی که مناسب توسعه شهرند، وجود پتانسیل‌ها و امکانات محلی مثل؛ فراهم بودن بسترهای مشارکت مردمی، تسهیل مداخله در بافت به علت وجود درصد بالای ساختمان‌های یک و دو طبقه، گونه تازه در تیپولوژی خانه‌های بومی و امکان استفاده از اراضی بایر و سبز مناسب جهت تأمین کاربری‌های مورد نیاز می‌توان با شناخت شرایط محلی جهت موفقیت مکانیزم‌های اجرایی طرح‌های توسعه عمل کرد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، توسعه کالبدی، محله جبین

۱. استادیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

امکان‌سنجی ساماندهی محلات تاریخی شهرها؛

نمونه: محله‌ی حسینی‌ی زنجان

علیرضا محمدی^۱، وکیل حیدری ساربان^۲، رحیم توسلیان^۳، فریبا رفیعی^۴

چکیده

به رغم اهمیت محلات تاریخی به عنوان بسترهای اجتماعی و فرهنگی توسعه و در حالی که تغییرات فضایی، اقتصادی و اجتماعی شهرها به سرعت در جریان است، برنامه‌ریزی مناسب و بلند مدتی برای این نواحی شهری انجام نشده است. در این راستا با توجه به منطق و تجارب مختلف، محله محوری، می‌تواند گزینه‌ی مناسبی برای ساماندهی محلات به ویژه محلات قدیمی و تاریخی شهرها محسوب شود. قلمرو پژوهش محله‌ی تاریخی حسینی‌ی اعظم، واقع در حاشیه‌ی جنوبی شهر زنجان است. به نظر می‌رسد این محله، از پتانسیل بالایی برای برنامه‌ریزی محله محور برخوردار است. لیکن، در حال حاضر فرسودگی کالبدی و کارکردی، آن را به ناسازواره‌ای که ساکنانش را تهدید می‌کند مبدل ساخته است. این مقاله با تأکید بر روش نظری و مرور اسناد مرتبط محلی، سازمان فضایی و اجتماعی محله را مطالعه می‌کند و ضعف‌ها، قوت‌ها و قابلیت‌های محله را برای ساماندهی مورد سنجش قرار می‌دهد. در پایان پیشنهاداتی در راستای ساماندهی محله ارائه شده‌اند.

واژگان کلیدی: امکان‌سنجی، ساماندهی، محله محور، سازمان فضایی، محله‌ی حسینی‌ی، زنجان.

۱. استادیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه محقق اردبیلی (a.mohammadi@uma.ac.ir)

۲. دانشیار، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی، دانشگاه محقق اردبیلی (V_heidar@uma.ac.ir)

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تهران (Rtavasolian@gmail.com)

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی (rafiee392@gmail.com)

به کارگیری روش تنظیم مجدد زمین در نوسازی شهری

محمود محمدی^۱، داریوش مرادی^۲، زهرا قاطعی کلاشمی^۳

چکیده

نواحی فرسوده بخش‌هایی از شهر هستند که از چرخه حیات خارج شده‌اند و با مشکلات کالبدی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی مواجه می‌باشند. این در حالیست که این بافت‌ها از پتانسیل‌های بسیاری برخوردارند که اگر مورد توجه قرار گیرند، نقش موثری در توسعه شهرها خواهند داشت. بررسی تجربه نوسازی کشور نشان می‌دهد که راهکارهای پیشنهادی به منظور برطرف نمودن مشکلات بافت فرسوده صرفاً کالبدی بوده و به خواست‌ها و نیازهای ساکنین این بافت‌ها توجهی نداشته است و در دستیابی به اهداف خود نتوانسته به گونه‌ای موفق عمل کند. بنابراین هدف این مقاله معرفی روشی مشارکت‌جویانه و توجه به نقش مردم در راستای نوسازی شهری است. از جمله روش‌هایی که به این امر اهمیت می‌دهد روش تنظیم مجدد زمین است که سبب می‌گردد مشارکت مردمی با حفظ حقوق طرفین در طول پروژه به حداکثر برسد. این روش، با تکیه بر کاربری مسکونی از طریق بهینه کردن مساحت و تنظیم مجدد قطعات زمین، تغییر در خطوط مالکیت‌ها، هماهنگی با توسعه خدمات، تجهیزات و تاسیسات عمومی و زیربنایی شهری و مشارکت مرحله به مرحله شهروندان در فرایند تحقق طرح سعی در حفظ ارزش‌های اجتماعی بافت و حفظ ساکنان بومی دارد. در این مقاله اطلاعات مورد نیاز با استفاده از روش اسنادی گردآوری شده و با روش توصیفی-تحلیلی مورد بررسی قرار گرفته‌است. نتایج نشان می‌دهد که روش تنظیم مجدد زمین با حفظ مالکیت ساکنین نواحی فرسوده شهری و عدم جابجایی آن‌ها به نواحی دیگر شهر، بهره‌مندی یکسان از منافع توسعه، افزایش ارزش زمین از طریق بهسازی‌های عمومی، تامین هزینه‌های توسعه از طریق فروش زمین پشتیبان، یکپارچه‌سازی قطعات جدا از هم و پراکنده به یک واحد مناسب برنامه‌ریزی، بستر مناسب را برای نوسازی شهری فراهم می‌کند.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده شهری، روش تنظیم مجدد زمین، نوسازی شهری، مشارکت مردمی

۱. استادیار گروه شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان، پست الکترونیک (m.mohammadi@au.ac.ir)

۲. دانش‌پژوه دکتری برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه شهید بهشتی تهران و مدرس شهرسازی دانشگاه هنر اصفهان، پست

الکترونیک (daryoush_moradi@yahoo.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه هنر اصفهان، پست الکترونیک (z.ghatei62@yahoo.com)

بررسی وضعیت پسماندها در بافت‌های فرسوده شهری کاشان با استفاده از

مدل swot

روح الله میرزایی^۱، رسول حیدری سورشجانی^۲، مهدی موسوی^۳، علی کریم‌پور^۴

چکیده

در کشور ما افزایش روز افزون جمعیت و گسترش مداوم شهرها از یک سو و ازدیاد و توسعه فعالیت‌های صنعتی، تجاری و خدماتی از سوی دیگر منجر به تولید مقادیر زیادی مواد زائد در شهرها شده که در بیشتر مواقع مدیریت آن با توجه به کمبود امکانات و بودجه، مشکلات عدیده‌ای در پی داشته است، بنابراین استفاده از روش‌های مدیریت دفع مواد زائد و مکانیزه کردن سیستم جمع‌آوری این مواد می‌تواند باعث کاهش آثار زیست محیطی، کاهش دفعات جمع‌آوری و در نتیجه کاهش هزینه‌ها گردد، از این رو ایجاد سیستم مدیریت جمع‌آوری و دفع زباله از جمله مواردی است که برای کنترل تولید، مصرف و صرفه جویی مواد و نیز فرآیند جمع‌آوری و دفع آن اهمیت فراوانی دارد، بنابراین مقاله حاضر با روش توصیفی-تحلیلی و با استفاده از مدل SWOT به بررسی وضعیت پسماندها در بافت‌های قدیمی شهر کاشان پرداخته است، که نتایج حاصله نشان می‌دهد بافت‌های قدیمی شهر کاشان در گذشته به سبب رعایت قواعد ارگانیکی، از لحاظ مدیریت پسماند مشکلی نداشته اما در حال حاضر و با تحولات چنددهه اخیر از لحاظ اجتماعی و کالبدی، نظام ارگانیکی گذشته دچار تزلزل شده و مشکلاتی را در سطح بافت‌های قدیمی بوجود آورده است. در نهایت استراتژی‌های داخلی (نقاط قوت و ضعف) و خارجی (تهدیدها و فرصت‌ها) در زمینه بهبود وضعیت مواد زائد را ارائه می‌نماید.

واژگان کلیدی: مدیریت پسماندها، بافت فرسوده، تولید کمپوست، مواد زائد، مدل SWOT.

۱. استادیار گروه محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین دانشگاه کاشان (rasol_heidary@yahoo.com)

۲. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان (rasol_heidary@yahoo.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه کاشان (www.mehdi69@gmail.com)

۴. کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری و کارشناس شهرداری شهر قنات قم

نمای متحرک با نگرش ایجاد پویایی در ساختار فضای شهری

علی محمد ناصری^۱، وحیدالدین خاکباز^۲، احسان هنردوست^۳

چکیده

نمای ساختمان به صورت قابل پیش بینی بر سطح آسایش روانی انسان تاثیر می‌گذارد. عدم توجه به ادراک و مطلوبیت مولفه‌های موثر بر ادراک ناظر، موجب نا کارآمدی نمای شهری می‌باشد، بنابراین تحلیل کمی زیباشناسی نمای شهری بر مبنای اصول ادراکی می‌تواند راهگشای مشکلات حاضر نمای شهری باشد. نمای ساختمان‌ها همیشه ثابت و غیر متحرکند پس ساختمان جز در مواقع تخریب نما، یا ساخت ساختمانی جدید همیشه ثابت و غیر متحرک بوده و هر چند زیبایی با گذشت زمان تکراری شده و جذابیت خود را از دست می‌دهد لذا نمای شهری همیشه ثابت مانده و تکرار آن بر روح آدمی تاثیر گذاشته و باعث فرسایش روح می‌شود با نگاهی به طبیعت در می‌یابیم پیرامون ما همیشه در تغییر است و فصل در پی فصل چهره طبیعت را تغییر می‌دهد آسمان، زمین، درخت، ابر و... همه و همه در تغییر هستند، اما سوال این است چرا ساختمان در طول عمر مفیدش به یک شکل است و اگر بخواهیم آن را تغییر دهیم باید وقت و هزینه زیادی صرف کنیم؟ تخریب نما و جایگزینی آنها جز وقت و هزینه مشکلات دیگری نیز در پی دارد، از جمله ترک خوردگی دیوار و نازک کاری و همچنین تخریب و بازسازی آن هویت جدیدی به آن می‌بخشد و هویت قبلی خود را از دست می‌دهد، پس دچار دوگانگی در داخل و بیرون ساختمان می‌گردد. بنابر این سیستم نوین می‌تواند راهگشای حل این مشکل بوده و نمای ساختمان را از تکرار بیرون آورده و تبدیل به ساختمانی رویایی بگرداند، سیستمی نوین که به راحتی و به صورت هماهنگ تغییر یافته و به طور مداوم هویت خود را حفظ می‌کند لذا سیستم نمای متحرک می‌تواند راهگشای حل این مشکل بوده و تحول بزرگی در چهره شهر به وجود آورده و شهر را از سکون به حرکت وا دارد، در این سیستم می‌توان نمای ساختمان را به صورت سالیانه، فصلی، ماهانه و حتی روزانه تغییر داد.

واژگان کلیدی: نمای ساختمان، سیستم نوین، نمای متحرک، تکرار، نمای شهری

۱. مدرس دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد در مقطع کارشناسی ارشد naseri.art20@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد Art663kh@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه آزاد اسلامی خرم آباد ehsan_honardust@yahoo.com

تأثیر راهبردهای بهینه پدافند غیرعامل در کاهش آسیب پذیری تاسیسات شهری مطالعه موردی منطقه ۱۲ شهر تهران

اسماعیل نصیری^۱، حسن حسینی امینی^۲، احسان گلمهر^۳، سارا میریان^۴، نسرين گنجی^۵

چکیده

پدافند غیرعامل با مفهوم کلی دفاع در برابر تهاجم، بدون استفاده از سلاح و درگیر شدن مستقیم، سابقه‌های بس طولانی در تاریخ بشر دارد. انجام اقدامات دفاع غیرعامل در جنگهای امروزی در جهت مقابله با تهاجمات دشمن و تقلیل خسارات ناشی از حملات زمینی، هوایی و دریایی مهاجم، موضوعی بنیادی است که گستره آن تمامی زیر ساختهای کلیدی، مراکز حیاتی و مهم نظامی و غیرنظامی کشور را در برمیگیرد. بررسی و تحلیل میزان آسیب پذیری تاسیسات شهری به ویژه در کلانشهرها با رویکرد پدافند غیرعامل زمینه را برای برنامه ریزی و مدیریت بحرانهای انسانی فراهم میکند. لذا توجه به این رویکرد نوین در مدیریت بحران شهری اصلی مهم در برنامه ریزی شهری پایدار است

در این تحقیق منطقه ۱۲ شهر تهران که در طرح‌های شهری به عنوان یکی از مناطق مهم مرکزی کلانشهر تهران معرفی شده است، به عنوان منطقه مطالعاتی انتخاب شده است، که با بررسی موقعیت مکانی پمپ بنزینهای منطقه ۱۲ تهران به عنوان سهل الوصول ترین نقاط بحرانی و آسیب پذیر در حملات هوایی، با استفاده از آنالیزهای مکانی در نرم افزار ARC GIS و همچنین استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و نقشه کاربریهای اراضی و فضای سبز منطقه نقشه میزان آسیب پذیری منطقه با توجه به روشهای دفاع غیرعامل مورد بررسی قرار گرفته و در نهایت راهبردهای دفاع غیرعامل با استفاده از قابلیت‌های دفاع سبز ارائه شده است. نتایج بیانگر آن است که با بهره بردن صحیح از راهبردهای پدافند غیرعامل در قالب قابلیت‌های دفاع سبز میتوان در کاهش اثرات آسیب پذیری تاسیسات شهری به ویژه پمپ بنزین‌ها به موفقیت‌های قابل توجهی دست یافت.

واژگان کلیدی: پدافند غیرعامل، آسیب پذیری، تاسیسات شهری، پمپ بنزین، منطقه ۱۲، شهر تهران

۱. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور، esmael.nasiri@yahoo.com، ۰۹۱۲۳۸۹۸۵۲

۲. پژوهشگر دکترای برنامه ریزی شهری

۳. استادیار جغرافیا دانشگاه پیام نور، egolmehri@yahoo.com

۴. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور

۵. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه پیام نور، nargesfaraji51@yahoo.com

تأثیر بافت‌های فرسوده بر زوال فضا در مناطق شهری

میلاد نوروزی^۱، محمدعلی پور^۲، فرشته علی‌پور^۳

چکیده

بافت‌های فرسوده‌ی شهری در بیشتر شهرهای ایران علی‌رغم حضور ارزش‌های نهفته در آن جواب‌گوی نیازمندی‌های ساکنان اصلی خود نبوده و بدین سبب با پدیده جابجایی اقشار اجتماعی و در مواقعی با تخریب و نوسازی، حتی در مواردی خاص با رها کردن ساخته‌ها مواجه است. فرسوده شدن این بافت‌ها و مشکل‌زا بودن آن در ایران، به دلیل کمبود خدمات، زیرساخت‌ها و تاسیسات زیر بنایی، عدم کشش مناسب و کافی شبکه‌ی ترافیکی و ناتوانی بافت‌های قدیمی در جوابگویی به تمامی نیازهای جدید و امروزی شهروندان است. این بافت‌ها خود در بیشتر شهرها انعکاسی از روابط طبقاتی و همچنین شاخصی مهم برای تعیین سبک زندگی است. تجدید ساخت این بافت‌ها باعث از بین رفتن فضا در مناطق شهری که خود از اهمیت بسزایی برای اسکان و توسعه‌ی شهری برخوردار است می‌شود و حاصل آن می‌تواند حومه‌نشینی، تراکم جمعیتی در بعضی مناطق تازه تجدید ساخت شده و همچنین مسائل اجتماعی و جمعیتی متعدد دیگر را در پی داشته باشد. شهر متشکل از فضاهای متعدد است که یک قسمت آن را بافت‌های فرسوده به وجود آورده است که اگر این بافت‌ها تجدید ساخت نشوند زوال فضا در شهر به وجود می‌آید. حال در وضعیت کنونی که تراکم جمعیتی به نسبت جمعیت بیشتر شده و مشکلات اقتصادی، اجتماعی، روانی... دامن‌گیر جامعه است توجه به تجدید ساخت این بافت‌ها امری واجب و ضروری برای شهر و ایجاد فضاهای نو برای شهر و جامعه است. این نوشتار با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای و با استفاده از دیدگاه‌های نظری در خصوص عوامل فرسودگی بافت‌های فرسوده، تأثیرگذاری بافت‌های فرسوده بر شکل‌گیری فضاهای اجتماعی، فرهنگی و کالبدی را در شهرهای امروز بررسی می‌کند.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، شهر، فضا

۱. دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان nouzi@grad.kashanu.ac.ir

۲. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی و دبیر گروه جامعه‌شناسی هنرانجمن جامعه‌شناسی ایران hama_alipour@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات زنان دانشگاه الزهرا alipur_freshte4@yahoo.com

بررسی کیفیت مکان با محوریت حافظه‌ی تاریخی شهروندان در بافت‌های فرسوده (بافت حاجی در شهر همدان) با توجه به طرح‌های اخیر بهسازی و نوسازی در سیاست‌های شهری امروز

محسن نیازی^۱

محسن شاطریان^۲

سیما خزائیان^۳

چکیده

جریان توسعه شهرنشینی در ایران نسبت به کشورهای صنعتی دیرتر اتفاق افتاد. ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه، از الگوهایی استفاده می‌کند که خود تولیدکننده‌ی آن نیست. این الگوهای توسعه همگی حالتی برون‌زا دارند. این توسعه با خود هجوم جمعیت را به همراه داشته است. این امر موجب عدم نظم در محیط‌های شهری شده است. این رشد سریع‌الوقوع شهرنشینی و الگوهای شهری وارداتی، اصالت را از محیط زدوده است. تاریخ شهرها به نیت توسعه، روزبه‌روز محوتر می‌شوند و فضاهایی جایگزین این اصالت و تاریخ می‌شود که شاید سنخیتی با بستر فرهنگی و تاریخی مکان ندارد. نداشتن یک حافظه‌ی تاریخی موجب به خطر افتادن سلامت روان شهروندان می‌شود. همین‌طور به دلیل نداشتن یک برنامه‌ی شهری مشخص و تئوریک، شهر، نمایی چهل‌تکه پیدا می‌کند که این بی‌نظمی، زیبایی و کیفیت مکان را از بین می‌برد.

واژگان کلیدی: کیفیت مکان، بافت فرسوده، نوسازی، حافظه‌ی تاریخی، سلامت روان شهری

۱ استاد دانشگاه کاشان

۲ دانشیار دانشگاه کاشان

۳ کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی از دانشگاه کاشان. Sima.khazaei@ ymail.com

بررسی و پهنه بندی معیارهای شناسایی بافت فرسوده در کلان شهر تبریز

خلیل ولیزاده کامران^۱، فاطمه علی پور^۲

چکیده

منظر شهر به عنوان مجموعه‌ای از عناصر طبیعی و مصنوع اعم از کالبد و فضاها، شهر، انسانها، رفتارها، فعالیت‌های آنها و... می باشد که در این میان کالبد شهر از اهمیت خاص برخوردار است امروزه شاید بیش از هر زمان دیگری در عرصه معماری و شهر سازی دچار نابسامانی و ناسازگاری هستیم، بافتهای فرسوده شهری یکی از مسائلی است که توجه مسئولان شهری را بیش از موارد دیگر به خود جلب می نماید، قبل از هرگونه اقدام در رابطه با بافتهای فرسوده یک شهر، با استفاده از شاخص ها و معیارهایی میزان فرسودگی مناطق مختلف، شناسایی و سپس برای هر گونه اقدام و سرمایه گذاری اولویت بندی می شوند. پژوهش حاضر نشان می دهد که مناطق ۱ و ۴ و ۵ شهر تبریز در میان مناطق دیگر از فرسودگی بیشتری برخوردارند. هدف پژوهش حاضر بررسی و استخراج معیارهای شناسایی فرسودگی در کلان شهر تبریز می باشد که با استفاده از روش وزن دهی به معیارهای مورد نظر و هم پوشانی لایه های مربوطه، در سیستم (GIS) تحقق می پذیرد. معیارهای مورد ارزیابی، عمر زیاد بنا، استحکام کم بنا، نوع اسکلت بندی، شبکه دسترسی، و مصالح بکار گرفته شده بوده که در نهایت نتایج بررسی نشان می دهد که مهمترین معیار برای شناسایی بافتهای فرسوده، استحکام بنا بوده و بیشترین بافت فرسوده، به ترتیب در مناطق ۱، ۴، ۵ تبریز قرار گرفته اند.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، کالبد، شهر سازی، شهر تبریز، GIS

۱. استادیار گروه سنجش از دور و GIS دانشگاه تبریز valizadeh@tabrizu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری - آمایش شهری

مکان‌یابی فضاهای چند منظوره مدیریت بحران در بافت‌های قدیم شهری نمونه موردی: بافت قدیم شهر تبریز

میترا وهاب زاده^۱، حسین نوین^۲

چکیده

پایگاه‌های چند منظوره مدیریت بحران به عنوان مکان‌هایی مناسب در مواقع بحرانی که تمام شرایط و وضعیت‌های طبیعی به هم خورده است، یکی از راهکارهای مناسب برای کم کردن میزان آسیب‌ها و خسارات می‌باشد. یکی از موارد قابل توجه قبل از احداث این پایگاه‌ها مطالعه، بررسی و انتخاب مکان جغرافیایی مناسب برای استقرار این نوع کاربری است. در این مقاله، با شناخت پایگاه‌های چند منظوره مدیریت بحران و کارکردهای آنها به درک الزامات ضروری در مکانیابی این پایگاه‌ها خواهیم پرداخت. در این مقاله بافت قدیم شهر تبریز برای مطالعه موردی انتخاب شده است که ایجاد این پایگاه‌ها در مکان‌های مناسب در شرایط بحرانی در آن ضرورتی اجتناب ناپذیر می‌باشد. بدین منظور ابتدا فاکتورهای مناسب برای مکان‌یابی تعیین شده و وزن دهی داده‌ها برای مکانیابی پایگاه‌ها انجام گرفته است. و سپس با توجه به قابلیت سیستم اطلاعات جغرافیایی در حل مسائل پیچیده شهری و سهولت در تحلیل و آنالیزهای مکانی، از توانایی‌های این سیستم جهت آماده سازی، تلفیق و تحلیل لایه‌ها بهره گرفته شده است. تحلیل نهایی با استفاده از روش همپوشانی وزنی در محیط GIS صورت گرفته است. در نهایت به تعیین مکان‌های بهینه جهت احداث و طراحی پایگاه‌های چند منظوره مدیریت بحران مبادرت شده است. نتایج بدست آمده نشان می‌دهد ۱۵ درصد از اراضی بافت فرسوده تبریز کاملاً سازگار. ۲۲ درصد کاملاً ناسازگار می‌باشد. همچنین نتایج این مطالعه نشان می‌دهد نقاطی از شهر که دارای فضاهای شهری مناسب از قبیل فضاهای سبز، ورزشی، آموزشی و... می‌باشد و شرایط دسترسی مناسبی دارند دارای پتانسیل نسبتاً بهتری برای استقرار این پایگاه‌ها می‌باشند.

واژگان کلیدی: مکان‌یابی، پایگاه‌های چند منظوره پشتیبانی مدیریت بحران، سیستم اطلاعات جغرافیایی، بافت قدیم، مدل شاخص همپوشانی وزنی (Weighted index overlay model)

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز mitravahabzadeh1370@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تبریز hossein.an@yahoo.com

ارائه الگوی بهینه مدیریت بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از روش‌های تحلیل تصمیم‌گیری چند معیاره (موردی: محله سر تپوله شهر سنندج)

حسن افراخته^۱، عاطفه احمدی^۲، روشنگ افراخته^۳

چکیده

رشد شهرنشینی و توسعه افقی شهر در دهه‌های اخیر موجب گسترش بی‌رویه شهری و از بین رفتن منابع محیطی شده است؛ در عین حال به مرور مناطق داخلی شهرها و به خصوص بافت قدیم فرسوده تر و خالی از سکنه می‌شوند. بافت قدیم شهر که زمانی از انسجام فضایی و عملکرد مناسب برخوردار بوده است، اکنون در پی تغییر الگوی زیست و شکل‌گیری نیازهای جدید دچار نارسائی‌های کالبدی-فضایی شده است. مشکلات کالبدی-فضایی تبعات اجتماعی و اقتصادی را در پی داشته است که به گونه‌ای دو سویه موجب پایین آمدن کیفیت زندگی در این مناطق شده است. تحقیق حاضر بر اساس روش توصیفی - تحلیلی و با تأکید بر جنبه کاربردی آن و با استفاده از داده‌های فراهم آمده در پایگاه سیستم‌های اطلاعات جغرافیایی انجام گرفته است. منطقه مورد مطالعه در تحقیق حاضر محله سر تپوله سنندج می‌باشد، این منطقه به جهت دارا بودن فاکتورهای شاخص فرسودگی انتخاب شده است. در راستای دستیابی به هر یک از الگوهای بهینه مدیریت بافت‌های فرسوده منطقه مورد مطالعه اعم از بهسازی، نوسازی، بازسازی و... براساس شاخص‌های اساسی شناسایی نوع فرسودگی بافت‌های فرسوده شهری لایه‌های متعدد اطلاعاتی نظیر نقشه قیمت، نقشه قدمت ابنیه، نقشه دسترسی‌ها، نقشه تعداد طبقات، نقشه شیب معابر محله، نقشه کاربری‌ها، نقشه مساحت قطعات بافت محله، نقشه پوشش معابر، نقشه نوع مصالح بافت، و... تولید گردیدند. در نهایت با تجزیه و تحلیل‌های فضایی و بکارگیری الگوریتم‌های فضایی موجود در محیط GIS و استفاده از روش AHP مناطق اولویت‌دار برای توسعه بافت فرسوده براساس راهکارهای پیشنهادی بهسازی، نوسازی شناسایی شدند.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده، راهکارهای مدیریتی، روش AHP، سر تپوله سنندج

۱. استاد گروه جغرافیای و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی تهران

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی تهران

۳. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد محیط زیست

نقش عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری در طرح‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده

حسین باقرزاده^۱

مهدی موسوی^۲

کمال حاج محمدی^۳

چکیده

بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری بخش اعظمی از سطح شهرهای کشور را تشکیل می‌دهد. به موازات این امر، بازسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری، نیاز به بودجه‌های کلان عمرانی دارد، با توجه به این امر ورود سرمایه گذاران داخلی و خارجی جهت انجام فعالیت‌های عمرانی، خصوصاً در بخش مسکن و بازسازی بافت‌های فرسوده شهری امری ضروری و مهم می‌نماید. بدیهی است برای ترغیب سرمایه گذاران جهت ورود به عرصه فعالیت‌های عمرانی بافت‌های فرسوده شهری، باید مشوق‌ها، امتیازات و معافیت‌هایی را برای آنان قائل شد. همچنین ایجاد بستری مناسبی که سرمایه گذاران بتوانند به سهولت در این بخش سرمایه گذاری کنند و یا طراحی ابزاری که ریسک سرمایه گذاری در بخش بافت‌های فرسوده را مدیریت نماید، لازم است. مقاله حاضر پس از بررسی مفاهیم، به بررسی چگونگی فراهم آوردن زمینه تأمین منابع مالی پروژه‌های عمرانی، عوامل مؤثر بر سرمایه گذاری، تشریح تئوری اصالت بخشی و همچنین زمینه مشارکت بیشتر سرمایه گذاران (داخلی- خارجی) جهت تسریع در اجرای پروژه‌های عمرانی شهری پرداخته است و در انتها به عنوان نتایج بحث و تحلیل موارد فوق راهکارهای اثربخش و کاربردی را ارائه خواهد نمود.

واژگان کلیدی: سرمایه گذاری، بهسازی و نوسازی، بافت فرسوده، تئوری اصالت بخشی، کاشان

۱. دانشجوی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان hosein2492@yahoo.com

۲. دانشجوی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان www.mehdi69@gmail.com

۳. دانشجوی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان kamal.mohammadi20@yahoo.com

THE BODY REGENERATION AND REVITALIZATION OF OUDLAJAN PARISH BY STRATEGIC PLANNING

Masoume Pazoki¹

Kazem alinaghi zade²

ABSTRACT

One of the principal and determinant factors in development, dynamicity and stability of a civil society, is a policymaking and comprehensive planning to reform, rebuild and revitalization the old textures. Since this policymaking procedure should protect both cultural and historical heritages while it should be according to civil environment and urbanization culture, this can result in a dynamic and stable development of the city. The Management and making the plan for regeneration the texture of the old parishes can lead to promote the life quality level of inhabitants and stable development in all of aspect of the citizen life. These developments include economical, cultural, social and environmental aspects. This study, tries to classify and analyze different strategies and their effects in regeneration and revitalization the old city textures by using of SWOT analysis technique. The findings of this study show that the Oudlajan parish requires the internal force for regeneration. This development should be performed in such a way that isn't inconsistent with current conditions. Also this procedure should be performed by strategic planning and directed investing with regard to future trends and can lead to increasing the life quality level of inhabitants and citizenship standards in this parish. The results of this study also show that the development procedure needs to revise and present appropriate policies for utilizing of strengths and opportunities and decreasing of weak points and treats in a conservative manner.

KEY WORDS: regeneration, revitalization, Oudlajan, strategic planning

1 .Faculty of Geography, Payam Noor University, PO Box Tehran - Iran 3697-19395, 3MA masomepazoki@yahoo.com

2 .student of geography and rural planning, payam noor University of Tehran-pakdasht kazi_cta@yahoo.com

جایگاه نظام اخذ بهای خدمات شهری و نحوه ارائه خدمات در توسعه مدیریت مالی شهرداریها

فرزانه پورحیدر شیرازی^۱، حمید آرایش آرانی^۲

چکیده

نابرابری در بهره مندی از خدمات در مناطق کلاتشهری به این دلیل اتفاق می‌افتد که سطح خدمات بین شهرداری‌های مختلف با میزان یا سطح پرداخت مالیات بر املاک یا ظرفیت و توان مالی قلمروهای شهرداری تعیین می‌شود. در این حالت شهرداری‌های ثروتمند می‌توانند خدمات بهتری ارائه کرده و شهرداری‌های فقیر تر از این امکان محروم می‌مانند. به صورت کلی می‌توان گفت که آنچه تمامی شهرداریها در حوزه درآمدی در پی آن هستند ایجاد ساختاری نظام یافته و منسجم است که منجر به کسب درآمدی پایدار و توسعه مدیریت مالی برای شهرداری شود. یکی از مهمترین راههای تامین مالی شهرداریها، خصوصی سازی خدمات و نظام اخذ بهای خدمات می‌باشد که روشی پایدار جهت کاهش هزینه‌های شهری است و از نظر پایداری در بین روشهای مختلف درآمدی و تامین مالی پس از مالیاتهای انتقالی از دولت به شهرداری، رتبه دوم را اخذ بهای خدمات و رتبه سوم را خصوصی سازی خدمات دارد که این اهمیت موضوع خدمات شهری را نشان می‌دهد. می‌توان اظهار نمود که موضوع خدمات شهری با توسعه شهرنشینی همراه بوده است و صرف نظر از ماهیت خدمات شهری، کیفیت ارائه خدمات شهری از دیرباز به عنوان یکی از شاخص‌های بارز مدیریت شهری مطرح بوده است. شهرداریها از ارگانهای وابسته به دولت هستند که بسیاری از خدمات شهری، همانند احداث خیابانها و اتوبانها، ایجاد فضای سبز، نظافت شهری و... را ارائه می‌دهند. اهداف اصلی در مقاله حاضر بررسی میزان توسعه و پایداری تامین مالی از طریق خدمات شهری، ارائه راهکارهایی مطلوب جهت ارائه خدمات شهری از طریق مشارکت بخش خصوصی-عمومی و تقویت نقاط قوت در مشارکت بخش عمومی-خصوصی در ارائه خدمات و تلاش جهت افزایش این مشارکت است.

سوالات مهم در این مقاله شامل: الف) آیا مشارکت بخش عمومی-خصوصی، پروژه‌های شهری را در جهت کاهش هزینه اجرا سوق می‌دهد؟ ب) آیا مشارکت بخش عمومی-خصوصی موجب ارتقاء کیفیت خدمات شهری می‌شود؟ ج) آیا مشارکت بخش عمومی-خصوصی در نحوه ارائه خدمات، روشی پایدار و مطلوب در تامین منابع مالی شهرداریها است؟

این مقاله با استفاده از روش توصیفی-تحلیلی و همچنین مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای و با کمک مجموعه‌ای از مطالعات میدانی به رشته تحریر درآمده است.

واژگان کلیدی: مدیریت مالی، خدمات شهری، مشارکت، پایداری.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت شهری دانشگاه نورطوبی تهران (farzanepoorheydar@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت شهری دانشگاه نورطوبی تهران (hamid.arayesh@gmail.com)

نقش ظرفیت تشکل‌های مردم نهاد در بازآفرینی پایدار بافت‌های ناکارآمد شهری^۱

احمد پوراحمد^۲

حسین کلانتری خلیل آباد^۳

سید رفیع موسوی^۴

چکیده

نهادهای محلی و یا گروه‌های مردم‌نهاد به دلیل ماهیت داوطلبانه، مستقل، غیرانتفاعی و غیرسیاسی بودن فعالیت‌های‌شان، از اقبال گسترده‌ای در جلب مشارکت مردم برخوردارند. از این رو امروزه دولت‌ها تلاش می‌کنند تا از پتانسیل موجود در آن گروه‌ها در جهت اهداف توسعه‌ای کشور بهره‌جویند. شکی نیست که بهره‌گیری دولت‌ها از استعدادها و توانمندی‌های گروه‌های مردم‌نهاد در جهت نوسازی بافت‌های ناکارآمد، مستلزم ظرفیت‌سازی، ایجاد فضای قابلیت‌زا و فرصت‌سازی برای آن گروه‌ها و تبدیل آنها به شرکای دارای صلاحیت و قابل اعتماد است.

با در نظر گرفتن اهمیت موضوع این پژوهش با روش تحلیلی به بررسی نقش نهادهای محلی در بازآفرینی پایدار بافت‌های ناکارآمد شهری می‌پردازد. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که کارکرد فعالیت گروه‌های مردم نهاد از زمینه‌های رفاهی شروع شده و به زمینه‌های توسعه‌ای رسیده است. مولفه‌های نهادی چون با مشارکت محلی همراه است بیشترین تاثیر را در میزان دستیابی به توسعه پایدار و به تبع آن موضوع بازآفرینی پایدار شهری خواهند داشت. امروزه تشکل‌های مردم نهاد تلاش می‌کنند فعالیت‌های خود را معطوف به توسعه پایدار سازند. پایداری نهادی و تشکل‌های مردم نهاد به عنوان پشتیبان دیگر ابعاد بازآفرینی پایدار بافت شهری محسوب می‌شوند و باعث تقویت بخشی سازمان‌های دولتی در برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی برنامه‌های توسعه از جمله نوسازی بافت ناکارآمد شهری می‌شوند. تشکل‌های مردم نهاد در محلات دارای بافت ناکارآمد شهری به عنوان عامل محرک بازآفرینی محیطی، تغییرات اجتماعی مهم را تسریع می‌بخشند.

واژگان کلیدی: نهاد، تشکل‌های مردم نهاد، ظرفیت نهادی، بازآفرینی، بافت ناکارآمد و شهر

۱. این مقاله بر گرفته از رساله دکتری با عنوان تحلیل ظرفیت‌های نهادی موثر بر بازآفرینی پایدار بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه

موردی: منطقه ۱۲ شهر تهران) می‌باشد.

۲. استاد دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران

۳. دانشیار و عضو هیات علمی جهاد دانشگاهی

۴. پژوهشگر دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات اجتماعی جهاد دانشگاهی

جایگاه رویکرد اقتصاد محور در باز زنده سازی اماکن تاریخی و فرهنگی

شیرین تجملی^۱، حمیده رجبی^۲

چکیده

بررسی و شناخت ظرفیت‌ها و ارزش‌های احیای اماکن تاریخی برای گردش نقدینگی و سرمایه گذاری امری ضروری است. آثار قابل احیا علاوه بر وجه تاریخی و فرهنگی، به لحاظ ظرفیت‌های بالقوه اقتصادی هم منابعی بکر و کارآمد محسوب می‌شوند. موضوع محوری، بهره گیری اقتصادی از ظرفیت‌های احیا و بهره برداری از اماکن تاریخی و فرهنگی است، که غالباً در مبحث اقتصاد فرهنگی جای دارد. در این راستا مقاله حاضر، چرستی اقتصاد احیا و جنبه‌های آن را مورد بررسی قرار داده است. از این رو هدف اصلی این مقاله ارزیابی اهمیت رویکرد اقتصادی در احیای بافت تاریخی و رونق صنعت گردشگری می‌باشد. برای این منظور، اطلاعات ضروری با تکیه بر پژوهش و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است و توضیح و تفسیر آن‌ها محتوای مقاله را شکل می‌دهد. یافته‌های حاصل از این تحقیق بر محورهایی چون تشویق بخش خصوصی به سرمایه گذاری در تجدید حیات محیط‌های تاریخی، استفاده اقتصادی از بناهای تاریخی، توجه به برنامه‌های حفاظت به منظور ایجاد اشتغال در دراز مدت و به صورت پایدار در مقایسه با ساخت و ساز بناهای جدید و نیز توجه به گردشگری به منزله یک نیروی سازمان دهنده مؤثر در امر باز آفرینی استوار است. در نهایت با توجه به اینکه اماکن تاریخی سرمایه این ملت و مملکت است و نقش مهمی در جذب سرمایه و بازتولید و انباشت ثروت ایفا می‌کند رویکرد اقتصاد محور از جمله رویکردهای اساسی در تحقق این مهم می‌باشد.

واژگان کلیدی: احیاء، اقتصاد، اماکن تاریخی، باز زنده سازی

۱. کارشناسی ارشد معماری داخلی، دانشگاه هنر، استان تهران، شهر تهران، shirin_tajammoli@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد معماری داخلی، دانشگاه هنر، استان تهران، شهر تهران، hmhrajabi@gmail.com

جایگاه بافت فرسوده در توسعه پایدار

فاطمه تورنجی پور^۱، آمنه مرتضوی^۲

چکیده

عناصر و فضاهای بافت شهری عمری محدود دارند و با گذشت زمان دچار تغییر و فرسودگی می‌شوند. به عبارت دیگر، هیچ فضا و بنایی بدون بهسازی و نوسازی و مرمت نمی‌تواند دوام و بقای طولانی داشته باشد. به این معنا شهر تنها با استفاده بهینه از منابع انرژی، اجتناب از اسراف و تولید ضایعات و اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه می‌تواند به حیات خود در دراز مدت ادامه داده و پایدار بماند. از این رو، رعایت اصول نظری توسعه پایدار شهری در اهداف هر برنامه‌ی توسعه شهری، ضروری به نظر می‌رسد. هدف تحقیق حاضر بررسی جایگاه بافت فرسوده در توسعه پایدار می‌باشد و با روش اسنادی انجام گرفته است. نتایج نشان می‌دهد برنامه ریزی در ساماندهی بافت‌های فرسوده، توسعه پایدار را توسط توسعه درون‌زای شهر ممکن می‌سازد. لذا سیاست‌گذاری جامع و پایدار برای بهسازی - بازسازی بافت‌های قدیم شهری ضمن حفاظت از میراث تاریخی - فرهنگی و توجه به سازگاری آن‌ها با ساختارهای فرهنگی و محیط زیست موجب توسعه پایدار شهری می‌شود.

واژگان کلیدی: بافت، بافت فرسوده، توسعه، توسعه پایدار.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (f.torenjipoor@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (mortazavi96@gmail.com)

امکان سنجی راهکارهای تامین مالی صنعت بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه ساکنان محلی؛ مطالعه موردی: منطقه ثامن شهر مشهد

مریم حسن نژاد^۱، ناصر شاهنوشی فروشانی^۲

چکیده

در مطالعه حاضر راهکارهای تامین مالی صنعت بهسازی و نوسازی شهری با استفاده از تکنیک آنتروپی و نظرات ساکنان محلی منطقه ثامن شهرداری شهر مشهد (مطالعه موردی) مورد بررسی قرار گرفته شد. براساس نتایج حاصل راهکار "تشکیل دفاتر خدمات نوسازی محلات" به عنوان موثرترین روش تامین منابع مالی، برگزیده شد. سایر روشهای تامین مالی موثر در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده به ترتیب عبارتند از: ایجاد تعاونیهای نوسازی محله، طرحهای اسکان و اشتغال موقت، راهاندازی شرکتهای سرمایه گذاری توسعه شهری (سهامی عام)، تشکیل شرکتهای سرمایه گذاری زمین و مستقالات (ریتها) و انتشار اوراق مشارکت. با توجه به نتایج حاصل، استفاده از این راهکارها جهت تامین مالی صنعت بهسازی و نوسازی توسط کنش گران و آحاد مرتبط پیشنهاد می گردد که لازمه آن بررسی کامل و جامع راهکارهای تامین منابع مالی و نیز دسترسی به بانک اطلاعاتی مناسب در زمینه مناطق فرسوده شهری است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، نوسازی، بهسازی، تامین مالی، تکنیک آنتروپی

۱. پژوهشگر گروه اقتصاد گردشگری، پژوهشکده گردشگری جهاددانشگاهی (hasannejad_m@yahoo.com)

۲. استاد تمام دانشگاه فردوسی مشهد (shahnoushi.naser@gmail.com)

بررسی استراتژیک نقش بازار سنتی در اقتصاد شهری (نمونه موردی کاروانسرای غفارپور در بافت فرسوده کاشان)

رسول حیدری سورشجانی^۱ صفورا شاهمرادی^۲

چکیده

وجود بازارهای سنتی در شهرها بیانگر ارزش، رشد و موفقیت است که همیشه با زندگی روزمره مردم ارتباط مستقیم دارد و محور جاذبه و اجتماعی و اقتصادی به صورت ضمانت اقتصادی محسوب می‌شود، بازارها به عنوان قلب تپنده اقتصاد شهر به حساب می‌آیند که اهمیت ویژه‌ای در زندگی شهری داشته اند. بازار بزرگ و قدیمی کاشان از جذاب ترین اماکن دیدنی کاشان است که از بناهای به جا مانده از دوران آل بویه می‌باشد. تیمچه غفارپور نیز از جمله بناهای بزرگ تجاری، تاریخی در راسته بازار کاشان است که هم اکنون مورد استفاده قرار می‌گیرد که در دوره صفویه ساخته شده و در دوره قاجار قسمت‌های عمده آن بازسازی گردیده است. تیمچه غفارپور که در گذشته بیش از امروز ارزش اقتصادی داشته و امروزه نیز بیش از گذشته ارزش میراث بشریت دارد، دارای نقاط ضعف و قوت‌های بسیاری است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و به شکل مطالعه موردی است و اطلاعات مورد نیاز با استفاده از مصاحبه مردمی و توزیع پرسش نامه و سازمان‌های ذیربط در پی این است که نقاط قوت و ضعف و همچنین تهدیدها و فرصت‌های احتمالی تیمچه شناسایی شوند. در پایان مقاله به ارائه استراتژی‌های متناسب با نقاط قوت و ضعف و تهدید و فرصت پرداخته شد.

واژگان کلیدی: بازار سنتی، عمده فروشی، اقتصاد شهر، بافت فرسوده، نمودار ایشی کاوا

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، پست الکترونیک

(rasol_heidary@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان

استراتژی بهینه برای مداخله در بافت‌های فرسوده شهری (مطالعه موردی: (محلّه جولان) بافت فرسوده شهر همدان

رحیم حیدری چیانه^۱، عباس کلهری^۲، مریم حاجی زاده انباستق^۳

چکیده

گسترش و رشد شهرهای جهان سوم از جمله ایران در نیم قرن اخیر بسیار زیاد و بی رویه بوده است و هنوز هم سرعت این گسترش تحت تاثیر رشد انفجاری جمعیت ادامه دارد. آنچه امروزه با آن مواجه هستیم این است که در دل شهرهای قدیمی بافتی از هم پاشیده و فرسوده وجود دارد که باید برای آنها برنامه‌ای تدوین کرد.

در این راستا در پژوهش حاضر، دیدگاهها و روش‌های عمده مداخله بطور جامع در جهان و ایران مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت. همچنین سیر تحول برخورد با بافت‌های فرسوده در جهان از آغاز تا کنون مورد ارزیابی قرار گرفت.

سپس در مرحله بعد به کمک نرم افزار GIS و با استفاده از نقشه کیفیت ابنیه، روش عمده مداخله برای نوسازی و بهسازی بافت فرسوده محلّه جولان به دست آمد.

نتایج بدست آمده از این پژوهش بیانگر این مطلب است که در طرح‌های انجام گرفته از روش‌های عمده مداخله استفاده نشده است و روش موضعی - موضوعی، روش مناسبی برای مداخله در بافت فرسوده شهر همدان (محلّه جولان) است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده شهری، روش‌های عمده مداخله، بهسازی و نوسازی، روش موضعی - موضوعی

۱. عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز

۲. کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز (نویسنده مسئول) kalhoriabbas@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز

تحلیل و ارزیابی قوانین و مقررات مربوط به بافت‌های فرسوده در ایران

محمد هادی درودی^۱، محمد روستایی پاتپه^۲، هادی سلیمانی مقدم^۳

چکیده

پیشرفت و توسعه در هر عرصه‌ای مستلزم وجود قوانین و مقررات کارآمد در آن زمینه می‌باشد. بافت‌های فرسوده شهری از جمله عرصه‌هایی می‌باشد که قانونگذار برای حمایت از آن قوانین و مقرراتی را وضع کرده است. یکی از موانع مهم در مسیر بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، قوانین مربوط به این بخش می‌باشد. برای دست یابی به علل عدم کارآمدی و اجرایی نشدن قوانین و مقررات موجود، آسیب شناسی و ارزیابی سیاست‌ها و مقررات گذشته ضرورت دارد. در این مقاله پژوهشگران به بررسی و تحلیل قوانین عمومی و ویژه در زمینه مداخله در بافت‌های فرسوده از ابعاد اجرایی شدن آنها پرداخته اند. در بخش قوانین عمومی به بررسی مواد مرتبط از قانون شهرداری‌ها، قانون نوسازی و عمران شهری، مصوبات شورای عالی شهرسازی و هیات وزیران، قانون برنامه توسعه کشور و قانون بودجه‌های سنواتی کشور پرداخته شده است. همچنین در بخش قوانین ویژه، قانون ساماندهی و حمایت از تولید و عرضه مسکن مصوب ۱۳۸۷ و قانون احیاء، بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده مصوب ۱۳۸۹ بررسی و تحلیل شده اند. این مقاله با روش اسنادی و تحلیلی سعی دارد قوانین مربوط به بهسازی و نوسازی بافت فرسوده را مورد ارزیابی و آسیب شناسی قرار دهد. نتایج بدست آمده بیانگر این است که قوانین بهسازی و نوسازی شهری علی‌رغم همه جانبه نگری در اسناد، قوانین، دستورالعمل‌ها و سایر متون ارائه شده عملاً به ظرفیت‌های موجود در ابعاد مختلف (مالی - اقتصادی، مدیریتی - سازمانی، حقوقی، اداری و اجرایی) بی توجه بوده و دیدگاه جامعی نسبت به مسایل و شرایط موجود کشور نداشته اند. لذا اگر قوانین مذکور با توجه به ظرفیت‌های موجود اصلاح و تدوین گردند می‌توان از ادامه وضع موجود جلوگیری کرده و تحولی را در توسعه و بهبود شرایط این بافت‌ها شاهد بود.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده، بهسازی و نوسازی، قوانین و مقررات

۱. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد، Darroodi-m@mashhad.ir

۲. کارشناس جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد، Mohamad.rostaie@gmail.com

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی تهران، soleimani6@yahoo.com

چارچوبی برای اعطای کاربری به ابنیه تاریخی با توجه به کیفیت‌های کالبدی - فضایی در روند احیا

حمیده رجبی^۱، شیرین تجملی^۲

چکیده

عناصری که پیکره ابنیه تاریخی را به مثابه موجودی زنده شکل می‌دهند آن چنان به هم پیوسته اند که تداوم حیات بنا مستلزم کارکرد صحیح تمامی آن‌ها می‌باشد، و با تغییر بخشی از آن، بنا مخدوش می‌شود. یکی از این عناصر، کاربری بناست که در طرح‌های احیا توجهی ویژه به آن می‌شود. از آن جا که احیای اماکن تاریخی راهی شایسته و کارآمد برای حمایت و حفاظت از میراث فرهنگی است، می‌توان آن را عاملی مؤثر برای ایجاد امکان برخورداری از ارزش‌های نهفته در آثار تاریخی، به منزله نهایت حفاظت از این ابنیه برشمرد. از این رو هدف اصلی این مقاله بررسی ضرورت تداوم حیات بنا با اعطای کاربری به آن و شناسایی عوامل مؤثر در موفقیت این فرایند می‌باشد. برای این منظور اطلاعات ضروری با تکیه بر پژوهش و مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای گردآوری شده است و توضیح و تفسیر آن محتوای مقاله را شکل می‌دهد. یافته‌های حاصل از این تحقیق شناخت ویژگی‌های کاربری قابل اعطا به بنای تاریخی و عوامل کلیدی موفقیت یک پروژه اعطای کاربری است. در نهایت از آن جا که کاربری‌های ناهمگون عامل تضعیف و تخریب ابنیه تاریخی است، توجه به قابلیت، ظرفیت و ویژگی‌های کالبدی - فضایی یک بنا نخستین گام در تداوم حیات مادی و معنوی بنا می‌باشد. چرا که قابلیت‌های اثر تاریخی برآمده از ذات و ماهیت آن است و به این ترتیب احصای قابلیت‌های اثر جز از طریق درک حقیقت اثر امکان پذیر نیست.

واژگان کلیدی: احیا، اعطای کاربری، بنای تاریخی، عوامل موفقیت، فرایند

۱. کارشناسی ارشد معماری داخلی، دانشگاه هنر، استان تهران، شهر تهران، hmhrjab@gmail.com

۲. کارشناسی ارشد معماری داخلی، دانشگاه هنر، استان تهران، شهر تهران، shirin_tajammoli@yahoo.com

A method-based planning framework for informal settlement upgrading

Parichehr rezaei vedad¹, mohammad shaverdi², shahpoor darvish poor³

Abstract

Informal settlements house a significant percentage of the population of developing cities, yet there is no common planning framework for upgrading these settlements. Conventional method-based approaches applicable to new areas or sites and services schemes are inappropriate and so the dominant approaches currently available tend to focus on principles and best practices. Yet neither of these has yet provided a convenient basis for replicability on a significant scale. This paper argues for a return to a method-based approach for upgrading and sets out a planning framework that could form the basis for such an approach. It is based upon the ability of external interventions to address the key issue of vulnerability and argues for the need to plan for the long-term sustainability of informal settlements. It uses the experience of a pilot project in Cape Town to demonstrate the practicality of the planning framework. r 2002 Published by Elsevier Science Ltd.

Keywords: Informal settlements; Planning; Sustainability; Vulnerability; Method

1 . Daneshjooye barnamerizi shahri-amayesh, azad olom va tahghigat Tehran rezaeiparichehr66@gmail.com

2 . Daneshjooye barnamerizi shahri – amayesh, azad oloom va tahghighat Tehran mohamadjeo@gmail.com

3 . Daneshjooye barnamerizi shahri – amayesh, azad oloom va tahghighat Tehran shahpoor2013@yahoo.com

اصول مدیریت نوسازی بافت فرسوده در کاشان

سیدمحمدناظم رضوی^۱

چکیده

گرچه علم مدیریت، اصول عام و شمول گستره دارد، اما در رابطه با هر تخصصی اصول خاصی مطرح می‌شود که در ارتباط با همان نیز، باید به کار گرفته شود. در مدیریت شهری، اصول خاصی باید رعایت شود و در مدیریت توسعه شهری و مدیریت نوسازی بافت های فرسوده، اصول مدیریت اختصاصی مطرح شود.

در ادامه نوشتار حاضر، به اختصار به آسیب شناسی مدیریت انفعالی و سپس عوامل رونق بخش شناسایی می‌گردد. پس از آن رویکرد جهادی علمی معرفی و در پایان اصول مدیریت نوسازی در این رویکرد ارائه می‌شود. که مشروح آن ارائه خواهد گردید.

۱. بافت های فرسوده، پرسش ها و ملاحظات آن

• ناپایداری مهمترین شرط فرسودگی

• فرابخشی بودن امر نوسازی.

و...

۲. عوامل مدیریتی قابل توجه بافت های فرسوده

• ضعف نگرش و دانش در سامانه قانونگذاری و ساختارهای حقوقی؛

• ضعف نگرش و دانش در سامانه های برنامه ریزی در سطوح ملی، طرح های آمایش و کالبدی ملی - منطقه ای؛

• فقدان نظام مدیریت شهری در سطح مدیریت ملی؛

و...

۳. ارزیابی سابقه نوسازی بافت های فرسوده

• نوسازی در ایران فاقد تئوری و نظریه مبنایی بوده است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، اصول مدیریت، نوسازی

۱. کارشناس ارشد عمران، شهردار کاشان، (smn.razavi@gmail.com)

نقش فرصت‌های قابل بازیابی بافت‌های فرسوده شهری در جریان توسعه پایدار شهری (زمینه‌های تحقق‌پذیری در ایران)^۱

اعظم السادات رضوی زاده^۲

چکیده

توسعه شهری به عنوان یک فرایند غیر قابل اجتناب، همواره در حال تغییر و تحول است. در این جریان توسعه زمین‌های قابل بازیابی یک بخش اساسی برنامه ریزی شهری پایدار است. هدف از این تحقیق شناسایی فرصت‌های قابل بازیابی در بافت‌های فرسوده است که دستخوش تحولات ویران‌کننده‌ای شده اند و می‌توانند در جریان توسعه پایدار شهری مورد استفاده قرار گیرند. در این مقاله پس از بررسی ادبیات موضوع، زمینه‌های تاثیر گذار در مدل هرمی که می‌تواند در جریان توسعه مجدد پایدار مورد توجه باشد، توضیح داده شده و یکی از این زمینه‌ها که چارچوب قانونی می‌باشد را در ایران بررسی می‌شود. در این مقاله، منظور دستیابی به مراتب و جایگاه چارچوب قانونی در جریان تحقق‌پذیری طرح‌های فرصت‌های قابل بازیابی است که در راستای توسعه پایدار شهری باشد. از این رو، رویکرد پژوهشی مقاله حاضر «شناخت جایگاه قانونی» از طریق بررسی ادبیات موضوع است که بنا به ذات مساله تحقیق، دارای روش توصیفی است. با استناد به روش توصیفی و اسنادی و استفاده از ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، تلاش شده است تا مولفه‌ها و اصول مرتبط با فرصت‌های قابل بازیابی در جریان توسعه پایدار شهری در طرح‌ها برنامه‌های شهری در نظر گرفته شود. نتایج پژوهش نشان می‌دهد داشتن یک مدل که بتوان فرصت‌های قابل بازیابی را در جریان توسعه پایدار شهر مورد استفاده قرار داد لازم و ضروری به نظر می‌رسد. در این مدل، به عنوان یکی از ابزارهای موفقیت در جریان توسعه مجدد فرصت‌های قابل بازیابی، چارچوب قانونی به همراه کاربری آینده، سرزندگی اقتصادی، آماده سازی زمین و مشارکت مردمی می‌تواند پیشنهاد می‌گردد.

واژگان کلیدی: فرصت قابل بازیابی، توسعه پایدار، مدل هرمی، تحقق‌پذیری، چارچوب قانونی

^۱. قابل ذکر است که بخشی از این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد اعظم السادات رضوی زاده است که با راهنمایی آقای دکتر علی غفاری و آقای دکتر جهان‌شاه پاکزاد در سال ۱۳۸۶ انجام شده است.

^۲. دکتری شهرسازی، عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کاشان. Razavizadeh88@gmail.com

رویکرد مدیریت عمران شهری در مداخله بافت های فرسوده شهری (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر نسیم شهر)

محمد تقی رضویان^۱، خدیجه آزادرنجبر^۲

چکیده

امروزه شهرهای ما با عرصه هایی روبرو هستند که از چرخه توسعه خارج و مورد بی مهری واقع شده اند. این عرصه ها که روزی خود بستر اصلی کالبدی، اجتماعی و اقتصادی را تشکیل می دادند امروزه دغدغه برنامه ریزان، صاحب نظران و مدیران شهری می باشند که از آنها به عنوان بافت های فرسوده و ناکارآمد شهری نام برده می شوند. این گونه بافت ها با معضلات فراوانی دست و پنجه نرم می کنند. از جمله می توان به ریزدانه گی قطعات، مصالح کم دوام، معابر تنگ و باریک، کمبود زیرساخت های شهری، تراکم جمعیتی بالا، افزایش ناهنجاری های اجتماعی، فقدان خدمات عمومی محله ای، نامناسب بودن سیما و منظر، خروج ساکنین و جایگزین شدن آنها با اقشار کم درآمد و... اشاره نمود. فقدان سیاست ها و برنامه های اجرایی متناسب با شرایط حاکم بر شهرها به ویژه محدوده بافت های فرسوده و بی توجهی مدیران شهری به این امر مهم بدلائیل مختلف و نوع رویکرد مدیریت عمران شهری موجب گردیده که این گونه بافت ها بدست فراموشی سپرده شوند. شهر نسیم شهر بر اساس معیارها و مولفه های فرسودگی دارای ۲۶۰ هکتار بافت فرسوده و جمعیتی بالغ بر ۸۰۰۰۰ نفر را در خود جای داده است. هدف از این مقاله بررسی رویکرد مدیریت عمران شهری در مواجهه با بافت فرسوده شهر نسیم شهر می باشد. روش مورد استفاده در این پژوهش به صورت توصیفی - تحلیلی می باشد و برای جمع آوری داده ها از روش کتابخانه ای و تحلیل داده ها در سیستم اطلاعات جغرافیایی Gis صورت گرفته است. این تحقیق نشان می دهد که رویکرد سلیقه ای مدیریتی و بدون برنامه مدون موجب گردیده فرآیند احیای بافت فرسوده نسیم شهر در مسیر درست قرار نگرفته و همچنان این محدوده با معضلات کالبدی، اجتماعی و اقتصادی روبرو می باشد. در واقع می توان نتیجه گرفت مشارکت مردم در کلیه مراحل فرآیند احیای بافت به همراه وجود یک سامانه مدیریت یکپارچه شهری در برنامه ریزی ها و تصمیم گیری ها می تواند میزان تحقق پذیری احیای بافت فرسوده را دو چندان نماید.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده شهری، مشارکت، مدیریت یکپارچه شهری

۱. استاد برنامه ریزی شهری دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، m-razavian@sbu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه بین المللی امام رضا (ع)، khadije.azadranjbar@yahoo.com

ابعاد حقوقی طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری

نمونه موردی: بافت پیرامون حرم مطهر امام رضا (ع) مشهد

نسرین سلجوقی^۱، نسیم سلجوقی^۲

چکیده

امروزه یکی از مهمترین موانعی که در راستای نوسازی بافت‌های فرسوده، مجریان و متولیان نوسازی بافت‌های مذکور را با مشکلات جدی مواجه کرده است، چالش‌های حقوقی است. این موانع در دو حوزه قابل بررسی هستند. حوزه اول مربوط به موانع و مشکلات حقوقی نوسازی بافت‌های فرسوده است که نیازمند توجه بیشتر مراجع قانون گذاری در این زمینه می‌باشد. حوزه دوم نیز مربوط به قوانین و مقررات نوسازی بافت‌های فرسوده است که دارای دامنه وسیعی هستند. در مقاله حاضر ابتدا به بررسی سیر سیاست‌های مداخله در بافت‌های کهن شهری در جهان، ایران و سپس مشهد پرداخته شده است. در گام بعدی قانون تملک سال ۱۳۳۹ و لایحه قانونی تملک سال ۱۳۵۸ شورای انقلاب مورد بررسی قرار گرفته است. سپس به بررسی مسئله تجميع زمین به عنوان یکی از ابزارهای اصلی برای تملک زمین‌ها و اراضی و برنامه ریزی در جهان و نیز اثرات آن در راستای برنامه ریزی اراضی و بافت‌های فرسوده شهری پرداخته شده است. در نهایت تأثیرات این قوانین در پروژه نوسازی و بهسازی بافت پیرامون حرم مطهر امام رضا (ع) مورد بررسی قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که شناسایی و بررسی ایرادات و اشکالات اساسی وارد بر این قوانین هدف مطالعه حاضر را مشخص می‌نماید. مقاله حاضر دارای ماهیتی نظری است و در این راستا روش تحقیق مورد نظر توصیفی - تحلیلی است و در حوزه ادبیات نظری قوانین مربوط به نوسازی بافت‌های فرسوده قابل طبقه بندی است. بر این اساس قوانین موجود از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و منابع اینترنتی و نیز پس از بررسی ادبیات نظری و مطالعات انجام گرفته در زمینه موضوع مربوطه استخراج و طبقه بندی شده اند و سپس مورد تجزیه، تحلیل و ارزیابی قرار گرفته اند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که اجرای این گونه طرح‌ها از اولین مداخلات صورت گرفته در آن اعم از خرید و تخریب املاک با چالش‌هایی رو به رو بوده است که مهمترین این چالش‌ها عبارتند از: عدم به کارگیری شیوه‌های متنوع توافق، عدم خرید املاک به قیمت عادلانه، استفاده نادرست از ابزارهای قانون تملک و.... اجرای چنین طرح‌هایی باعث شده تا متولیان طرح‌های نوسازی و بهسازی شهری مسئولیتی در مقابل حقوق مالکان و ساکنان منطقه احساس نکنند و تنها به اجرای طرح‌ها به عنوان هدف غایی خود بیاورند.

واژگان کلیدی: چالش‌های حقوقی، قوانین نوسازی، بافت‌های فرسوده، مشهد

۱. کارشناسی ارشد طراحی شهری، پست الکترونیک (saljoughinasrin@yahoo.com)

۲. کارشناسی معماری، پست الکترونیک (saljoughi.nassim@gmail.com)

کاهش خطرپذیری بافت تاریخی کاشان در برابر زلزله

امید شریعتی زاده^۱

چکیده

شناخت آسیب پذیری بافت های تاریخی و راهکارهای ایمن سازی آن ها در مناطق زلزله خیز از جمله چالش های مدیران این قبیل جوامع است. با توجه به استقرار منطقه کاشان بر روی پهنه لرزه خیز و سابقه زلزله های شدید در این منطقه، شهر و خصوصاً بافت تاریخی آن در معرض زلزله های شدید بوده است. این امر لزوم توجه و تاکید ویژه به موضوع کاهش آسیب پذیری، خصوصاً ایمن سازی کالبدی بافت تاریخی، را می رساند. در مقاله حاضر، ضمن بررسی متون تخصصی و تجربه های جهانی و راهکارهای سازمان های بین المللی، آسیب پذیری های بافت تاریخی کاشان تحلیل و به موضوع ایمن سازی کالبدی آن از دو دیدگاه مدیریتی تشکیلاتی و منظر شهری پرداخته می شود. لازم به ذکر است راهکارهای مدیریتی تشکیلاتی باید در قالب مدیریت جامع شهری انگاشته شود و راهکارهای ایمن سازی منظر شهری بررسی گردد. در این مقاله ضمن اتخاذ روش تحقیق توصیفی- تحلیلی با رویکرد کیفی نتیجه گیری می شود که، با تلفیق راهکارهای سخت افزاری (مهندسی) و نرم افزاری (مدیریتی- آموزشی) در بافت تاریخی، نه تنها می توان به استحکام بخشی عناصر سازه ای و غیرسازه ای پرداخت، بلکه با سازماندهی مردمی، به اعتمادسازی و مشارکت مردم در حفاظت و نگهداری بافت، دست یافت. **واژگان کلیدی:** کاهش خطر پذیری، بافت تاریخی، زلزله، کاشان.

۱. دانشجوی ارشد بازسازی پس از سانحه، پست الکترونیک (o.shariati@gmail.com)

الگوهای رونق بخشی، نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری

فریبرز صدیقی ارفعی^۱، صدیقه چشم‌براهی^۲

چکیده

بافت تاریخی و قدیمی شهرهای کشور که در اغلب موارد هسته اولیه و اصلی آن شهرها را تشکیل می‌دهد از یک طرف جزء میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ، بهسازی کالبدی و توانمندسازی عملکرد آن‌ها اجتناب ناپذیر می‌باشد؛ و از طرف دیگر اغلب این بافت‌ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب، دچار فرسودگی و اضمحلال کالبدی و عملکردی می‌گردند. مقاله حاضر از نوع توصیفی - اسنادی است و از منابع علمی، کتاب‌ها و مقالات در باب موضوع، بهره‌گیری شده است. این مقاله بر آن است، ضمن تبیین انواع بافت‌های آسیب پذیر و شاخص‌های شناسایی بافت‌های فرسوده، به علل پیدایش آن پرداخته و پیشنهادهای در زمینه راه‌های برون رفت از وضعیت موجود و رونق بخشی به نوسازی در این بافت‌ها ارائه نماید.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده شهری، نوسازی، بهسازی، مداخله در بافت، بررسی توصیفی -

اسنادی

۱. دانشیار روانشناسی دانشگاه کاشان fsa@kashanu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه کاشان sedighehcheshmbrahi@rocketmail.com

مدیریت بحران راهکاری نوین در ایمن سازی شهر؛ رویکردی بر پایداری بافت‌های فرسوده (مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر قیدار)

رسول صمدزاده^۱، رقیه عباسی^۲

چکیده

ناپایداری کالبدی و آسیب پذیری در برابر سوانح جزء شاخصه‌های اصلی شناسایی یک بافت بعنوان بافت فرسوده می‌باشد. از جمله ویژگیهای این گونه بافت‌ها، تراکم ساختمانهای ناپایدار، وضعیت ترافیکی نامناسب، فشردگی بافت و نارسایی‌های کالبدی و فیزیکی است که در مواقع بحران تشدید می‌شود. در این مقاله بافت فرسوده شهر قیدار که با سطحی معادل ۲۷ هکتار هسته مرکزی شهر را تشکیل می‌دهد مورد مطالعه قرار گرفته است. اساس این پژوهش بر پایه مشاهدات و مطالعات میدانی، برداشت‌های میدانی جهت تعیین موقعیت بافت‌های فرسوده و تعیین نوع خطرات تهدید کننده این بافت شامل: شبکه ارتباطی ناکارآمد، قرارگیری منازل بر روی زاغه‌های مخصوص نگهداری حیوانات، عدم استحکام و نامقاوم بودن ۷۰ درصد از ابنیه در برابر حوادث طبیعی صورت گرفته است. روش تحقیق این پژوهش توصیفی و تحلیلی، روش گردآوری اطلاعات آن کتابخانه و اسنادی می‌باشد و جهت دستیابی به ویژگی‌ها و خصوصیات محدوده مورد مطالعه و جمع آوری اطلاعات مورد نیاز از روش میدانی (پیمایشی) به صورت پرسشنامه، حسب مورد مصاحبه و نظرخواهی استفاده شده است. برای بدست آوردن نقشه‌های کیفیت ابنیه و سلسله مراتب شبکه معابر... و پهنه بندی از سیستم GIS استفاده گردیده است. طی این پژوهش علاوه بر مشکلاتی که در روند احیاء و نوسازی بافت فرسوده شهر قیدار اختلال ایجاد می‌کنند خطراتی نیز همواره جان مردم ساکن در این منطقه را تهدید می‌کند. لذا بواسطه شرایط و پتانسیل خطر حاکم بر بافت فرسوده شهری، باتوجه به نظریه‌ها و دیدگاههای پایه در مدیریت بحران به بررسی موضوع پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: مدیریت بحران، بافت فرسوده، شهر قیدار، GIS.

۱. عضو هیات علمی گروه جغرافیا دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، samadzadeh@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردبیل، Roghaye.abasi1393@gmail.com

بکارگیری راهبردهای شهر خلاق در توسعه پایدار بافت‌های فرسوده شهری

مهسا عسگری قوامی^۱

چکیده

بسیاری از شهرهای کشور با پدیده بافت فرسوده مواجه هستند و فرسایش کالبدی و عملکردی شرایط زندگی در این بخش‌های شهری را با مشکل مواجه کرده است. فرسودگی بافت‌ها، بیشتر در هسته‌های مرکزی و اولیه شهرها رخ می‌دهد، به همین دلیل به لحاظ بحران هویتی نیز شهرها را تهدید می‌کند. از طرفی رویکردهای جدیدی در مباحث شهری همچون شهر خلاق، راهکارهای نوینی برای بالا بردن سطح کیفیت شهرها با در نظر گرفتن قابلیت‌ها و خلاقیت‌های بالقوه محیطی ارائه کرده اند که با مدد گرفتن از ویژگی‌های خاص و هویتی همان شهر، به ارتقاء شرایط زندگی مردم کمک می‌کند. در این تحقیق با روش توصیفی-تحلیلی، با پرداختن به مبانی نظری مربوط به شهر خلاق و بافت‌های فرسوده شهری، ضمن ایجاد ارتباط بین مؤلفه‌های آن‌ها، از راهبردهای شهر خلاق در جهت توسعه پایدار بافت فرسوده استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که استفاده از مفاهیم شهر خلاق در بافت فرسوده شهری، می‌تواند از یکسان نگری و ارائه پیشنهادات مشابه برای شهرهای مختلف پیشگیری کند؛ و راهبردهایی نوآورانه و منطبق با شرایط خاص هر شهر برای حل معضلات بافت فرسوده آن و مطابق با توسعه پایدار ارائه دهد.

واژگان کلیدی: شهر، بافت فرسوده، شهر خلاق، توسعه پایدار

۱. کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری (asgari.gh.m@gmail.com)

ارزیابی و اولویت بندی شیوه‌های تأمین مالی طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری با استفاده از روش تلفیقی ANP- DEMATEL

مهسا فرجی^۱، عباس شیخان^۲، مهدی معصومی نسب^۳

چکیده

با وجود گذشت بیش از دو دهه از تهیه طرح‌های بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری در کشور، همچنان شاهد افزایش رو به رشد فرسودگی در شهرها و عدم تحقق پذیری این طرح‌ها هستیم. مهمترین عامل تأثیر گذار در توسعه فرسودگی و متروک شدن بافت‌های فرسوده شهری عامل اقتصادی است. مشکلات موجود در زمینه شناسایی شیوه‌های مناسب تأمین مالی موجب شده تا اینگونه پروژه‌ها با کمبود منابع مالی مواجه شده و از قابلیت لازم برای اجرا برخوردار نباشند، لذا بررسی تحقیقی خود را بر روی چگونگی تأمین مالی شهرداری و بخصوص سازمان بهسازی و نوسازی بافت فرسوده متمرکز کرده‌ایم. در این پژوهش سعی بر این است که ضمن شناسایی برخی روش‌های نوین تأمین مالی به ارزیابی و اولویت بندی آنها در فرایند بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری نیز پرداخته شود، لذا پس از آشنایی با روش‌های تأمین مالی پروژه‌های بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری، به شناسایی عوامل تأثیر گذار بر انتخاب مناسب‌ترین روش تأمین مالی، از طریق مصاحبه با متخصصین و خبرگان اقتصادی و مدیریتی به اولویت‌بندی این پارامترها و همچنین روش‌های تأمین مالی پرداخته‌ایم. با توجه به نوع مساله پیش رو در این پژوهش که نوعی تصمیم‌گیری چند معیاره می‌باشد، برای تجزیه و تحلیل نتایج حاصل از مصاحبه با متخصصین و پرسشنامه‌های تکمیل شده و به دلیل ارتباط تعاملی میان معیارها، شاخص‌ها و گزینه‌ها و همچنین وجود ارتباطات درونی میان مؤلفه‌های گروه معیارها و زیرمعیارها از تلفیقی از روش‌های فرایند تحلیل شبکه‌ای و دی‌متل استفاده گردید. محاسبات در این تحقیق به کمک نرم افزارهای Super Decision، Expert Choice، Matlab و Excel انجام شده‌اند. که به ترتیب روش تأمین مالی سهامدار پروژه، مشارکت عمومی - خصوصی، اوراق مشارکت، اوراق اجاره و بودجه سنتی شهرداری اولویت بندی شده‌اند.

واژگان کلیدی: تأمین مالی، بافت فرسوده، بهسازی و نوسازی، تصمیم‌گیری چند معیاره، فرآیند تحلیل شبکه‌ای

۱. کارشناسی ارشد مهندسی صنایع، گرایش مدیریت سیستم و بهره‌وری، mahsa.far21@gmail.com

۲. دکترا مهندسی صنایع، گرایش مدیریت سیستم، ab_sheykhan@yahoo.com

۳. کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، mmn4542@gmail.com

ساماندهی بافت‌های فرسوده شهری با رویکرد برنامه ریزی مشارکتی

محمود قادری زارع^۱، امیر مسعود درخشان^۲، سیده درسا قدیمی^۳

چکیده

امروزه مشارکت از ارکان مهم تجدید حیات شهری به حساب می‌آید. یکی از زمینه‌های مشارکت مردم در عرصه شهر مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده می‌باشد. نقش مردم در بهسازی و اصلاح بافت‌های فرسوده شهری تعیین کننده و تاثیرگذار است. به نظر می‌رسد در بافت‌های فرسوده با توجه به وسعت دامنه و شدت مسایل گریبان گیر این بافت‌ها، کارآمدترین رویکردی که بتوان برای مواجهه با کاستی‌ها و نارسایی‌ها اتخاذ نمود رویکرد برنامه ریزی مشارکتی باشد. با عنایت به گستردگی و اهمیت موضوع بافت‌های فرسوده شهری و خطرپذیری بالای مناطق شهری، بازسازی و بهسازی بافت‌های مذکور، جهت جلوگیری از خسارات جانی و مالی زلزله یکی از مهمترین موضوعات در رابطه با بافت‌های فرسوده شهری می‌باشد و یکی از موانع اصلی احیای این بافت‌ها، نحوه تامین مالی این پروژه‌ها است. این فرایند بدون مشارکت مردم غیرممکن و یا بسیار دشوار می‌باشد. هدف این پژوهش بررسی نقش برنامه ریزی مشارکتی در ساماندهی بافت فرسوده می‌باشد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، برنامه ریزی مشارکتی، ساماندهی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، برنامه ریزی منطقه ای، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، mahmoudghaderi90@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکز، a.derakhshan90@gmail.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد، طراحی شهری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، dor.ghadimi@gmail.com

شناسایی موانع اجرای طرح‌های بهسازی و نوسازی در بافت‌های فرسوده شهری مطالعه موردی، بافت قدیم شهر ساری

مصطفی قدمی^۱
اسدالله دیوسلار^۲
حسین علی پور^۳
مریم طلایی^۴

چکیده

هسته قدیمی شهرها هویت مکانی شهرهای تاریخی را تشکیل می‌دهند، روزگاری بسیاری از فعالیتهای اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی و مذهبی در آنها متمرکز بوده و با تحولات مدرنیته و حضور اتومبیل دستخوش تغییرات اغلب نامناسب قرار گرفته است. به مرور زمان این بافت با ارزش از نظر معماری، هنری و تاریخی تبدیل به بافت نا کار آمد شده و اغلب فقط پوسته بیرونی آن محل فعالیتهای شهری، اقتصادی - اجتماعی بوده و در لایه‌های درونی بسیار فرسوده و از نظر ساکنین اصلی خود تهی گردید و جای خود را به جمعیت مهاجر داده است. هسته تاریخی شهر ساری، متمایز از بافت تاریخی شهرهای مرکزی کشور، هنوز از جمعیت اصلی خود تهی نبوده و فعالیت اقتصادی اغلب قسمتهای آن در جریان است ولی از نظر کالبد فیزیکی دستخوش تغییرات نامطلوب شده است و با نوسازی و بازسازی بی رویه در حال نابودی می‌باشد. برای این بافت طرح ویژه تفصیلی در پانزده سال پیش تهیه شده ولی شواهد نشان می‌دهد این طرح با تاکید بر مداخله از نوع صرفاً حفاظتی و حتی بهسازی محدود می‌باشد و در اجرا موفق نبوده است. این تحقیق به موانع اقتصادی، کالبدی، اجتماعی، فرهنگی و حقوقی موثر در عدم اجرای این طرح‌ها می‌پردازد و با جمع‌آوری نقطه نظرات کارشناسان، مسئولین، و مشاورین تهیه کننده طرح‌های شهر سازی و معماری و با استفاده از آزمون تی یک نمونه‌ای مقایسه آماری گردید. لازم به ذکر است که پیش از آن توزیع میانگین نمرات با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف یک نمونه‌ای از نظر نرمال بودن مورد تأیید قرار گرفت. و پس از مثبت بودن تستهای فرضیه‌های مطرح شده به تحلیل این موانع پرداخته، در نهایت استراتژیها و راهبردهای پیشنهادی برای بهبود بافت قدیم این شهر در شمال ایران ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: هسته تاریخی، بافت قدیم، مداخله، بهسازی، نوسازی، بازسازی، مشکلات و موانع اجرایی، راهبردهای پیشنهادی

۱. دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری - استادیار دانشگاه مازندران
۲. دکترای جغرافیا و برنامه ریزی شهری - استاد یار دانشگاه پیام نور تهران
۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری علوم تحقیقات تهران
۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری پیام نور ساری

راهبرد های ساماندهی بافت فرسوده شهری مطالعه موردی: شهر بوکان

امید مبارکی^۱، ریبوار لاهه^۲، اسماعیل حسین نژاد^۳

چکیده

بافت های فرسوده و قدیمی شهرهای کشور که در کل کشور حدود ۴۰ هزار هکتار می باشد و در اغلب موارد هسته اصلی و اولیه آن شهرها را تشکیل می دهند از یک طرف جزو میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ و بهسازی کالبدی و توانمند سازی عملکردی آنها اجتناب ناپذیر می باشد و از طرف دیگر اغلب این بافت ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب دچار فرسودگی و اضمحلال کالبدی و عملکردی می گردند. در این جهت تحقیق حاضر تحت عنوان راهبردها و محورهای ساماندهی بافت فرسوده شهری با مطالعه موردی شهر بوکان و راهکارهای بهبود وضع موجود به منظور شناسایی وضعیت کالبدی و عملکردی این بافت ها به منظور سامان دهی و مدیریت و حفظ و نگهداری محدوده تدوین گردیده است. نوع تحقیق کاربردی و روش آن توصیفی تحلیلی است. مهمترین شاخص های مورد بررسی در این پژوهش شاخص های بافت فرسوده شهری که از سوی شورای عالی شهرسازی و معماری ایران بیان شده میباشد. مجموع امتیازات وزنی نقاط قوت ۳،۹ و نقاط ضعف ۳،۰۳ به دست آمده است. به دلیل اینکه این ارقام بالاتر از عدد ۳ (که حالت نرمال است) می باشد، نقاط قوت و ضعف از اهمیت بالایی برخوردار بوده، میزان اثرگذاری آنها در سیستم بالاست. مجموع امتیازات وزنی فرصت ها، ۲،۳۰ و تهدیدها، ۲،۱۴ به دست آمده است. به دلیل اینکه این ارقام پایین تر از عدد ۳ (که حالت نرمال است) می باشد، نقاط فرصت و تهدید از اهمیت کمتری برخوردار بوده، و میزان اثرگذاری آنها در سیستم نیز کمتر است.

واژگان کلیدی: راهبردها، بافت فرسوده شهری، ، روش SWOT، شهر بوکان.

۱. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مراغه :omidmobaraki@gmail.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مراغه

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری واحد علوم و تحقیقات تهران

نتایج طرح مطالعه راهبردی باززنده سازی بافت با ارزش تاریخی نوش آباد در مقام نظر و عمل

محمد مشهدی نوش آبادی^۱

علی اصغر شیره پز^۲

محمد عصارى^۳

بافت تاریخی نوش آباد و آثار ارزشمند آن مانند شهر زیرزمینی، مسجد جامع، مسجد علی، قلعه سی زان و حدود بیست اثر تاریخی که به ثبت آثار ملی رسیده است، مسئولین وزارت کشور را بر آن داشت تا این شهر را در زمره شهرهای تاریخی کشور قرار داده و جهت مطالعه راهبردی بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی آن طرحی راهبردی پیشنهاد کنند. این کار توسط نگارندگان و با تشکیل تیم هایی مطالعاتی متشکل از متخصصین بومی منطقه در بخش های کالبدی، تاریخی، معماری، مدیریتی، فرهنگی و اجتماعی شروع و پس از دو سال تلاش نتیجه آن در سمینارهایی چند ارائه و به صورت مکتوب در چند مجلد آماده شد.

برآیند تحقیقات ما که برای اولین بار با بررسی همه جانبه زیرساخت ها و ظرفیت ها و فرصت های نوش آباد به انجام رسید، ترسیم چشم انداز آینده نوش آباد بر محور آثار تاریخی و گردشگری بود. این چشم انداز به دلیل وجود ظرفیت های تاریخی، فرهنگی و آیینی نوش آباد از جمله وجود بافت و بناهای با ارزش در داخل و خارج آن به ویژه شهر منحصر به فرد زیرزمینی (وایی) و برگزاری آیین های باشکوه محرم در نوش آباد بود.

پس از انجام مطالعات و ارائه نتایج تحقیقات، اعتبارات نسبتاً مناسبی جهت حفظ بافت و توسعه صنعت گردشگری صورت گرفت. در این میان اعتبارات قابل ملاحظه ای جهت شهر زیرزمینی و میدان زمین وقفه و موزه مردم شناسی توسط شهرداری جذب شد، اما متأسفانه هیچکدام از آنها به طور کامل و به نحو احسن در محل خود هزینه نشد. همچنین علی رغم نشست ها متعدد، در مقام عمل اقدام مؤثری صورت نگرفت. حتی علی رغم راهبردهای مشخصی که جهت زنده نگهداشتن بافت تاریخی در طرح مطالعاتی آمده است، در طرح جامع و تفصیلی شهر این ملاحظات آنچنان که باید مورد توجه قرار نگرفت، چنانکه برخی از بخش های با ارزش بافت به کلی تخریب و برخی از بلوک های مسکونی تغییر کاربری یافته و به فضای عمومی به ویژه مذهبی تبدیل شده و به شدت به بافت آسیب وارد کرده و حیات شهری را در این بخش به خطر انداخته است.

اما از جمله اقدامات ضروری که در کوتاه مدت باید به انجام برسد آماده سازی کارگاه اویی محله شیخ آباد جهت بازدید عمومی برای گردشگران، ادامه بازگشایی مسیرهای اویی در محلات بالاده و توی ده که به عللی نا تمام مانده است. انجام کار موزه مردم شناسی و مرمت و احیای بافت زمین وقفه که اعتبارات قابل ملاحظه ای جهت مرمت آنها قبلاً جذب شده است. همچنین احیای محور تاریخی- فرهنگی شهر که در این طرح ترسیم شده است.

به عنوان برنامه دراز مدت باید شهرداری برنامه و طرح مشخصی را جهت حفظ و احیای بافت سنتی و زندگی و فعالیت در آن تدوین و کمیته یا شرکتهای را جهت احیاء و مرمت بافت تأسیس نماید، تا در دهه های آینده از رونق بافت کاسته نشود و زندگی در آن مانند دیگر نقاط شهر جریان یابد. همچنین برنامه ای مشخص و زمان بندی شده جهت کاوش، بازگشایی و مستند سازی شهر زیر زمینی به هدف ثبت این اثر در میراث تهیه نماید.

در بعد فرهنگی نیز نوش آباد به لحاظ فعالیت تشکلهای مردم نهاد در کشور جایگاه ویژه ای دارد این فرهنگ باید به کل شهروندان منتقل شود تا نگاه بلندتری به شهر داشته و همه مسائل را از دریچه محلی نگاه نکرده و نوش آباد را به عنوان یک مجموعه واحد بنگرند. همین تعلق خاطر محلی اگر با چشم اندازی بلند مد نظر قرار گیرد می تواند کمک زیادی به توسعه شهر نماید.

در سالهای اخیر سالانه حدود یکصد هزار گردشگر به نوش آباد روانه می شوند، این امر نشان دهنده توفیق نسبی طرح های قبلی و مستلزم توجه بیشتر و عمیقتر به این مسئله است.

۱. استادیار دانشگاه کاشان

۲. مدرس دانشگاه کاشان

۳. کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

بررسی فرآیند تولیدات فضایی در جریان سیاست‌های نوسازی بافت‌های فرسوده و شکل‌گیری آگاهی مصرفی ساکنان این بافت‌ها (با توجه به بررسی بافت فرسوده‌ی حاجی در شهر همدان)

محسن نیازی^۱

سیما خزائیان^۲

چکیده

بررسی فرآیندهای شهری و فضایی قسمی از مطالعات انسانی را به خود اختصاص می‌دهد. تأثیر فضا و تقسیمات فضایی ارتباط تنگاتنگی با شیوه‌ی زندگی و مصرف دارد. در واقع تولید فضا با تولید سبک زندگی جاری در فضا همراه است. فضاها به این شکل می‌توانند تبدیل به مکان شوند. مکانی که زندگی و انسان در آن تعریف، متمایز و شکل داده می‌شود. آگاهی در جریان این رابطه امری برساخته است. برساختگی‌ای که محصول زمان و فضا و شکل سرمایه‌گذاری بر این فضا است. در واقع مطالعات جغرافیای و فضایی از این جهت در مطالعات انسانی صورت می‌گیرد که پایه‌های اصلی شکل‌پذیری آگاهی و هویت‌ها، خصوصاً در مورد مصرف، در نحوه و شکل استقرار انسان در فضا است. آنچه که از نوسازی بافت در حقیقت امر وجود دارد تولید فضایی دیگرگونه است. این ایجاد تفاوت در فضا منوط به اقتضای زمان و به روز کردن شهرها به سود سرمایه می‌باشد.

واژگان کلیدی: تولید فضا، آگاهی مصرفی، سیاست شهری و برنامه‌ریزی، نوسازی، بافت فرسوده

۱. استاد دانشگاه کاشان

۲. سیما خزائیان، کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی sima.khazaei@gmail.com

بررسی کارائی تکنیک های ارزیابی مالی طرح‌ها در مشارکت و تحقق پذیری طرح‌های بهسازی و نوسازی (نمونه موردی: سایت کارخانه ریساف اصفهان)

علی هنردان^۱، طیبه فارسی^۲

چکیده

یکی از دلایل عدم موفقیت طرح‌های توسعه شهری خصوصاً طرح‌های بهسازی و نوسازی شهری بحث منابع مالی و روش تأمین این منابع توسط مدیریت شهری است، این موضوع تا حدی مشارکت بخش خصوصی (سرمایه‌گذاران، مالکان و ساکنین) را در اجرای این طرح‌ها می‌طلبد. در تحقیق حاضر، کارایی تکنیک‌های ارزیابی مالی طرح‌ها به عنوان ابزاری انگیزشی جهت مشارکت بخش خصوصی مورد بررسی قرار گرفته است، تحقیق بر اساس روش استقرایی سعی در آزمون کارائی تکنیک‌های ارزیابی مالی طرح‌ها و هدایت یکی از پیشنهاد‌های طرح تفصیلی اصفهان به سوی توجیه‌پذیری مالی را دارد. طی انجام تحقیق، آزمون فرض توجیه‌پذیری مالی نشان می‌دهد در صورت عدم طراحی اقتصادی، پروژه پیشنهادی، فاقد توجیه مالی می‌باشد؛ لذا به منظور سودآوری طرح و رغبت بخش خصوصی (سرمایه‌گذاران، مالکان و ساکنین) بافت‌های مزبور به سرمایه‌گذاری و تحقق کاربری، طراحی اقتصادی فعالیت بر اساس ملاحظات شهرسازی صورت می‌گیرد. در آخر پیشنهادهایی پیرامون نظام تهیه و اجرای طرح‌های بهسازی و نوسازی به منظور اقتصادی نمودن طرح‌ها و افزایش انگیزش ساکنین و تحقق‌پذیری طرح‌ها ارائه می‌گردد.

واژگان کلیدی: بهسازی و نوسازی شهری، تحقق‌پذیری، ارزیابی مالی، انگیزش بخش خصوصی

۱. کارشناس اقتصاد و کارشناس ارشد شهرسازی، دانشگاه هنر، اصفهان. alihonardan@gmail.com

۲. کارشناس ارشد معماری، دانشگاه هنر، اصفهان. (مسئول مکاتبات) t.farsi@au.ac.ir

توانمند سازی سکونتگاه‌های غیر رسمی با بهره‌گیری از پتانسیل‌های نهاد سازی و مدیریت محلی

احمد یزدانیان^۱، داود عزیزی^۲

چکیده

آنچه امروزه تحت عناوین متعددی چون حاشیه‌نشینی، اسکان غیررسمی، سکونتگاه‌های خودرو، زاغه-نشینی و امثال آن یاد می‌شود، از جمله موضوعات ریشه‌ای و فراگیر امروزه‌ی شهرها و بویژه کلانشهرها می‌باشند. در ارتباط با بروز و رشد سکونتگاه‌های غیررسمی عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی تاثیرگذار بوده، جدا از دلایل و بسترهای شکل‌گیری این نوع از سکونتگاه‌ها، حال باید چاره‌ای جست و اقدامی کرد و درمانی. در این راستا، در این گفتار، با بهره‌گیری مناسب از پتانسیل‌های نهادسازی و مدیریت بهینه محلی میتوان به معضلاتی که در پی چنین زیستنی بوجود میاید، فائق آمد. در این مقاله، با استفاده از روش مطالعه‌ی کتابخانه‌ای-اسنادی و شیوه‌ی پژوهش توصیفی-تحلیلی، به نقش و چگونگی موثر افتادن نهادهای مختلف محلی و نیز مدیریت محله-مبنا (local-based management)، در توانمندسازی سکونتگاه‌های غیر رسمی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: سکونتگاه غیر رسمی، توانمند سازی، مدیریت محله-مبنا، نهاد سازی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس (yazdani.ahmad@modares.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس (Davod.azizi@modares.ac.ir)

نجات یک خانه و چهل خانه

ابوالفضل ابراهیم شاهی

چکیده

خانه‌های تاریخی کاشان از نظر کیفیت معماری، درجهان بی همتا هستند و بافت شهری کاشان از با ارزش ترین و پیچیده ترین نوع معماری بافت در جهان است. هر کدام از خانه‌های کاشان، شخصیت و کیفیت منحصر به فرد خود را دارند و مانند خانه‌های دیگر شهرهای کویری ایران، نمونه‌های کوچک و بزرگی از هم نیستند. نطفه نجات ۴۰ خانه تاریخی کاشان در یک نمایشگاه از عکسهای اینجانب در تهران شکل گرفت. اولین خانه برای خانم منوچهری خریداری و با مدیریت اینجانب احیا شد. بعد از احیای خانه منوچهری و از سال ۹۰ تا ۹۳، به طور متوسط، هر ماه یک خانه را از چنگال اهریمن ویرانی نجات و به دست یک احیا کننده سپرده شد. پروسه احیا شامل انتخاب خانه، پیدا کردن مشتری مناسب، خرید و سامان دادن به اسناد مغشوش و گم شده و مالکان بیشمار برای هر خانه و مشاوره ی مرمت و معرفی گروه مرمت کار و مشاوره حقوقی و اداری می‌شود. با پیدا کردن هر علاقه مند و خریدار برای خانه‌های تاریخی، یک خانه ای دیگر از مرگ حتمی نجات پیدا کرده به زندگی جاودانه باز می‌گردد و تبدیل به یکی دیگر از آثار میراث فرهنگی کشور و جهان می‌گردد.

ارزیابی فضایی کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهر کوهدشت

حجت ابراهیمی^۱، غلامرضا حسنی مقدم^۲، اصغر لرستانی^۳

چکیده

با در نظر داشتن ضرورت توجه به بافت‌های فرسوده شهری و برنامه‌ریزی برای آن و در راستای روند رو به رشد توسعه کالبدی فضایی شهر کوهدشت در دهه‌های اخیر، هدف این پژوهش بررسی و ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت در راستای دستیابی به عدالت فضایی است. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی و از آزمون T تک نمونه‌ای، تحلیل واریانس و توکی جهت ارزیابی وضعیت شاخص‌های کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهر کوهدشت بهره گرفته شده است. نتایج بررسی نشان می‌دهد که علاوه بر کمبود شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محله‌های بافت فرسوده شهر کوهدشت، پراکنش کیفیت زندگی در محلات مذکور نیز به صورت عادلانه صورت نگرفته، به طوری که محله‌های بوعلی، فردوسی و صاحب الزمان به ترتیب با امتیاز تلفیقی به میزان ۳/۰۰، ۲/۹۴ و ۲/۹۴ در رتبه‌های اول، دوم و سوم، و محله‌های انتهای بوعلی، جهاد شمالی و تازه‌آباد به ترتیب با امتیازهایی به میزان ۲/۰۰، ۲/۳۱ و ۲/۳۴ در رتبه‌های یازدهم، دهم و نهم قرار گرفتند. بنابراین مسئولان و مدیران شهری باید نسبت به در نظر گرفتن راهکارهای افزایش سطح کیفیت زندگی در شهر کوهدشت به ویژه بافت‌های فرسوده و توزیع عادلانه آن اقدام نمایند.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، بافت فرسوده، آزمون توکی، شهر کوهدشت.

۱. دکتری جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، گروه معماری دانشگاه شهید رجایی ebrahimi.h1@gmail.com

۲. عضو هیات علمی دانشکده فنی شهید رجایی، k_moghadam@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی معماری، گروه معماری دانشگاه شهید رجایی asgharlorestani1373@yahoo.com

ارزیابی کیفیت زندگی شهری در بافت فرسوده شهری مطالعه موردی: محله نیار اردبیل

حجت ارژنگی مستعلی بیگلو^۱، بهمن جاوید مغوان^۲، شهرام سلامتی گبلو^۳

چکیده

بافت‌های فرسوده همواره به صورت معضلی مطرح شده است که باید از آن رها شد و برای رهایی از این مشکل راهکارهای فراوانی تدارک دیده شده است. در این راستا بررسی ذهنیت و نگاه ساکنان این مناطق به کیفیت زندگی خودشان راهی موثر برای شناخت مسائل و برنامه ریزی برای حل مشکلات این مناطق است. اردبیل هم بمانند بسیاری از شهرها، در حال طی مسیر شهرنشینی است. یکی از محلات یا بافت فرسوده شهر اردبیل محله نیار می‌باشد. در این پژوهش به بررسی کیفیت زندگی ساکنان این محله با رویکرد ذهنی پرداخته شده است. نوع تحقیق کاربردی - توسعه‌ای و روش بررسی آن توصیفی - تحلیلی است و شیوه گردآوری، اطلاعات و داده‌های کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد، همچنین با استفاده از روش پیمایشی از طریق پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت (اقدام به گردآوری اطلاعات در مورد کیفیت زندگی از دیدگاه و منظر مردم صورت گرفته است. نتایج حاکی از آن است که کیفیت زندگی در محله نیار در سطح تقریباً پایینی قرار دارد و اهمیت مولفه‌های تاثیر گذار بر کیفیت زندگی در سکونتگاه نیز متفاوت است.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، شاخص‌های کیفیت زندگی شهری، بافت‌های فرسوده، محله نیار.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گرایش بهسازی و نوسازی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی

تحلیل عوامل موثر بر مشارکت در بهسازی و نوسازی شهری مطالعه موردی: محله هفده شهریور شهر بیرجند

محمد اسکندری ثانی^۱، حامد ارشد^۲

چکیده

در حال حاضر، استفاده بهینه از اراضی شهری به منظور حداکثر بهره‌وری از منابع موجود از طریق بهسازی و نوسازی عرصه‌های فرسوده و نابسامان، جلوگیری از توسعه و گسترش شهرها در مناطق پیرامونی و استفاده مجدد از ساختارهای تاریخی، از محورهای اصلی و اولویت‌های برنامه ریزان و سیاست‌گذاران شهری در کشورهای توسعه‌یافته و حتی برخی کشورهای در حال توسعه است. هدف از انجام این پژوهش، سنجش میزان نقش عوامل اجتماعی و کالبدی و ویژگی‌های فردی بر مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده محله هفده شهریور شهر بیرجند است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی بوده که از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی انجام شده است. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل کلیه ساکنان محله هفده شهریور شهر بیرجند می‌باشد. برای محاسبه حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده که با استفاده از این فرمول ۳۱۵ نفر به عنوان حجم نمونه برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که محله‌ی هفده شهریور در سطح پایینی نسبت به این عوامل سنجیده شده قرار دارد و بیشترین تأثیرگذاری را بر روی مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده عوامل کالبدی دارا می‌باشند که با سطح معناداری ۰/۰۰۱ و همبستگی ۰/۲۴۱ رابطه مثبت و مستقیمی با مشارکت در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده دارد.

واژگان کلیدی: بهسازی و نوسازی، بافت فرسوده، محله هفده شهریور، مشارکت.

۱. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه بیرجند meskandarisani@birjand.ac.ir

۲. کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان

شراکت عمومی - خصوصی راهبردی در جهت بازآفرینی شهری مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر بیرجند

محمد اسکندری ثانی^۱، مرتضی اسمعیل نژاد^۲ محمد حسین فروزان^۳

چکیده

اساس اتکاء به بودجه‌های دولتی و شهرداریها جهت بازسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده به هیچ وجه جوابگوی احتیاجات وسیع سرمایه گذاری در این زمینه را نمی دهد. به همین سبب در بسیاری از پروژه‌های بازآفرینی شهری شراکت عمومی خصوصی به ابزاری بدیل برای تامین مالی پروژه‌ها تبدیل شده است. شهر بیرجند با ۱۶۴ هکتار بافت فرسوده اکنون طرح‌های همچون پروژه فرزان برای بازسازی و نوسازی مصوب و عملیاتی نموده که به عللی همچون عدم استقبال شهروندان، توان مالی پایین ساکنین، طولانی شدن پروژه‌ها و غیره پیشرفت چندانی را شاهد نبوده است. از این رو این مقاله با رویکرد توصیفی تحلیلی نخست اقدام به واکاوی مشکلات موجود در بهسازی و نوسازی این بافت پرداخته و در گام بعدی با ارایه مدل مفهومی با رویکرد استفاده از راهبرد شراکت عمومی خصوصی با ویژگی‌های همچون کوتاه شدن زمان پروژه‌ها، کاهش مشکلات مالی پروژه‌ها، داشتن توان مالی - فنی و تخصصی، وجود حقوق یکسان برای شریکان، برنامه ریزی منعطف، اهمیت کیفیت کار و داشتن ابتکار و ایده و خلاقیت می‌نماید.

واژگان کلیدی: بهسازی و نوسازی شهری، شراکت عمومی خصوصی، بازآفرینی شهری، شهر بیرجند.

۱. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه بیرجند meskandarisani@birjand.ac.ir

۲. استادیار گروه جغرافیا دانشگاه بیرجند esmailnjad.m@birjand.ac.ir

۳. ریس اداره عمران و بهسازی شهری اداره کل راه و شهرسازی استان خراسان جنوبی

تجربه بهسازی و احیا محورهای تاریخی با توجه به ابعاد اجتماعی و فرهنگی

نمونه موردی محور تاریخی پاقپان - محتشم کاشان

محمد امین اسلامی^۱ سعید طالعی^۲، حجت الله رهی^۳

چکیده

بافت‌های کهن شهری ایران، میراث گرانبهای معماری آن است که از نسل‌های گذشته تا به امروز به یادگار مانده اند. این گنجینه ارزشمند همواره دارای درس‌های آموزنده‌ای برای نسل‌های بعدی است. علاوه بر این وجود این عناصر تاریخی در سال‌های اخیر خود امتیازی برای جذب گردشگران و توسعه اقتصادی شهرها محسوب می‌شود. از این منظر لزوم حفظ و احیا بافت‌های تاریخی مورد توجه قرار می‌گیرد. در چند سال اخیر موضوع بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده به موضوعی مهم و مورد توجه مسوولین تبدیل شده است، اما روش کار غالباً به صورت ترمیم پوسته‌ای و صرفاً آرایشی بر روی چین و چروک‌های بافت تاریخی است، حال اینکه یک محور و محله چیزی فراتر از یک پوسته است و عناصر متعددی در شکل‌گیری یک محله تاثیرگذار است. هدف این مقاله ارائه تجربه احیا و باززنده سازی یکی از محورهای تاریخی کاشان (محور محتشم) است که با رویکرد احیا فرهنگی و در جهت جلب مشارکت مردم بوده است. نوشتار حاضر در دو بخش شناسایی و ارزیابی محور و همچنین ارائه راهبردها و پیشنهادات برای بهسازی محدوده مورد مطالعه ارائه می‌شود. بخش شناسایی بر اساس روش کتابخانه‌ای و میدانی است. در ادامه مجموعه‌ای از فرصت‌ها، تهدیدها، ضعف‌ها و قوت‌ها در قالب جدول SWOT مطرح می‌شود. در انتها پس از ارائه راهبردها و سیاست‌ها پیشنهاداتی جهت احیا محور ارائه می‌شود.

واژگان کلیدی: احیا و بهسازی، بافت تاریخی، مشارکت مردم،

۱. کارشناس ارشد معماری، M.amin.eslami@gmail.com

۲. کارشناس ارشد معماری، Taleesaeed@yahoo.com

۳. کارشناس مرمت، Hojat.rahi@yahoo.com

بافت‌های فرسوده شهری و پیامدهای اجتماعی - فرهنگی آن

زهراسمی جوشقانی^۱

چکیده

شهر به عنوان نماد تمدن و پیشرفت در جوامع محسوب می‌شود بالطبع ساختار آن در کیفیت زندگی شهروندان تاثیر بسزایی دارد. بافت‌های فرسوده به عنوان جزء لاینفک شهرهای امروز پیامدهای اجتماعی و فرهنگی زیادی را برای شهرها به ارمغان می‌آورد. بر اساس نظریات بوم‌شناختی و جامعه‌شناختی عامل محیط و روابط و مناسبات اجتماعی بر کیفیت و سبک زندگی افراد تاثیر می‌گذارد. بافت‌های فرسوده شهری پذیرای مهاجرین و افراد کم درآمد جامعه است فقر، محرومیت و ناکامی اجتماعی عامل مهم تجمع این افراد در کنار هم است و به نقطه کانونی تجمع افراد خلافکار و طرد شدگان اجتماعی جامعه تبدیل می‌شود که انواع رفتارهای نابهنجار و ضد اخلاقی رادر کنار هم به راحتی و به دور از نظارت اجتماعی سازمان یافته فرا می‌گیرند. وجود چنین مکانهایی در شهر باعث جذب جوانان و شیوع رفتارهای خلافکارانه در جامعه می‌شود. بنابراین لازم است برای کنترل معضلات اجتماعی مربوط به این مناطق ابتدا بافت‌های فرسوده شهر شناسایی شود و سپس بر اساس اصول و نظرات کارشناسانه اقداماتی چون بازسازی، احیاء، جایگزینی کاربردی و..... انجام شود.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده شهری، محرومیت، فقر، رفتارهای نابهنجار.

بررسی وضعیت اقتصادی و فرهنگی ساکنین بافت‌های فرسوده

سارا افشار^۱

چکیده

مقدمه: بافت‌های فرسوده و قدیمی شهرهای کشور که در اغلب موارد هسته اولیه و اصلی آن شهرها را تشکیل می‌دهند. از یک طرف جزء میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب و حفظ، بهسازی کالبدی و توانمند سازی عملکردی آنها اجتناب ناپذیر است و از طرف دیگر بیشتر این بافت‌ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب دچار فرسودگی کالبدی و اضمحلال اقتصادی فرهنگی و عملکردی بافت‌های قدیم می‌گردند. توجه به وضعیت فرهنگی و اقتصادی ساکنین این گونه مناطق دارای اهمیت فراوانی است به دلیل آنکه وضعیت ساکنین اینگونه مناطق میتواند تاثیر مستقیمی بر کل نما و جلوه شهری بگذارد. **هدف:** هدف از این پژوهش بررسی وضعیت اقتصادی و فرهنگی ساکنین بافت‌های فرسوده و اثرات آن بر روی فرهنگ کل جامعه می‌باشد. روش: با بهره گیری از روش توصیفی- اسنادی و با مرور منابع علمی معتبر در زمینه بافت‌های فرسوده و بررسی چگونگی وضعیت اقتصادی و فرهنگی ساکنین این گونه مناطق اطلاعات لازم این پژوهش جمع آوری گردید. **یافته ها:** بیشتر بافت های فرسوده شهری از سکونتگاه‌های غیر رسمی شکل گرفته است. این گونه سکونتگاه‌ها از نظر اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی با مشکلات جدی مواجه اند. ارتباط نزدیکی بین ویژگی های کالبدی و فرسودگی محله های دارای بافت فرسوده و مکان‌های خلوت و مناسب برای اراذل، اوباش و به ویژه گروه‌های کجرو وجود دارد. آنها از از فضای نامناسب محله که اغلب مخفی از دید مأموران و مردم است به کارهای خلاف قانون دست می‌زنند در نتیجه هم محله را ناامن تر می‌سازند و هم به طور خود به خود منجر به کاهش قیمت زمین و مسکن در آن مکان شده و به فرسودگی بافت و مشکلات اقتصادی ساکنان آن مناطق کمک می‌کنند. **نتیجه گیری:** بر اساس یافته‌ها توجه به بافت‌های فرسوده شهری و مسایل مربوط به آن از اهمیت بالایی برخوردار است زیرا به دلیل نامناسب بودن وضعیت فرهنگی و اقتصادی این مناطق بی توجهی به آنها باعث افزایش معضلات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی کشور خواهد شد. لذا با توجه به اهمیت این موضوع راهکارهایی از جمله مناسب سازی فرهنگی از طریق آموزش‌های مناسب توسط کارشناسان و مددکاران - و نوسازی بافت‌های فرسوده و پاکسازی این مناطق از وجود اراذل و اوباش و معتادان و..... ارائه می‌شود تا در آینده شاهد توسعه همه جانبه کشور باشیم.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده، وضعیت اقتصادی، وضعیت فرهنگی، توسعه

۱. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه کاشان، afshar.sara10@yahoo.com

بافت‌های فرسوده‌ی شهری و بروز جرم

اسداله بابایی فرد^۱، سمیرا آتش افروز^۲، یاسمن پاشا^۳

چکیده

شهر واقعیت پیچیده‌ای است، و شاید به تعبیری پیچیده‌ترین واقعیتی باشد که بشر تاکنون آن را به وجود آورده است. میزان وقوع جرائم و انحرافات اجتماعی در مناطق مختلف شهری متفاوت است. برخی مکان‌ها به لحاظ ساختار کالبدی خاص خود، ویژگی‌های ساکنین آن و فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند، امکان و فرصت بیش‌تری را برای وقوع جرم فراهم می‌کند و منجر به گسترش ناهنجاری‌های مختلف اجتماعی و مشکلات عدیده‌ی فرهنگی می‌شوند. بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری یکی از گونه‌های اصلی این نوع مناطق محسوب می‌شوند. اگرچه بافت‌های فرسوده و ناکارآمد به خودی خود به عنوان یک معضل شهری مطرح می‌شوند، اما در حقیقت پتانسیل بالقوه‌ای هستند که می‌توانند با شناسایی، برنامه‌ریزی و اجرای دقیق، آن‌ها به فرصت‌هایی جدید تبدیل شوند. این مقاله بر آن است تا از طریق روش کتابخانه‌ای به مطالعه‌ی بافت‌های فرسوده‌ی شهری و شناسایی خصوصیات آن‌ها و ویژگی‌های ساکنین آن‌ها بپردازد، و همچنین راهکارهایی را در ارتباط با ارتقای وضعیت کمی و کیفی این گونه مناطق ارائه دهد.

واژگان کلیدی: شهر، بافت فرسوده، جرم، انحرافات اجتماعی، فرصت‌ها و چالش‌های بافت‌های فرسوده.

۱. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان (babaiefardm@gmail.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (samiraatashafrooz@yahoo.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (yasamanpasha68@gmail.com)

ابعاد فرهنگی-اجتماعی موثر بر توانمند سازی بافت فرسوده

کیارش پولاد ساز^۱، نسرين اخوان ورنوسفادرائی^۲

چکیده

بافت تاریخی شهر فضایی است برای وجود حیات مدنی و آمیزش تمام احساسات انسانی در آن که در عرصه‌های نا همسان تاریخ شکل گرفته و در هم تنیده شده است. عدم توجه به بافت‌های تاریخی، فرسودگی بافت در ابعاد مختلف را به همراه داشته است. اکثر مطالعات صورت گرفته بر روی بافت فرسوده در رابطه با موضوع کالبدی، عملکردی و زیست محیطی بوده؛ در حالی که هدف این مقاله، شناسایی و بررسی ابعاد اجتماعی-فرهنگی موثر در توانمند سازی بافت فرسوده می‌باشد. فضا و رفتار از هم تأثیر می‌گیرند و بر هم تأثیر می‌گذارند. در نتیجه لازم است علاوه بر بررسی فضا در بافت فرسوده، برای رفتار نیز اهمیت قائل شد. به همین منظور برای رسیدن به هدف مذکور، به مطالعه کتابخانه‌ای پرداخته شده و نتایجی نیز به دست آمده است. فضا بدون مردم و استفاده کننده گان، فضایی مرده و متروکه می‌باشد. در نتیجه عواملی از قبیل حس تعلق به مکان، انگیزه مشارکت، تصویر ذهنی مناسب از محله، برخوردهای اجتماعی در محله، امنیت اجتماعی و همه شمولی در استفاده از فضا در ایجاد فضایی پایدار در بعد اجتماعی فرهنگی مؤثر می‌باشد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، بعد اجتماعی-فرهنگی، فضای پایدار.

۱. دانشجوی کارشناسی مهندسی شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان Kia_poolad@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری-معماری، دانشگاه هنر اصفهان Nasrin1388@live.com

نقش سازمان‌های مردم‌نهاد برای مشارکت در بافت‌های فرسوده

صدیقه چشم‌براهی^۱

چکیده

بافت‌های قدیمی و مسأله دار نیازمند به حرکتی کنترل شده در جهت ادامه زندگی خود هستند. این حرکت در قالب یک الگوی بهسازی و نوسازی تبلور می‌یابد. این الگو امری است مداوم که در نهایت می‌باید به سیستمی خودجوش تبدیل شود. این امر آنی و سریع نیست بلکه فرآیندی حساس و پیچیده است که نیاز به طراحی برنامه‌های هدفمند کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت دارد و برای دستیابی به ساماندهی و احیای موفقیت آمیز، به شناخت دقیق بافت قدیمی و کل سیستم شهر و نظام منطقه‌ای نیاز است. در همین راستا سازمان‌های مردم‌نهاد به عنوان اهرم جدیدی برای ارتقای میزان مشارکت در بازسازی بافت‌های فرسوده و جایگزینی برای بخش دولتی در ارائه خدمات محسوب می‌شوند. این پژوهش باهدف ارزیابی نقش سازمان‌های مردم‌نهاد جهت مشارکت در نوسازی و بهسازی بافت فرسوده نگاشته شده است. همچنین، به دنبال بررسی ارائه الگوهای مشارکت و نهادهای مردمی در تجدید حیات دوباره بافت‌های فرسوده شهری است. بیشترین تأکید آن برروی متغیرهای رضایت، نهادهای مردمی، موانع اجتماعی و فرهنگی و درآمد می‌باشد. مقاله حاضر از نوع توصیفی - اسنادی است و از منابع علمی، کتاب‌ها و مقالات در باب موضوع، بهره‌گیری شده است. نتایج نشان می‌دهد که تقویت ارزش‌های فرهنگی و قومی منجر به تقویت مشارکت و فعال کردن سازمان‌های مردم‌نهاد در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهرها خواهد شد. عدم شکل‌گیری نهادهای مردمی همراه با تحولات اجتماعی و قومی مردم در سال‌های اخیر باعث شده است که جریان مشارکت در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهرها رو به کاهش بگذارد.

واژگان کلیدی: سازمان‌های مردم‌نهاد، بافت فرسوده، نوسازی و بهسازی، مشارکت، بافت اجتماعی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه کاشان sedighehcheshmbrahi@rocketmail.com

بررسی نقش هویت مکان در بافت‌های فرسوده و تاریخی شهری

سیدامیر حسینی^۱، پیام ریاحی^۲

چکیده

شهر به عنوان عالی‌ترین نمود تمدن بشری، نقش اساسی در ایجاد محیط شهری مطلوب برای تمام شهروندان را دارد. کیفیت محیط شهری مطلوب، تحت تأثیر عوامل و معیارهای مختلف می‌باشد که بطور عمده می‌توان عوامل کالبدی-فضائی، زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی را نام برد که هر یک نیز، متشکل از معیارهای مختلفی می‌باشند. بافت فرسوده شهرها از جمله مناطق شهری می‌باشند که آهنگ تحولات کالبدی و رونق اقتصادی - اجتماعی آنها با سایر نقاط شهری مطابقت ندارد. مقاله حاضر با هدف بررسی نقش هویت مکان در بافت فرسوده تاریخی شهر می‌پردازد. با نگاهی به بافت‌های فرسوده و تاریخی شهری، این نکته مشهود است که شکل‌گیری و حیات آنها در تداوم تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی به صورت هماهنگ و منسجم عیان گردیده است. ساکنان این بافت‌ها هویت خود را از طریق ارتباطات اجتماعی و مشارکت در ایجاد این فضاهای ماندگار دریافت می‌نموده‌اند. تأثیر چنین مکان‌های ماندگاری در شکل‌دهی به هویت فردی و اجتماعی ساکنان، در مقطعی از حیات خود بر اثر تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی در نتیجه ورود تکنولوژی‌های جدید، جهانی شدن و تراکم فضا-زمان، کم رنگ شده است. در این مقاله، کوشش شده با شناخت ماهیت هویت مکان، یا بهره‌گیری از رویکردی پدیدارشناسانه ارتباط میان آنها با نگاهی به بافت‌های مورد مدافع قرار گیرد و مدل مفهومی چگونگی شکل‌گیری هویت مکانی در آنها ارائه گردد. وجود ارتباط مستحکم و دو سویه میان سازمان ادراکی و نظم و تعیین فضای شهری سبب افزایش خوانایی و بهبود سازمان ادراکی، تقویت ارتباط با فضای شهری، خوانش بهتر عناصر و مولفه‌های شهری، فهم روشن معنای مکان‌ها و تقویت هویت فردی و اجتماعی خواهد شد.

واژگان کلیدی: هویت، حس مکان، پدیدارشناسی، بافت فرسوده تاریخی، شهر.

۱. کارشناسی ارشد مهندسی معماری، مدرس آموزشکده فنی و حرفه ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلام آباد غرب، اسلام

آباد غرب، ایران. Amir.hosaeiny@yahoo.com

۲. کارشناسی ارشد مهندسی معماری، مدرس آموزشکده فنی و حرفه ای سما، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اسلام آباد غرب، اسلام

آباد غرب، ایران. Payam.riahi1990@gmail.com

مطالعه و بررسی کیفیت زندگی در بافت قدیم شهرستان کاشان

فاطمه ذبیحی^۱

چکیده

کیفیت زندگی شهری، بهبود در شاخص‌های رفاهی در ساختار شهری است که امکان زندگی مساوی و برابر را برای تمام طبقات اجتماعی، خاصه سالمندان، کودکان و اقشار آسیب‌پذیر اجتماعی در بافت‌های قدیم و جدید شهرها فراهم می‌کند. زیرا، همواره شهری پایدار می‌ماند که بتواند امکان رفاه شهروندان را فراهم آورد و این امر بدون توجه به کیفیت زندگی در شهرها غیر ممکن است. هدف اساسی این نوشتار، بررسی کیفیت زندگی شهروندان در بافت قدیمی شهر کاشان است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که میانگین مفهوم کیفیت زندگی با اطمینان ۹۵ درصد و سطح خطای کمتر از ۰/۰۵، تفاوت آماری معناداری بین دو میانگین واقعی و مفروض (حد وسط) وجود دارد. همچنین مقدار میانگین واقعی ۱/۸۸ از مقدار میانگین مفروض ۲/۵۰ کم‌تر است. بنابراین میانگین کیفیت زندگی در بافت قدیم شهر کاشان کم‌تر از حد متوسط است.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، بافت قدیم، کیفیت زندگی در بافت قدیم، رضایت شهروندان

نقش آفرینی هیأت‌های مذهبی در معادلات اجتماعی

حجت الله رهی^۱، سعید طالعی^۲، محمد امین اسلامی^۳

چکیده

هیئات مذهبی که عمدتاً حول محور تعظیم آیین‌ها و مناسبت‌های مذهبی و دینی بالاخص تکریم مقام حضرات معصومین(ع)، شکل گرفته و با قدمتی کهن در این راستا فعالیت داشته‌اند، از محورهای و ارکان غیرقابل انکار جوامع شیعی هستند و در حقیقت، بدون در نظر گرفتن و توجه به جایگاه آنها، نمی‌توان از وضعیت اجتماعی اینگونه جوامع، برآوردی صحیح، منطقی و قابل اعتنا بدست آورد. بالطبع، از منظر جامعه شناختی، اگر بخواهیم شان واقعی و کارکرد حقیقی هیئت‌های مذهبی را در جامعه بدانیم، باید به آنها بعنوان نهادهایی اجتماعی و فراتر از یک تشکل یا تجمع دینی بنگریم که صرفاً به منظور و با هدف نشر و تعظیم آداب و رفتارهای دینی شکل گرفته اند و نقش آنها را در سیستم اجتماع، با همه پیچیدگی و درهم تنیدگی آن، در حکم یک نهاد اجتماعی پویا و اثرگذار در نظر گرفت. ضمناً تحدید فعالیت هیئت‌های مذهبی به برخی آداب صرفاً مذهبی، نشانه غفلت و چشم پوشی از توانمندی‌ها و پتانسیل‌های ارزشمند آنها در حوزه‌های دیگر است. به تعبیر امروزی، هیئات مذهبی، سازمانهای غیردولتی خودجوش و کاملاً مردمی‌اند که مبتنی بر باورها و اعتقادات ناب دینی مردم شکل می‌گیرند، اما کارکردی فراتر از یک تجمع دینی ساده می‌یابند. فرصتی که می‌توان در جهت گسترش اندیشه دینی، ترویج و نشر ارزشها و باورهای مذهبی، ارتقا مهارت‌های اجتماعی، همگرایی عمومی و اتحاد ملی، بهبود و هدایت بینش و درک سیاسی، رفع نابسامانیهای اقتصادی، اصلاح نقایص اخلاقی، بهبود و رشد فرهنگ ملی، تعاون و همفکری و همراهی عمومی و... استفاده نمود. در نگرش اجتماعی، هیئت‌های مذهبی به سان سفره‌هایی هستند که کسب ثواب و اجر معنوی و تقرب روحی ناشی از فعالیتهای مذهبی تنها یکی از بهره‌های آن است. اما زیبایی‌ها و لذایذ و بهره‌های دیگری نیز بر سر این سفره‌ها در دسترس است که نباید از آنها غفلت شود.

واژگان کلیدی: تغییر زندگی، تخریب و معاصر سازی، بافت فرسوده

۱. کارشناس مرمت، Hojat.rahi@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد معماری، Taleesaeed@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد معماری، M.amin.eslami@gmail.com

تأثیر بافت‌های فرسوده بر آسیب‌های اجتماعی شهر کاشان

محسن شاطریان^۱، شیوا آقا بزرگی زاده^۲

چکیده

بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری از فضاهای شهری هستند که مستعد جرم و بروز آسیب‌های اجتماعی اند. حال اگر نگاهی به وسعت شهرنشینی و بافت‌های فرسوده بیندازیم و از سوی دیگر هم به باور شاو شهرهای بزرگ را مامن جنایتکاران بدانیم کنار هم قرار گرفتن این عوامل را مطلوب که هیچ چه بسا آسیب زا خواهیم دید. بر این اساس جرم و انحرافات اجتماعی دارای ظرف مکانی و زمانی منحصر به فردی است. در این مقاله سعی بر این بوده که این مسئله طرح و بررسی شود. بدین منظور به تحقیقات متخصصان داخلی و خارجی در این زمینه رجوع کردیم. گزارش‌ها، اسناد، مقالات، نظریات و نتایج تحقیقات پیرامون این زمینه را بررسی اجمالی کردیم و سرانجام داده‌ها توصیف و تحلیل شدند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که مکتب شیکاگو عوامل محیطی و کالبدی و فضایی را بر رفتار افراد تأثیر گذار می‌داند و در این رابطه از مفهوم رویکرد بوم شناختی نام می‌برد. در نتیجه طبق این نظریه بافت‌های فرسوده موجب افزایش آسیب‌های اجتماعی می‌شوند.

واژگان کلیدی: آسیب اجتماعی، بافت فرسوده، امنیت، رویکرد بوم شناختی

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان shaterian@kashanu.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان shiva.bozorgy@gmail.com

بررسی و تحلیل رابطه کیفیت زندگی شهروندان و میزان تمایل به مشارکت در بافت‌های کهن شهری کاشان

محسن شاطریان^۱، دنیا عباسی کسبی^۲، امیر اشنویی^۳، محمود گنجی‌پور^۴

چکیده

توسعه فرسودگی، کمبود تاسیسات و تجهیزات و از بین رفتن مرغوبیت محدوده بافت‌های فرسوده شهری از یک طرف موجب تنزل رتبه اجتماعی محدوده‌های مزبور در نگاه شهروندان و از طرف دیگر باعث افزایش میزان مهاجرت افراد اصیل و بومی با توان اقتصادی مطلوب و جایگزین شدن آنان با افراد با توان اقتصادی پایین‌تر و اقشار مبتلا به آسیب‌های اجتماعی نظیر معتادان و مهاجران بیگانه شده است. از این رو به تدریج ارزش‌های فرهنگی و احساس تعلق به خانه، محله و شهر به فراموشی سپرده می‌شود و در کنار کاهش کیفیت زندگی ما شاهد کاهش میزان مشارکت در این بافت‌ها نیز می‌باشیم. بنابراین هدف این پژوهش نیز شناخت رابطه میان کیفیت زندگی ساکنان با میزان تمایل به مشارکت در بافت قدیم شهری است. روش پژوهش حاضر، روش اسنادی و پیمایشی است. پس از گردآوری اطلاعات با استفاده از ابزار پرسشنامه و پردازش داده‌ها با نرم افزار SPSS، با توجه به سطح سنجش متغیرها از روش‌های آماری توصیفی و آماره‌های استنباطی (آزمون آماری تی و پیرسون) استفاده شده است. جامعه آماری شامل تعداد ۴۴۵۵۲ نفر ساکنین بافت قدیم شهر کاشان می‌باشد. حجم نمونه با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۳۸۴ محاسبه محاسبه شد و به صورت تصادفی بین آن‌ها توزیع و جمع‌آوری گردید. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که بین سطح کیفیت زندگی ساکنین بافت قدیم شهر کاشان با میزان تمایل برای مشارکت رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی: بافت قدیم شهری، کیفیت زندگی، رضایتمندی، مشارکت، ماندگاری

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان shaterian@kashanu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا دانشگاه پیام نور، پست الکترونیک (abbasi.da.6897@gmail.com)

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا، دانشگاه تهران (oshnooei@ut.ac.ir)

۴. دانشجوی دکتری جغرافیا، دانشگاه پیام نور (ganjimahmood@gmail.com)

مطالعه و بررسی نگرش مردم شهر آران و بیدگل نسبت به مهاجران افغانی ساکن در بافت‌های فرسوده

محسن شاطریان^۱، اسما عسکری کویری^۲، فاطمه فخری^۳

چکیده

سالیان درازی است که مهاجران خارجی، به ویژه مهاجران افغانی، در جای جای ایران و به ویژه در بافت‌های فرسوده (مناطق حاشیه‌ای) شهرها ساکن هستند. هیچ استانی نیست که ساکنان آن، با این مهاجران برخورد نداشته باشند و میان آن‌ها مراوداتی صورت نگیرد، این روابط در برخی جنبه‌ها آن چنان عمیق بوده که حتی در صورت بازگشت مهاجران به کشورشان، باز هم تا سالیان دراز اثراتی که از خود به جای گذاشته‌اند از بین نخواهد رفت.

این مطالعه از نوع پیمایش اجتماعی است. برای جمع‌آوری داده‌های تحقیق، از تکنیک پرسشنامه توأم با مصاحبه استفاده شده است. نتایج آزمون آلفای کرونباخ، اعتبار و روایی مقیاس سنجش مفهوم نگرش نسبت به مهاجران خارجی ساکن در بافت‌های فرسوده را ($\alpha=0/60$) مورد تأیید قرار داده است. جامعه آماری تحقیق شامل کلیه شهروندان ۱۵-۶۹ ساله شهر آران و بیدگل است که با استفاده از فرمول نمونه‌گیری کوکران تعداد ۱۸۰ نفر به عنوان حجم نمونه به روش تصادفی انتخاب و مورد بررسی قرار است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که اگر چه، نوعی نگرش منفی (پیشداوری نسبت به مهاجران خارجی و به ویژه افغان‌های ساکن در بافت‌های فرسوده) در جامعه مورد مطالعه وجود دارد اما، میزان نگرش منفی کم‌تر از حد متوسط است. همچنین، تحلیل یافته‌ها با استفاده از آزمون پیرسون ($0/28$) در سطح اطمینان ۹۵ درصد، نوعی رابطه‌ی معنادار بین درآمد خانوارها و میزان نگرش منفی نسبت به افغان‌های ساکن در بافت‌های فرسوده را نشان می‌دهد، به عبارت دیگر با افزایش میزان درآمد خانوارها، پیشداوری آن‌ها نسبت به مهاجران کاهش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: مهاجران خارجی، بافت‌های فرسوده، نگرش مردم به مهاجران خارجی

۱. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه کاشان shaterian@kashanu.ac.ir

۲. دانشجوی دکترای بررسی مسایل اجتماعی ایران دانشگاه کاشان (asma.asghari@yahoo.com)

۳. کارشناس ارتقاء و ترفیع رتبه دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان (fakhry9971@yahoo.com)

تاملی جامعه‌شناختی بر رابطه بین بافت‌های فرسوده شهری و زندگی اجتماعی

با تأکید بر آسیب‌ها و سرمایه اجتماعی

ستار صادقی ده چشمه^۱

چکیده

شهر بعنوان مهمترین محل زندگی بشر در دوران مدرن، یک مجموعه فرهنگی، اخلاقی، اقتصادی و اجتماعی مرتبط و ارگانیک است که نیاز به نفس کشیدن، بزرگ شدن و بالیدن دارد. بنابراین مشمول بر هر دو وجه عینی و ذهنی است. این مجموعه یا برخی اجزای آن ممکن است در طول زمان غبار ماندگی و کهنگی بر آن بنشیند که از آن تحت عنوان "بافت‌های فرسوده" یاد می‌شود. در این مقاله با استفاده از مطالعه اسنادی و مرور منابع، تئوری‌ها و دیدگاه‌های جامعه‌شناختی به بررسی وضعیت بافت‌های فرسوده و ارتباط آن با ابعاد مختلف زندگی اجتماعی چون: سرمایه اجتماعی، مشارکت، اخلاق و فرهنگ شهروندی و همچنین مسایل و آسیب‌های اجتماعی پرداخته شده است. برآیند کلی این مطالعه نشان می‌دهد که بافت‌های فرسوده شهری به عنوان بخشی از مجموعه فرهنگی، اجتماعی و ارگانیک جامعه محسوب شده و بر تمام پدیده‌های اجتماعی مذکور مستقیم یا غیر مستقیم اثر گذار بوده و ترمیم یا نوسازی، دستکاری و هرگونه اقدام در بافت‌های فرسوده مستلزم تامل و در نظر گرفتن تمام این ویژگی‌هاست؛ تا شهر بتواند همواره یکپارگی اجتماعی و مسیر پویای خود را طی نماید. **واژگان کلیدی:** بافت فرسوده، شهر، آسیب‌های اجتماعی، سرمایه اجتماعی، نوسازی شهری

۱. استادیار و عضو هیئت علمی گروه علوم اجتماعی دانشگاه کاشان

کیفیت زندگی در بافت قدیم شهرستان کاشان

مهديه صديقي^۱

چکیده

کیفیت زندگی به دلیل گسترش روند صنعتی شدن و پیشرفت فناوری که توجه به بعد کمی زندگی انسان را مد نظر قرار می‌دهد و همچنین به دنبال غفلت از جنبه‌های کیفی زندگی انسان، طی چند دهه دی‌گذاشته در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان و متفکران علوم انسانی قرار گرفت. در این راستا، محققان علوم انسانی ضمن تعریف مفهوم کیفیت زندگی، تلاش نمودند ابعاد و شاخص‌های مختلف این مفهوم را تعیین کنند و مورد سنجش قرار دهند.

در این مقاله بررسی کیفیت زندگی در بافت فرسوده شهرستان کاشان مورد توجه قرار گرفته شده است. شاخص‌های مورد استفاده برای سنجش کیفیت زندگی عبارت اند از: وضعیت اقتصادی (میزان درآمد، میزان هزینه)، نوع مسکن (به لحاظ شخصی، پدري و استیجاری)، بررسی وضعیت اجتماعی (میزان امنیت، میزان بزهکاری، میزان مشارکت اجتماعی، میزان اعتماد اجتماعی)، بررسی وضعیت فیزیکی (بهداشت، کیفیت محیط) استفاده شده است.

بر اساس نتایج به دست آمده می‌توان گفت، بافت قدیمی و تاریخی محله پامنار در زمینه امکانات فرهنگی، ورزشی، تفریحی، بهداشتی، خدماتی، فضای سبز، راه‌ها و غیره دچار کمبودهای اساسی است و همین کمبود امکانات، مشکلاتی، از جمله عقب افتادگی فرهنگی- اجتماعی جوانان ساکن در بافت و تخلیه بافت از ساکنان را سبب شده است. بنابراین، احداث فضاهای ورزشی، فضای سبز، پارک وسایر تجهیزات شهری می‌تواند زمینه‌ای برای عدم تخلیه بافت، بهبود اوضاع بافت و نهایتاً حفظ بافت قدیمی و آثار تاریخی شود.

واژگان کلیدی: بافت، کیفیت زندگی، بافت فرسوده، شهرستان کاشان، بافت قدیمی

مشارکت مردمی و برنامه ریزی توسعه بر پایه متدولوژی تفکر ارزشی در بازسازی بافت‌های فرسوده

فریبرز صدیقی ارفعی^۱، صدیقه چشم‌براهی^۲

چکیده

بافت تاریخی و قدیمی شهرهای کشور که در اغلب موارد هسته اولیه و اصلی آن شهرها را تشکیل می‌دهد از یک طرف جزء میراث فرهنگی و تاریخی آن شهرها محسوب شده و حفظ، بهسازی کالبدی و توانمندسازی عملکرد آن‌ها اجتناب ناپذیر می‌باشد؛ و از طرف دیگر اغلب این بافت‌ها با گذشت زمان و عدم توجه و نگهداری مناسب، دچار فرسودگی و اضمحلال کالبدی و عملکردی می‌گردند. از طرفی، مشارکت، حضور و دخالت آگاهانه، داوطلبانه، خلاق و متعهدانه اقشار مختلف جامعه در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها، فعالیت‌های انجمن‌ها و تشکل‌های حرفه‌ای و محلی یا منطقه خود و نیز حضور و همکاری در تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه کلی است. در چند دهه گذشته، به دلیل افزایش تأکید بر به کارگیری مردم در تصمیم‌گیری‌ها و با توجه به اهمیت نظرات مردم در برنامه‌ریزی توسعه، مفهوم مشارکت مردمی مورد توجه قرار گرفته است. به تدریج مفهوم مشارکت مردمی از حالت نمادین به صورت عمل درآمده است؛ از طرفی روش‌شناسی تفکر ارزشی جزء روش‌های کیفی تصمیم‌گیری است که تنها بر گزینه‌ها تکیه ندارد بلکه در این روش فرصت‌های تصمیم از دانش جمعی موجود نزد صاحب نظران و دیگر ذینفعان استخراج و خلق می‌شود. مقاله حاضر از نوع توصیفی - اسنادی است و از منابع علمی، کتاب‌ها و مقالات در باب موضوع، بهره‌گیری شده است. یافته‌های مطالعات نشان می‌دهد که بر امر به کارگیری مشارکت مردمی در برنامه‌ریزی توسعه با هدف بازسازی بافت فرسوده تأکید فراوانی می‌شود. هدف ما در این پژوهش بررسی این امر از دیدگاه تفکر ارزشی است.

واژگان کلیدی: مشارکت مردمی، برنامه‌ریزی توسعه، متدولوژی، تفکر ارزشی، بازسازی بافت فرسوده

۱. دانشیار روانشناسی دانشگاه کاشان fsa@kashanu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی دانشگاه کاشان sedighehcheshmbrahi@rocketmail.com

بررسی آسیب شناسی بافت فرسوده با تاکید بر وقوع جرم در شهر کاشان

الهام صفری^۱

طاهره عابدی^۲

چکیده

وقتی حیات شهری در محدوده‌ای از شهر به هر علتی رو به رکود می‌رود، بافت آن محدوده در روند فرسودگی قرار می‌گیرد. پدیده فرسودگی با اثرگذاری بر کالبد بافت، فعالیت اجتماعی و اقتصادی نهایتاً موجب رکود زندگی شهری و تنزیل شدید کیفیت زیستی در آن محدوده می‌شود این تحقیق به بررسی ویژگی‌های بافت فرسوده که موجب ایجاد زمینه‌هایی برای آسیب‌پذیر کردن منطقه شده پرداخته است. پژوهش حاضر با روش اسنادی و توصیف و تحلیلی که از مشاهدات میدانی در مناطق فرسوده کاشان به انجام رسیده آسیب‌های این مناطق را بررسی کرده است که در نهایت نتایج نشان می‌دهند ناامنی، بزهکاری، جرم، سرقت، به هم خوردن تعادل جمعیتی، محرومیت نسبی و فقر قابل توجه و تأمل بوده است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، آسیب اجتماعی، مهاجرت، شهر کاشان

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه گیلان elsafari85@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی دانشگاه آران و بیدگل ttaherehabedi@yahoo.com

بررسی تغییرات زندگی ساکنین در محدوده پروژه

اوراق مشارکت میدانگاه آقا (کاشان)

سعید طالعی^۱، محمد امین اسلامی^۲، حجت الله رهی^۳

چکیده

بافت‌های کهن شهرها علی‌رغم ارزش‌های تاریخی و فرهنگی خود، گاهی مواقع در اثر بی‌توجهی ساکنین محلات و مسئولین تبدیل به بافت‌های فرسوده غیرقابل سکونت و بی‌امنیتی می‌شوند که امکان هرگونه مفاسد اجتماعی را در خود جای می‌دهند. در این شرایط یکی از روش‌های مداخله، تغییر و معاصرسازی در این محدوده از بافت است. پروژه اوراق مشارکت میدانگاه آقا با هدف دمیدن روحی جدید به کالبد کم‌رونق بافت و ارتقای میزان رضایت ساکنین محلی و کل شهروندان شکل گرفت. هدف اصلی این نوشتار، بررسی تغییرات جمعیتی و زندگی ساکنین محله میدانگاه آقا پس از تملک و تغییر کالبدی این محدوده است. کوچ ساکنین از این محل به محلات دیگر شهر وجود تمامی تعلقات محلی، اعتقادی در خور تأمل و پژوهش جدی است. روش تحقیق در این مقاله به صورت مطالعات میدانی و تهیه پرسشنامه‌ها و مصاحبه با ساکنین است. چنین به نظر می‌رسد این مرکز محله با آرایش جدید کاربری، بازخورد و پیامدهایی متنوع در کلیه بخش‌های اقتصادی، امنیتی، اجتماعی و اعتقادی آن محل و محلات مرتبط با آن ایجاد خواهد کرد. در خلال تغییرات کالبدی و اقتصادی در محدوده پروژه، تغییرات اجتماعی و جمعیتی محله نیز دچار دگرگونی گردیده و انسجام محلی را به علت عدم مشارکت ساکنین بومی در پروژه، کم‌رنگ‌تر نموده است.

واژگان کلیدی: تغییر زندگی، تخریب و معاصرسازی، بافت فرسوده

۱. کارشناس ارشد معماری، Taleesaeed@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد معماری، M.amin.eslami@gmail.com

۳. کارشناس مرمت، Hojat.rahi@yahoo.com

ارزیابی اثرات جمعیتی در روند تخریب و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری

مطالعه موردی: منطقه ۱۰ شهر تهران

سید محمدجواد عالمزاد بحرینی^۱، ابوالفضل زنگانه^۲، الهام امیرحاجی لو^۳

چکیده

همواره مداخلات در بافت‌های شهری و نوسازی اینگونه بافت‌ها، تغییرات جمعیتی را بر محلات شهری تحمیل می‌کند. در این راستا با اضافه شدن سیاست‌ها و برنامه‌های فرادست از جمله طرح‌های جامع شهری و طرح‌های ساختاری - راهبردی و حتی مداخلات برنامه‌ریزی‌های ملی و منطقه‌ای، معادلات و حرکات جمعیت شناختی را با پیچیدگی مضاعفی روبرو می‌سازند. مساله اصلی تحقیق این است که انتظار می‌رود با توجه به طرح تفصیلی و میزان بارگذاری جمعیت ناشی از آن، شمار جمعیت و بالتبع تراکم ناخالص جمعیت در منطقه ۱۰ شهر تهران افزایش چشمگیری داشته باشد. مقاله حاضر با هدف بررسی تغییرات جمعیتی ناشی از مداخله در بافت‌های فرسوده با الگوی طرح جامع شهر تهران و در قالب پهنه بندی طرح تفصیلی در منطقه ۱۰ شهرداری تهران تدوین شده است. روش تحقیق تحلیلی - توصیفی است و جمع آوری داده‌ها و اطلاعات با روش اسنادی صورت گرفته است. نتایج تحقیق حاکی از این است که علیرغم تصورات رایج، جابجایی‌های جمعیتی چندان تحت تاثیر مداخلات کالبدی در بافت فرسوده نیست و عوامل بسیاری در آن دخیل هستند که اغلب در مطالعات و برنامه ریزی‌ها به آنها توجهی نمی‌شود.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، نوسازی شهری، تغییرات جمعیتی، منطقه ۱۰ شهر تهران.

۱. کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای دانشگاه علم و صنعت، مدیر عامل مشاوران شهرکالبد

(mohammad.alemzadeh@gmail.com)

۲. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی تهران، (zanganeh_abolfazl@yahoo.com)

۳. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه خوارزمی تهران

ارزیابی میزان تمایل به مشارکت ساکنان در امر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری (مورد مطالعه: بافت فرسوده شهر آمل)

سیدعلی علوی^۱، محمدمهدی فقیه‌عبداللهی^۲، مجید جانبازی^۳

چکیده

شهرها در تاریخ شکل‌گیری و تداوم زندگی خود، مانند موجودات زنده در مسیر پیوستگی حیات بوده و با لحظه‌ای توقف، تبعاً به استقبال مرگ خویش می‌شتابند. تجدید حیات شهرها نیز مانند موجودات زنده از طریق نوسازی سلول‌ها و بافت‌هایی است که همواره فرسوده می‌شوند. گاهی روند فرسودگی سریعتر از روند نوسازی حرکت می‌کند، که در این صورت انباشت فرسودگی، بحرانی شده و تسریع در نوسازی بافت‌های فرسوده را ضروری می‌سازد. از این رو ماندگاری و پایداری شهرها با نوسازی بافت‌های فرسوده آن امکان‌پذیر است. اما به دلیل تنوع بافت‌های شهری در شهرهای بزرگ و گسترش مساحت آنها، علایم و نشانه‌های فرسودگی بافت‌های شهری در شهرهای بزرگ زودتر و چشم‌گیرتر ظاهر می‌شود. در نتیجه نوسازی نیز باید متناسب با این موضوع گسترش یافته و شتاب مناسبی صورت گیرد. از این رو آنچه که در این زمینه اهمیت دارد میزان مشارکت ساکنین در امر بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده می‌باشد. با توجه به اینکه شهر آمل در شمال کشور به عنوان یک کلانشهر منطقه‌ای و با عملکرد اقتصادی ایفای نقش می‌نماید و همواره با چالش بافت‌های فرسوده رو به رو بوده به عنوان منطقه مورد مطالعه انتخاب گردیده است. لذا این پژوهش با علم به این موضوع، هدف خود را ارزیابی میزان تمایل ساکنان در امر بهسازی و نوسازی بافت فرسوده شهری قرار داده است. ماهیت پژوهش حاضر نیز از نوع کاربردی و روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی بوده است. اطلاعات مورد نیاز بعد از جمع‌آوری، مستند گشته است. بنابراین داده‌ها را از میان نظریات و تحقیقات موجود و همچنین از طریق پرسشنامه محقق ساخته و توزیع آن در بین ۲۰۰ نفر از ساکنان بافت فرسوده جمع‌آوری شده است. لذا تعدادی کتب، مقالات و مطالعات علمی انجام شده توسط پژوهشگران ایرانی و خارجی در رابطه بافت فرسوده و روش مداخله در آن بررسی گشته است. نتایج پژوهش نشان داده است که در صورت ایجاد اعتماد در بین ساکنین، اکثر آنها در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده همکاری خواهند نمود و نقش سازمان‌های نظام مهندسی در افزایش کیفیت ساخت و نوسازی بافت فرسوده دارای اهمیت است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده شهری، مشارکت ساکنان، بهسازی و نوسازی، آمل

۱. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس، پست الکترونیک (A.alavi@modares.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه تربیت مدرس (M.faghih@modares.ac.ir)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه مازندران (majidjanbazi@yahoo.com)

بررسی وضعیت ابعاد اجتماعی محلات قدیمی در شهر دزفول

یونس غلامی بیمرغ^۱، معصومه جهانی^۲، مهدی موسوی^۳

چکیده

بافت‌های فرسوده در اغلب موارد هسته اولیه و اصلی بسیاری از شهرهای کشور را تشکیل می‌دهند، که این بافت‌ها هم دارای ارزش‌های تاریخی، فرهنگی، اجتماعی می‌باشند و از سوی دیگر این بافت‌ها با گذشت زمان و عدم توجه به فرسودگی‌های کالبدی و عملکردی دچار مشکلات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌گردند. در واقع ضرورت ایجاد فرصت برابر در برخورداری از مواهب زندگی شهری و محیط زیستی مناسب برای زندگی و فعالیت‌های شهروندی به منظور تحقق عدالت اجتماعی و ایجاد محیطی مطلوب و امن برای همه‌ی شهروندان امر بسیار مهمی می‌باشد بنابراین تحقیق حاضر، معایب و مشکلات بافت‌های کهن را از نظر کمبود تسهیلات و تجهیزات شهری، خدماتی و مشکلات دسترسی، حمل و نقل و ارزش‌های بافت‌های کهن را از نظر تاریخی، اجتماعی و فرهنگی مورد بررسی قرار می‌دهد، و در نهایت به مطالعه و بررسی ویژگی‌های مثبت و منفی محلات قدیمی شهر دزفول در بافت‌های کهن این شهر می‌پردازد و ضمن برشمردن معایب و مزایای ابعاد اجتماعی تک تک محلات قدیمی به ارائه‌ی پیشنهاداتی برای بهبود وضعیت اجتماعی این محلات می‌پردازد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، ارزش‌های اجتماعی، بهسازی و نوسازی، دزفول.

۱. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده منابع طبیعی، دانشگاه کاشان. (yonesgholami@ymail.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه کاشان. (m_jahani21@yahoo.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه کاشان. (s.mehdi.m1369@gmail.com)

ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی و محیط شهری

(مطالعه موردی: بافت قدیم و جدید شهر خاش)

شعیب کهرازه^۱

غلامرضا میری^۲

مرتضی اسماعیل نژاد^۳

چکیده

رشد سریع شهرها و توسعه کالبدی آن‌ها باعث بروز بحران‌های مختلف در زندگی شهری مانند مشکلات محیطی و نزول کیفیت محیط گردیده است، به دنبال این امر لزوم توجه به مفهوم کیفیت و ارتقای آن در محیط‌های سکونت در کنار توجه به مسایل کمی، بیشتر احساس می‌گردد. اندازه‌گیری کیفیت زندگی معمولاً مستلزم کاربرد شاخص‌ها به شکل ذهنی یا عینی و به ندرت با هر دو نوع شاخص بوده است. هدف از پژوهش حاضر، ارزیابی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت زندگی در بافت قدیم و جدید شهر خاش می‌باشد. روش تحقیق در این مقاله، توصیفی-تحلیلی و به لحاظ هدف، کاربردی بوده که جمع‌آوری داده‌ها به روش کتابخانه‌ای و میدانی صورت گرفته است. در این پژوهش، از نرم افزار SPSS برای محاسبه روش همبستگی اسپیرمن، فی، کرامر و روش T-تک نمونه‌ای استفاده شده و از نرم افزار GIS جهت نمایش گرافیکی داده‌ها بهره گرفته شده است. نتایج تحقیق بیانگر ضعف نسبی کیفیت محیط زندگی در بافت قدیم نسبت به بافت جدید می‌باشد به نحوی که دسترسی ساکنان به امکانات و تسهیلات مورد نظر ضعیف اعلام شده، از لحاظ ویژگی‌های اجتماعی-امنیتی و اقتصادی نیز بافت قدیم نسبت به بافت جدید دچار مشکلات بیشتری می‌باشد. **واژگان کلیدی:** ارزیابی، کیفیت محیط زندگی، بافت قدیم و جدید، خاش.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری- دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان

۲. استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی- دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان

۳. استادیار جغرافیای طبیعی و اقلیم‌شناسی دانشگاه بیرجند

بررسی بحران‌ها و چالش‌های حاشیه نشینی و تدوین راهکارهای تجدید حیات شهری (مطالعه موردی : شهر زابل)

اکبر کیانی^۱، فاطمه جوان پور^۲

چکیده

یکی از مسائل و مشکلات عمده در عصر حاضر در کشورهای جهان علی‌الخصوص کشورهای جهان سوم موضوع اسکان غیر رسمی است که در کشورهای مختلف به اسامی گوناگونی نامیده می‌شود و دلایلی متفاوتی دارد بطوریکه بدون توجه به آن هر برنامه‌ای در جهت تغییر شرایط و اصلاح این جوامع با عدم موفقیت همراه بوده است. بافت‌های حاشیه‌ای با اسکان‌های غیررسمی، به دلیل فرسودگی و نارسایی‌های کالبدی، کمبود خدمات و زیرساخت‌های شهری مناسب از یک سو و شرایط نامطلوب زیست‌محیطی و انواع مسائل اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی از دیگر سوی، به شدت نیازمند اقدامات همه‌جانبه در جهت احیاء، توسعه و ساماندهی و به عبارت بهتر «تجدید حیات شهری» می‌باشند. پژوهش حاضر با موضوع بررسی بحران‌ها و چالش‌های حاشیه نشینی و تدوین راهکارهای تجدید حیات شهری در محدوده شهر زابل صورت گرفته است. روش پژوهش حاضر توصیفی _ تحلیلی مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و بررسی‌های میدانی می‌باشد که در نهایت تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری و برای پردازش اطلاعات تحقیق از فن SWOT برای تدوین راهبردها و استراتژی‌های تجدید حیات شهری بهره گرفته شده است. نتایج نشان‌دهنده آن است شاخص‌های بیکاری و افزایش درآمد از بین شاخص‌های اقتصادی به ترتیب بیشترین و کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین از بین شاخص‌های اجتماعی شاخص‌های فرار از شرایط سخت زندگی و زمینه مناسب برای ازدواج به ترتیب بیشترین و کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند. در حوزه تجدید حیات شهری نیز شاخص‌های فراهم نمودن خدمات بهداشتی و افزایش کیفیت مسکن شهری بیشترین و شاخص‌های سرمایه‌گذاری توسط دولت و تقویت معماری و گردشگری کمترین وزن را به خود اختصاص داده‌اند که نشان‌دهنده ضعف، محلات حاشیه‌نشین شهر زابل از نظر تجدید حیات اقتصادی و اجتماعی- فرهنگی در شهر زابل می‌باشد.

واژگان کلیدی: تجدید حیات شهری، حاشیه‌نشینی، راهبردهای برنامه‌ریزی، شهر زابل

۱. عضو هیات علمی جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه زابل

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه زابل Fjavan2007@yahoo.com

سنجش میزان رضایتمندی ساکنان بافت‌های تاریخی مبتنی بر متغیرهای مسکن، واحد همسایگی و محله (نمونه موردی: بافت تاریخی محله درب‌یلان کاشان)

فریده گنجی^۱، جواد دیوانداری^۲، احمد دانائی‌نیا^۳

چکیده

با عنایت به نقش بافت‌های تاریخی در تداوم حیات شهرها، بسترسازی زمینه‌های لازم جهت رضایت ساکنان به منظور جلوگیری از مردم‌گریزی و ارتقاء حیات اجتماعی محله‌ها، امری اجتناب‌ناپذیر است. مفهوم رضایتمندی بر دامنه‌ی گسترده‌ای از تمایلات و مطلوبیت‌ها جهت رفع نیازهای پایه و یا متعالی انسان اشاره دارد. در پژوهش پیش‌رو بافت تاریخی محله درب‌یلان کاشان، به عنوان نمونه مورد مطالعه قرار گرفته است تا میزان رضایتمندی و عواملی که در آن موثرند، شناسایی شود. شناخت عوامل ذکر شده در سه سطح مسکن، واحد همسایگی و محله سنجش شده است. تحقیق پیش‌رو از آنجایی که میزان رضایتمندی ساکنان از وضعیت سکونتی در یک مکان خاص را مورد بررسی قرار داده است، در زمره تحقیقات تحلیلی-توصیفی قرار می‌گیرد. روش این پژوهش بر مبنای پرسشنامه و تحلیل‌ها متکی به داده‌های جامعه آماری بوده است. یافته‌ها گویای آن است که مشخصات فردی ساکنین (سن، تحصیلات، جنسیت و شغل)، عوامل اجتماعی (میزان ارتباط همسایگان، مشارکت اجتماعی و میزان سکونت خویشاوندان در محله)، اقتصادی (وضعیت مالکیت مسکن، میزان درآمد و نوع شغل افراد) و کالبدی مسکن و محله (کیفیت مسکن، مساحت بنا و سیمای محله) از جمله مهمترین عوامل رضایتمندی ساکنان محله درب‌یلان به شمار می‌رود. نتایج نشان می‌دهد که مؤلفه‌های نزدیکی به اماکن مذهبی (همچون مسجد)، نزدیکی به محل کار و ارتباط با همسایگان و خویشاوندان ساکن در محله عمده دلایل رضایتمندی ساکنان درب‌یلان از سکونت در محله است و در مقابل فرسودگی مسکن، کمبود خدمات درمانی و سواره‌رو نبودن بعضی از معابر عمده دلایل مردم‌گریزی ساکنان از محله می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: کاشان، محله، واحد همسایگی، مسکن، رضایتمندی سکونتی.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد نطنز، گروه معماری، نطنز، ایران (faride_g110@yahoo.com)

۲. استادیار گروه معماری دانشگاه کاشان (j.divandari@gmail.com)

۳. استادیار گروه معماری دانشگاه کاشان (danaeinia@kashanu.ac.ir)

فرایند بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، با تاکید بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی (مطالعه موردی: محله مقدم - شهرداری منطقه ۱۷)

غلامرضا لطیفی^۱، مرضیه پیروی^۲

چکیده

مقاله حاضر به بررسی فرایند بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری با تاکید بر ابعاد اجتماعی و فرهنگی پرداخته است. در این رابطه عواملی همچون مشکلات خانوادگی، مشکلات سالمندان، ورثه‌ای بودن واحدهای مسکونی، مشکلات اجتماعی و اقتصادی و در نهایت فرهنگ آپارتمان نشینی مورد بررسی قرار گرفته است. پس از طرح مباحث نظری درباره عوامل موثر بر شکل‌گیری و تشدید وضعیت بافت‌های فرسوده، شیوه‌های مداخله مطرح گشته است. روش انجام پژوهشی که مبنای تحریر این مقاله است، به صورت میدانی - کیفی است. و ابزارهای مورد استفاده در این تحقیق شامل مشاهده، مصاحبه و عکس می‌باشد. محدوده مکانی تحقیق شامل محدوده مقدم شمالی و مقدم جنوبی واقع در منطقه ۱۷ شهرداری تهران است.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، بهسازی، نوسازی، ابعاد اجتماعی و فرهنگی

۱. عضو هیئت علمی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی Rlatifi2002@yahoo.com

۲. کارشناس ارشد برنامه ریزی توسعه منطقه ای m_peirovi1389@yahoo.com

کیفیت زندگی در بافت‌های فرسوده شهری

مریم منعمیان بیدگلی^۱، زهرا حسن زاده بیدگلی^۲

چکیده

رشد شهرنشینی بارزترین ویژگی تحولات اجتماعی - اقتصادی در دوره اخیر است. شهرنشینی در این دوره با چنان سرعتی افزایش یافته که بسیاری از فرصت‌ها را برای ارتقا کیفیت زندگی به شدت محدود کرده است. لذا همزمان با رشد شهرنشینی جامعه‌ی ایران، تحلیل پیامدهای آن، از جمله ارزیابی کیفیت زندگی شهری، یکی از مهم‌ترین ضرورت‌های مطالعات شهری کشور است. هدف از این مقاله “بررسی کیفیت زندگی در بافت فرسوده شهری” که به روش توصیفی - تحلیلی انجام شده است، نتایج نشان می‌دهد که کیفیت زندگی شهری در ایران به شدت از شهری شدن جامعه متأثر است. شهرنشینی سهم و سرانه‌ی بسیاری از شاخص‌های کیفیت زندگی شهری را پایین آورده، تغییرات مثبت آن را کنترل کرده و از این طریق بر جنبه‌های اجتماعی شهرنشینی تأثیرات جدی گذاشته است. در چنین شرایطی، مطالعات ارزیابی کیفیت زندگی شهری بایستی به عنوان یک ضرورت در کنار مطالعات کمی و کالبدی شهرها، در برنامه‌های توسعه‌ی شهری در سطوح ملی و محلی مورد توجه قرار گیرد. **واژگان کلیدی:** بافت فرسوده، کیفیت زندگی، بافت قدیمی، کیفیت محیطی.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد - برنامه‌ریزی درسی - دانشگاه کاشان - m.monemiyan@rayana.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد - مطالعات فرهنگی - دانشگاه کاشان - zh.student1388@yahoo.com

پروژه نوسازی مشارکتی بافت فرسوده محلات شهری تهران

(مطالعه موردی محله مقدم)

سیدجلیل موسوی^۱

چکیده

مقاله حاضر پروژه نوسازی بافت فرسوده محله مقدم در شهر تهران را شرح می‌دهد این پروژه فعالیت اصلی خود را در سال ۱۳۹۰ با هدف تسریع روند نوسازی محله مقدم- که یکی از فرسوده‌ترین محلات شهر تهران از نظر کالبدی و پرتراکم‌ترین محلات از نظر جمعیتی است آغاز نمود. رویکرد این پروژه به نوسازی رویکرد تجدید حیات شهری با تاکید بر برنامه‌ریزی محله‌محور بوده است بر این اساس سعی به برنامه‌ریزی و اجرای پروژه بر اساس قابلیت‌ها و ویژگی‌های خاص محلی نموده و جهت دستیابی به هدف مذکور با جلب مشارکت‌های مردمی در سه مرحله فعالیت خود را دنبال کرده است، در مرحله اول شناخت کالبد، اجتماع، فرهنگ و اقتصاد محل، که در این مرحله از روشهای از جمله پیمایش پرسشنامه‌ای، مصاحبه با افراد محلی، بومی‌گزینی و تشکیل نهادهایی از جمله معتمدین جهت پیشبرد فعالیت استفاده شده است. در مرحله دوم برنامه‌ریزی جهت توانمندسازی محله (در ابعاد کالبدی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) همراه با مردم و نهادهای مردمی و همچنین سیاست‌مداران شهری بوده است. با تشکیل جلسات متعدد همراه با این گروه‌ها و توجه خاص به تسهیلاتی که جهت نوسازی بافت‌های فرسوده در شهر تهران وجود دارد تصمیم به برنامه‌ریزی برای این محله شده است و بهترین روش برای نوسازی مشارکت مردم با یکدیگر و تجمع پلاکهای ایشان در نظر گرفته شد. در مرحله آخر اجرایی نمودن برنامه‌ها در محل، جهت جلب مشارکت مردم و ایجاد اعتماد بین آنها در درجه اول و سازندگان محلی مطرح شده است. در این مرحله آموزش نقش بسیار بالایی در پیشبرد اهداف داشته است و تجمع پلاکهای بسیاری را شکل داده است بعد از گذشت دو سال و نیم از شروع فعالیت پروژه، حدود ۴۰ درصد از بافت فرسوده محله همزمان با دوره‌های آموزشی و روشهای مختلف جهت ارتقاء فرهنگ آپارتمان نشینی در محل نوساز شده و اکثریت مردم محله با آگاهی کامل نسبت به تمامی مزایا و معایب نوسازی در بافت فرسوده محله نسبت به آینده محله خود تصمیم‌گیری می‌نمایند. این نوسازی به وسیله خود مردم و با تسهیل این روند به وسیله دست اندرکاران پروژه نوسازی بافت فرسوده انجام شده است و هم اکنون وارد مراحل بعدی فعالیت خود که بهسازی کلیه معابر و اجرای پروژه‌های محرک توسعه و ارزش‌افزای اقتصادی برای محله است خواهد شد.

واژگان کلیدی: پروژه نوسازی بافت فرسوده محله مقدم، مشارکت مردم، تجمع پلاکه

۱. کارشناسی ارشد معماری و شهرسازی، مدیریت پروژه نوسازی مشارکتی بافت فرسوده محله مقدم، دفتر خدمات نوسازی بافت

فرسوده محلات مقدم و ابوذر شرقی nm.arad@yahoo.com

ارزیابی کیفیت زندگی شهری مطالعه موردی (بافت فرسوده شهر سنندج)

حسین نظم فر^۱، محمدحسین پناهی قروچای^۲، فریبا رفیعی^۳، رقیه شیرعلیزاده^۴

چکیده

کیفیت زندگی شهری یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مطالعات شهری در کشورهای مختلف به شمار می‌رود که دارای مؤلفه‌های چند گانه اجتماعی، محیطی و اقتصادی می‌باشد. بافت فرسوده‌ی شهرها از جمله مناطق شهری می‌باشند که آهنگ تحولات کالبدی و رونق اقتصادی-اجتماعی آن‌ها با سایر نقاط شهری مطابقت ندارد. بافت فرسوده‌ی شهر سنندج نیز از جنبه‌های گوناگون کیفیت زندگی از جمله کیفیت محیطی و اقتصادی و سلامت اجتماعی چهره‌ای متفاوت نسبت به سطح شهر به نمایش گذاشته است. از این رو هدف از این تحقیق سنجش شاخص‌های کیفیت زندگی در بافت فرسوده می‌باشد. روش تحقیق از نوع تحلیلی-توصیفی می‌باشد. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. و به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS و روش‌های تحلیل آماری استفاده شده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که، بافت فرسوده‌ی شهر سنندج از لحاظ شاخص‌های کیفیت زندگی پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد.

واژگان کلیدی: کیفیت زندگی، بافت فرسوده، سنندج.

۱. استادیار، گروه جغرافیا و برنامه ریزی، دانشگاه محقق اردبیلی (nazmfar@uma.ac.ir)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری (mohammad.geo72@gmail.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری (rafiee392@gmail.com)

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (roghayeh.shiralizadeh@gmail.com)

بررسی تطبیقی سبک زندگی ساکنین بافت فرسوده و جدید شهرستان کاشان

مریم روحی^۱، فاطمه تورنجی پور^۲

چکیده

یکی از جلوه‌های عینی و ملموس هویت تاریخی هر شهری در بافت‌های سنتی و کهن آن نمود مادی می‌یابد. تصویری که گویای پدیده‌های بومی و محلی است. بالطبع در اثر گذشت زمان، چنین بافت‌هایی که حکم شناسنامه شهر را دارند، دچار فرسایش فیزیکی می‌شوند. از این رو ضرورت به کارگیری نوعی برنامه کاربردی و جامع جهت احیاء، مرمت و بازسازی آن‌ها بیش از پیش روشن می‌شود. به خصوص امروزه با تغییر شیوه زیستن افراد، حضور عناصر زندگی مدرن و سبک زندگی شهرنشینی، این مسئله اهمیت خود را بیشتر نشان می‌دهد. سبک زندگی مفهومی اساسی در زندگی افراد است که بیانگر عقاید، گرایش‌ها و شیوه‌های تفکر آنان است و در واقعیت نمود پیدا می‌کند. با طرح مباحث مربوط به مدرنیته، هویت، مصرف و انگیزه‌های مصرف‌کنندگان، بستر مناسبی جهت مطالعه در این زمینه فراهم شده است. لذا این مقاله به بررسی گونه‌های متفاوت سبک زندگی در دو بافت قدیم و جدید می‌پردازد. روش تحقیق پیمایشی و اسنادی با استفاده از ابزار پرسشنامه بوده است. حجم نمونه ۲۵۰ نفر تعیین و پرسشنامه از بین دو بافت قدیم و جدید شهرستان کاشان تکمیل شد. همچنین از آمارهای استنباطی (تی و من ویتنی) استفاده گردید. نتایج بررسی نشان می‌دهد که بین‌پایگاه اقتصادی - اجتماعی، دینداری و مصرف‌گرایی با بافت قدیم و جدید رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی: بافت، بافت فرسوده، بافت جدید، سبک زندگی.

۱. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان .

۲. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان. f.torenjipoor@yahoo.com

آسیب‌شناسی اجتماعی و فرهنگی بافت‌های فرسوده شهری

محسن نیازی^۱

زهره فرقانی نوش‌آبادی^۲

چکیده

بخش قابل توجهی از بافت‌های قدیمی شهرها که غالباً هسته‌ی اولیه و اصلی این شهرها را تشکیل می‌دهند در روند شتاب آلود شهرنشینی و برنامه‌های توسعه شهری عصر مدرن گرای، مورد بی توجهی قرار گرفته و به بافت‌های فرسوده و ناکارآمد شهری تبدیل شده‌اند. چنین بافت‌هایی با داشتن مشکلاتی در زمینه‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی، کارکردی و ساختاری، نه تنها سختی‌های و مرارت‌هایی برای زندگی امروز ساکنان خود دارند، آینده‌ای پرمخاطره برای تمامی شهروندان و توسعه شهری در بردارند. از این رو بافت‌های فرسوده نیازمند حرکتی کنترل شده در جهت حل مسائل و ادامه زندگی خود در قالب طرح‌ها بهسازی و نوسازی در صدر برنامه‌ریزی‌های شهری هستند. بر اساس تجربه‌های جهانی، مسئله عمده فرسودگی بافت‌های فرسوده، درک و فهم ماهیت آن است تا چرایی و چگونگی وقوع آن روشن شود. بدیهی است بدون آگاهی علمی بر ماهیت فرسودگی، نمی‌توان رویکرد و راهبردهای کارآمدی برای نوسازی تعیین کرد. این بافت‌ها بستر آسیب‌هایی کالبدی یا فیزیکی، آسیب‌های اجتماعی، اقتصادی، حقوقی و مدیریتی می‌باشند. در همین راستا، در این مقاله کوشیده شده است تا ابتدا مفهوم بافت فرسوده و ویژگی‌های آن بیان شود و در ادامه آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی منتج از بافت‌های فرسوده تشریح گردد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، آسیب‌شناسی، آسیب اجتماعی و فرهنگی، نوسازی و بهسازی.

۱. استاد گروه علوم اجتماعی دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان (Niazim@kashanu.ac.ir)

۲. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی (z.forghani67@yahoo.com)

بررسی جایگاه و اهمیت مشارکت مردمی و عوامل مؤثر بر آن در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری

محسن نیازی^۱

زهره فرقانی نوش آبادی^۲

چکیده

بافت فرسوده، به مفهوم فرسودگی کالبدی و اجتماعی، محصول تأثیر و تأثر متقابل فرایندهای اجتماعی و فضای جغرافیایی است. بافت‌های فرسوده بخش‌هایی از شهر هستند که چرخه تکاملی حیات از آن جدا گشته و به شکل کانون مشکلات و نارسایی‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی درآمده‌اند. این مشکلات و نارسایی‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ناشی از آن، در یک رابطه متقابل باعث پایین آمدن و تنزل کیفیت زندگی و زیست شهری شده‌اند. بدین سبب موضوع بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، همواره یکی از مسائل و چالش‌های شهرهای امروزی است که اندیشمندان حوزه‌های مختلف و مدیران شهری را به حیطه تلاش در جهت بهسازی و نوسازی آن کشانده است. تدوین و اجرای طرح‌های نوسازی و بهسازی بدون آگاهی از نظرات مردم و توسط گروهی خاص، دستاوردها و نتایج قابل توجهی نصیب مردم و مدیران شهری نکرده است. امروزه در تمامی جوامع، مشارکت مردمی در تمامی فعالیت‌های اجتماعی و تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های شهری، امری است که مورد پذیرش قرار گرفته است. هدف از ارائه این مقاله بررسی جایگاه و اهمیت مشارکت مردمی در طرح‌های نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده شهری و همین‌طور بررسی عوامل مؤثر بر این مشارکت است.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده، بهسازی و نوسازی، مشارکت مردمی.

۱. استاد گروه علوم اجتماعی دانشکده علوم انسانی دانشگاه کاشان (Niazim@kashanu.ac.ir)

۲. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی (z.forghani67@yahoo.com)

عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان در توسعه شهری (مطالعه موردی: بافت‌های فرسوده شهر سراوان)

سودابه هاشم زهی^۱، غلامرضا میری^۲، معصومه حافظ رضازاده^۳

چکیده

یکی از مهمترین عوامل ناامنی و جرم خیزی در شهرها را میتوان بافت‌های فرسوده برشمرد که به دلیل عدم توجه و از بین رفتن حس تعلق، زمینه لازم برای آسیب‌های اجتماعی را فراهم آورده و باعث ناامنی و بوجود آمدن احساس ناامنی در شهرها میشوند. بافت‌های فرسوده از جمله مناطق شهری می‌باشند که آهنگ تحولات کالبدی و رونق اقتصادی-اجتماعی آنها با سایر نقاط شهری مطابقت نداشته و با چهره‌ای متفاوت نسبت به سطح شهر، باعث بوجود آمدن مشکلات امنیتی عدیده‌ای میشوند. با توجه به این مهم که توسعه شهری پس از ایجاد امنیت بوقوع می‌پیوندد و فضاهای شهری به عنوان بستر زندگی و فعالیت شهروندان باید بتوانند با توجه به تفاوتها و شباهتهای میان افراد و گروههای سنی و جنسی و طبقات اجتماعی، محیطی امن، سالم و پایدار و جذاب برای همه فراهم کند. در پی چنین ضرورتی نوشتار حاضر بر آن است میزان احساس امنیت شهروندان بافت‌های فرسوده و عوامل موثر بر آن در توسعه شهری را مورد بررسی و شناسایی قرار دهد. روش تحقیق از نوع توصیفی تحلیلی بوده و گردآوری داده‌ها بر پایه پرسشنامه‌هایی می‌باشد که در میان ساکنین بافت‌های فرسوده شهر سراوان توزیع شده است. جامعه آماری آن شامل ۳۸۱ نفر در بافت فرسوده بوده که به شیوه تصادفی ساده برای مطالعه انتخاب شده اند. به منظور تحلیل آمار گردآوری شده از نرم افزار SPSS20 و از روشهای آماری آزمون T تک گروهی، T دو نمونه مستقل، آنالیز واریانس (ANOVA)، همبستگی پیرسون و آزمون فریدمن استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که احساس امنیت شهروندان در میانگین پاسخ‌ها کمتر از مقدار متوسط یعنی عدد ۳ می‌باشد و در نتیجه از نظر آمار توصیفی در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و عوامل موثر بر آن سن، جنس، وضعیت تاهل، تحصیلات، شغل و وضعیت اقتصادی می‌باشد. هم چنین احساس امنیت اجتماعی شهروندان در میزان توسعه شهری، نقش موثری ایفا می‌کند. بین تمام متغیرهای جمعیت شناختی مورد بررسی در این تحقیق و متغیر احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، ناامنی، توسعه شهری، بافت فرسوده، شهر سراوان.

۱. دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری soodi1981@yahoo.com

۲. غلامرضا میری (استاد راهنما)، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد زاهدان، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری Gholam_reza_miri@yahoo.cim

۳. معصومه حافظ رضازاده (استاد مشاور)، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی زاهدان، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری Violet04031999@yahoo.com

گردشگری فرهنگی و توسعه پایدار شهری با تأکید بر باز آفرینی بافت‌های فرسوده تاریخی

اسداله بابایی فرد^۱، امین حیدریان^۲

چکیده

توسعه پایدار شهری یکی از ابعاد گسترده توسعه پایدار و مطالعات شهری است که در سال‌های اخیر به یک موضوع چندرشته‌ای در علوم انسانی و اجتماعی تبدیل شده و مورد توجه اندیشمندان و برنامه‌ریزان قرار گرفته است. از میان عوامل گوناگون مؤثر بر توسعه پایدار شهری، گردشگری فرهنگی، از اهمیت بسیاری برخوردار است. مبحث گردشگری فرهنگی به عنوان یکی از مهم‌ترین گرایش‌ها در مطالعات گردشگری و اوقات فراغت به شمار می‌آید که مبتنی بر جاذبه‌ها و میراث فرهنگی، معنوی، تاریخی و مردم‌شناختی است. در این راستا توجه هر چه بیشتر به آثار فرهنگی و تاریخی، به ویژه بافت‌های فرسوده، از الزامات توسعه گردشگری فرهنگی و نیز توسعه پایدار شهری به شمار می‌آید. این مطالعه ضمن پرداختن به سه مفهوم توسعه پایدار شهری، گردشگری فرهنگی و باز آفرینی بافت‌های فرسوده تاریخی شهری به ارتباط تنگاتنگ و متقابل میان آن‌ها می‌پردازد. همچنین، از برخی داده‌های آماری به منظور بررسی تجربی این موضوع بهره گرفته شده است. در پایان، پیشنهادها ارائه شده در این نوشتار شامل ضرورت توجه به بافت‌های فرسوده تاریخی، انجام پژوهش‌های کاربردی به منظور شناسایی ظرفیت‌ها و قابلیت‌های بومی در شهرهای گوناگون با هدف جلب مشارکت اجتماعی و نیز ارائه برنامه‌ها و الگوهای راهبردی و پایدار در جهت دستیابی به سطوح مطلوب گردشگری فرهنگی است.

واژگان کلیدی: گردشگری فرهنگی، توسعه پایدار شهری، بافت‌های فرسوده تاریخی، موزه‌ها، بناهای تاریخی.

۱. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان (babaiefardm@gmail.com)

۲. کارشناس ارشد مطالعات فرهنگی (amin.hn2011@yahoo.com)

بافت‌های فرسوده شهری، فرصتی برای توسعه گردشگری (با نگاهی به وضعیت و قابلیت‌های گردشگری بافت‌های فرسوده شهر کاشان)

اسداله بابایی فرد^۱، یاسمن پاشا^۲، سمیرا آتش افروز^۳

چکیده

در اکثریت مواقع بافت‌های فرسوده و ناکارآمد به عنوان یک معضل شهری مطرح می‌شوند، اما در حقیقت پتانسیل بالقوه‌ای هستند که می‌توان با شناسایی آن‌ها و برنامه‌ریزی علمی و اجرای دقیق، آن‌ها را به فرصت‌هایی برای رشد و توسعه‌ی همه‌جانبه‌ی شهر تبدیل کرد. بسیاری از بافت‌های قدیمی، به دلایلی همچون اتفاقات تاریخی، محل سکونت رجال و شخصیت‌های بزرگ، نوع معماری خاص، واجد ارزش هستند. شهر کاشان با داشتن قدمتی تاریخی و بناهای ماندگار فراوان از جمله شهرهای کشورمان است که دارای این نوع بافت است. در صورتی که بافت‌های فرسوده‌ی واجد ارزش تاریخی شهر کاشان به لحاظ گردشگری مورد توجه قرار گیرد، هم فضاهایی مناسب و جذاب برای ارائه‌ی پاسخ به نیازهای روحی - روانی شهروندان فراهم می‌آید و هم یک فرصت طلایی برای شکوفایی اقتصادی و کاهش معضل بیکاری و دیگر آسیب‌های اجتماعی در این شهر فراهم خواهد آمد. از این رو، این نوشتار، با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای، بر آن است تا با شناسایی این مناطق در شهر کاشان و ارائه‌ی برخی راهکارها، قابلیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بافت‌های فرسوده‌ی این شهر را یادآوری کرده و توجه کارگزاران رسمی را برای تبدیل کردن آن‌ها به مکان‌هایی ارزشمند، با بازده اقتصادی و جاذبه‌های گردشگری و فرهنگی جلب کند.

واژگان کلیدی: بافت‌های فرسوده، گردشگری، صنعت سفید، جاذبه‌ی فرهنگی، بازدهی فرهنگی و اقتصادی.

۱. استادیار جامعه‌شناسی دانشگاه کاشان (babaiefardm@gmail.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (yasamanpasha68@gmail.com)

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی دانشگاه کاشان (samiraatashafrooz@yahoo.com)

باز آفرینی بافت‌های تاریخی شهری جهت توسعه گردشگری فرهنگی نمونه موردی هسته مرکزی شهر تهران

احمد پوراحمد^۱، علی حسینی^۲

چکیده

توسعه گردشگری شهری و پایدار ضامن حفظ و صیانت از بافت‌های تاریخی به شمار می‌رود. ساماندهی و احیای این بافت‌های شهری علاوه بر تحقق هدف حفاظتی این بافت‌ها به دلیل ارتقای کیفی فضاهای مربوطه، چرخ‌های توسعه گردشگری در این بافت‌ها را فعال می‌کند. این امر نه تنها موجب افزایش هویت اجتماعی و فرهنگی مجموعه بافت می‌شود، بلکه راهکارهای موثر و تجربه شده برای ایجاد و بازتولید عرصه‌های عمومی و هویت از دست رفته و خاطرات زدوده شده از بافت‌های تاریخی شهری است؛ چرا که شهرهای امروزی به دلیل تاثیر پذیری از دیدگاه بالا به پایین و مدرنیستی، در حال از دست دادن هویت خویش‌اند و از لحاظ سیما و کالبد، ادامه شیوه‌های شهرسازی مدرنیسم را می‌پیمایند؛ چیزی که در مکاتب مدرنیستی از آن به عنوان نوسازی شهری فن‌گرا نام برده می‌شود. هدف از این پژوهش بازآفرینی این بافت‌ها به عنوان پتانسیل‌هایی برای ایجاد کارکرد گردشگری در فضاهای شهری، شهر تهران می‌باشد. چرا که این فضاها، فضاهایی پویا و ارگانیک هستند که با توجه به حضور انسان‌ها و بر حسب ارزش‌های فرهنگی شکل می‌گیرند. که می‌توان ارزش‌های فرهنگی و تاریخی آن‌ها را شناسایی کرده و پس از رسیدگی، از آن بهره‌برداری توریستی کرد. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی، تاریخی بوده و جمع‌آوری اطلاعات از طریق روش‌های اسنادی (کتابخانه‌ای) و پرسشنامه از مسئولان و مردم ساکن در این محدوده صورت گرفت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که این بافت در گذشته به مقتضای زمان دارای عملکردهای منطقی و سلسله‌مراتبی بوده ولی امروزه از لحاظ ساختاری و عملکردی دچار کمبودهایی است. بافت تاریخی تهران سه درصد از کل شهر به میزان ۲۵ هکتار را شامل می‌شود و این بافت اغلب تجاری شده یا به بهانه نوسازی بافت فرسوده‌ی اطراف آن تخریب می‌شود، بنابراین لازم است با حفظ ویژگی‌های کالبدی اصیل، سنتی و سبک معماری و شهرسازی حاکم در آن، کاربری‌هایی همچون موزه یا مراکز هنری، فرهنگی و دانشگاهی در راستای سیاست‌های جاذب گردشگری شهری برای آن‌ها در نظر گرفته شود. از سویی دیگر وجود این مکان‌ها خود مشارکت مدنی، بروز خلاقیت و توانایی، در زمانی فارغ از تعهدات و الزامات شغلی، خانوادگی و اجتماعی را فراهم می‌آورد.

واژگان کلیدی: بازآفرینی شهری، بافت تاریخی، گردشگری شهری، فضاهای شهری، تهران.

۱. استاد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران apoura@ut.ac.ir

۲. پژوهشگر دکتری تخصصی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه تهران

بررسی شاخصه‌های معماری بومی در برخی از خانه‌های تاریخی

محله خواجه شهر اصفهان

سید حامد جعفری^۱، هوتن ایروانی^۲

چکیده

معماری به سبب نیاز بشر به سرپناه، پدید آمد و به سرعت تبدیل به بیان و تعبیری اساسی از مهارت‌های فنی و اجتماعی گشت. در سرزمین کهن ایران نیز ابنیه بومی توسط مردم و معماران ناحیه‌ای خاص، با توجه به فرهنگ، اقلیم و مصالح ساختمانی محلی ساخته می‌شدند. امروزه به دلیل هجوم فرهنگ‌های غیربومی و الگوی مصرفی جهان پیشرفته به کشور ما، فرهنگ شهرنشینی جدید در تضاد با فرهنگ سنتی قرار گرفته و فرهنگ نوگرایی و تجددطلبی جای فرهنگ اصیل و سنتی را گرفته است. از این رو در مناطق اقلیمی مختلف بدون در نظر گیری اصول و قواعد ارزشمند معماری به جای مانده از پیشینیان ساختمانهایی پدید آمد که نه تنها احساس امنیت، رضایتمندی و حریم‌های فرهنگی ما را در هم شکست بلکه از لحاظ کیفیت ساخت نیز بهره‌ای نبرده‌اند. لذا نگارنده در این پژوهش سعی در بررسی و کشف الگوهای معماری بومی در ۹ مورد از خانه‌های تاریخی اصفهان، در سه دسته از جمله معماری همساز با اقلیم با رعایت حریم‌های فرهنگی، شاکله و تناسبات و نحوه قرارگیری فضاهای اصلی و خدماتی داشته تا نهایتاً از نتایج به دست آمده، نگاهی دوباره به ارزش‌های بومی و قابل تکرار در معماری کنونی این مرز و بوم داشته باشد.

واژگان کلیدی: فرهنگ و سنت، معماری بومی، خانه‌های تاریخی، شهر اصفهان

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان s_hamed_jafari@yahoo.com

۲. عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردستان hu_iravani@yahoo.com

بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و تأثیر آن در توسعه گردشگری شهر بیرجند مطالعه موردی (ارگ بهارستان)

محمد علی حسن آبادی^۱، رستم صابری فر^۲

چکیده

عناصر و فضاهای شهری عمری محدود دارند و با گذشت زمان در اثر فرسودگی تدریجی ناشی از عوامل انسانی و محیط طبیعی؛ به بهسازی و نوسازی نیاز دارند. بی‌تردید شناخت زمینه‌های فرسودگی و بررسی فرایند ایجاد بافت‌های فرسوده شهری می‌تواند در پیدا کردن راهکار مناسب در حل معضل بافت‌های فرسوده شهری کمک نماید. از آنجا که تفکرات عمده در جهان، حول محور ضرورت احیاء بناهای تاریخی و نوسازی آن‌ها به عنوان میراث فرهنگی است، لذا این پژوهش درصدد برآمده به بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده و تأثیر آن در توسعه گردشگری شهر بیرجند می‌پردازد. بافت فرسوده بیرجند دارای ۱۶۴ هکتار می‌باشد و از لحاظ کالبدی دارای بافت کاملاً متراکم، بافت شطرنجی و تاریخی می‌باشد. با توجه به رویکرد جدید وزارت راه و شهرسازی و بر اساس سند ملی بازآفرینی پایدار شهری، پروژه‌هایی با هدف حفظ هویت شهری در استان تعریف شده است از جمله احیاء محور تاریخی ارگ بهارستان با مشارکت شرکت عمران و بهسازی شهری ایران، میراث فرهنگی و شهرداری بیرجند می‌باشد. ارگ بهارستان بیرجند (باغ زرشکی) یکی از مهم‌ترین و ارزشمندترین آثار تاریخی شهر بیرجند و از بناهای مربوط به دوره افشاریه است؛ و از نظر ارزش‌های معماری مجموعه‌ای منحصر به فرد شامل عناصر حکومتی، رفاهی و آموزشی است. این بنا در ۲۵ اسفند سال ۱۳۷۹ با شماره ۳۶۸۳ در فهرست آثار ملی کشور ثبت شده است. وسعت این بنا را ۲۹۰۰ متر مربع عرصه و ۴۲۰۰ متر مربع اعیان است. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی، تاریخی است. یافته‌ها نشان می‌دهند که با یک تعامل دوسویه و همکاری و ورود بخش خصوصی باید ارگ بهارستان تبدیل به یک جاذبه گردشگری شود. نتایج حاکی از آن است که متأسفانه در شهر بیرجند قدر و جایگاه آثار تاریخی آنچنان که باید مورد توجه قرار نگرفته و همواره آثار تاریخی مظلوم واقع شده‌اند؛ که نشانگر ضعف مدیریت در اجرای طرح می‌باشد.

واژگان کلیدی: بهسازی، نوسازی، بافت فرسوده، ارگ بهارستان، بیرجند.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا برنامه‌ریزی شهری، رایانامه: Hasanabadi48@yahoo.com

۲. دانشیار، و عضو هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور خراسان جنوبی رایانامه: saberifar@yahoo.com

بررسی آسایش اقلیمی در شهرهای ایرانی اسلامی: نمونه موردی بازار سنتی شهر کاشان

رسول حیدری سورشجانی^۱، حسین گشول^۲

چکیده

اقلیم و عوامل اقلیمی بخصوص شرایط آب و هوایی نقش بسیار مهمی را در زندگی انسان ایفا می‌کند. از جمله این نقش، تأثیر آن در نوع سازه‌ها، طراحی بناها و ساختمان‌ها و شکل دهی به سکونتگاه‌های انسانی بسیار آشکار است و از گذشته تا کنون فضاهای معماری و همچنین عناصر آن بصورت چشم گیر تحت تأثیر عوامل و پدیده‌های جغرافیایی و محیط طبیعی شکل می‌گرفتند. فلات مرکزی ایران دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است از جمله آنها تحت تأثیر قرار دادن مصالح ساختمانی و روش ساخت و ساز ساختمان‌ها است که با ساکنین بومی این فلات تلاش دارند با کمترین هزینه شرایط اقلیمی مناسب را برای زندگی خود فراهم آورند که باعث می‌شود با مصالح موجود در طبیعت مانند خشت و معماری سنتی، همچنین طراحی سقف‌های قوسی سازگار با محیط به آسایش گرمایی طبیعی نزدیک شود. در این مقاله با استفاده از روش توصیفی تحلیلی، به بررسی و ارزیابی تأثیرات عوامل اقلیمی در مورد بازار کاشان پرداخته شده است و میزان تأثیر هر کدام از عوامل اقلیمی بر روی شکل بناهای بازار کاشان بررسی شده است. شایان ذکر است که بررسی‌های میدانی نیز در توسعه کیفی پژوهش مؤثر بوده است. نتایج نشان می‌دهد که کنترل میزان تابش آفتاب بر سطوح یکی از اساسی‌ترین عوامل ایجاد مطلوبیت فضایی از نظر گرمایش و سرمایش محدوده مورد نظر بوده است، همچنین شکل بام عناصر بازار سنتی شهر کاشان تحت تأثیر پدیده‌های جغرافیایی و محیط شکل گرفته نقش مهمی در آسایش حرارتی بازار دارا می‌باشد.

واژگان کلیدی: بازار، آسایش، معماری، اقلیم کاشان، عوامل اقلیمی

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، (rasol_heidary@yahoo.com)

۲. حسین گشول، دانشجو کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری (نوسازی و بهسازی)، دانشگاه کاشان،

(hoseing24@yahoo.com)

احیای بافت فرسوده شهری براساس الگو اسلامی وایرانی (مطالعه موردی شهر زابل)

غلامعلی خمر^۱، بنفشه هراتی^۲، اعظم شیبانی شاد^۳، طاهره محمدزایی راد^۴، علیرضاحیاتی^۵

چکیده

بافت فرسوده بخش مهمی از بافت‌های مهم شهری است. که به یادگار از دو یا چند قرن گذشته به جامانده است. که علاوه بر داشتن ارزش تاریخی و فرهنگی امروزه در اکثر شهرها بافت‌های قدیمی و پراهمیت به فرسودگی روی آورده اند. هدف از نگارش این مقاله «احیای بافت فرسوده شهری براساس الگوی اسلامی وایرانی (مطالعه موردی شهر زابل)» می‌باشد. شهرهای که مسلمانان در ایران ساخته اند. ویژگی‌های ارزشمندی را داشته اند، که بازتابی از دین اسلام در معماری و ساختار فضایی شهراسلامی بوده است. بنابراین ضرورت حفظ و بازآفرینی و بهسازی ارزش‌ها در این گونه بافت‌ها از نظر اسلامی وایرانی مورد توجه برنامه ریزان و طراحان شهری بوده است. روش این تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه ای، اسنادی و بررسی‌های میدانی در سطح شهر زابل است. اساس کار به این صورت است که با استفاده از مدل SWOT به تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای بافت فرسوده شهر زابل پرداخته شده است. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که راهبردهای راهگشای برای اصلاح و بهبود بافت فرسوده درشهر زابل وجود دارد که با نظارت قانونمند می‌توان به احیا و درمان بافت فرسوده پرداخت.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، شهر اسلامی، SWOT، شهر زابل.

۱. استادیار جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیای دانشگاه زابل، Ah.khammar@yahoo.com

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه زابل، banafsheharati@yahoo.com

۳. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه زابل، AZAM.Sheibani71@gmail.com

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه زابل، taheremohammadi@uoz.ac.ir

۵. دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه زابل، hayatiar68@gmail.com

نقش اقلیم در شکل‌گیری ساختار فضایی خانه‌های بومی کرمانشاه

داود رضایی^۱، مریم شاهرخی^۲

چکیده

عوامل اقلیمی در طول تاریخ نقش مهمی در شکل‌گیری معماری داشته است تا آنجا که بخش مهمی از تنوع معماری در جهان متأثر از تنوع اقلیم می‌باشد. تاثیر عوامل اقلیمی بیش از همه بر بناهای کوچک‌تر مانند خانه‌های مسکونی بارز است تا بر بناهای عظیم. کشور ایران، گونه‌بندی معماری مسکونی را در تعامل با تنوع اقلیم‌های مختلف، به زیبایی در خود جای داده است. شهر کرمانشاه که در پهنه اقلیمی کوهستانی ایران و در دامنه رشته کوه‌های زاگرس قرار گرفته است گونه‌هایی از معماری مسکونی را خود جای داده که به سبب عوامل اقتصادی و سیاسی بیش‌تر متعلق به دوران قاجار می‌باشند. با نگاهی موشکافانه می‌توان تاثیر اقلیم را در این خانه‌ها مشاهده کرد. اما آنچه بیش از همه جلب نظر می‌کند، درهم آمیختگی عوامل اقلیمی، سیاسی و اقتصادی ست که منجر به شکل‌گیری خانه‌های این شهر در آن دوره تاریخی شده است. بدین منظور ابتدا چند خانه از میان خانه‌های باارزش و تاریخی شهر انتخاب و نقش عوامل اقلیمی در این خانه‌ها بررسی شده است و آنجا که ممکن بود سایر عوامل دخیل در شکل‌گیری ساختار فضایی خانه‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین اقلیم کرمانشاه به روش ماهانی مورد بررسی قرار گرفته و پیشنهادهای ماهانی برای اقلیم کرمانشاه استخراج شده است، سپس این پیشنهادات با ویژگی‌های خانه‌های مورد بررسی مقایسه شده و نتایج آن دسته‌بندی شده است.

واژگان کلیدی: عوامل اقلیمی، کرمانشاه، خانه، ساختار فضایی، روش ماهانی.

۱. استادیار معماری دانشگاه زنجان d_rezaei@znu.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد معماری دانشگاه زنجان m.shahrokh@znu.ac.ir

تعیین اولویت مسیرهای گردشگری در بافت تاریخی شهری (نمونه موردی: بافت تاریخی شیراز)

سارا دانشمند^۱، رزا وکیلی نژاد^۲

چکیده

یکی از عوامل مؤثر در میزان رضایتمندی و آسایش گردشگر، سهولت انتخاب مسیر و بهسازی روند حرکت در یک بازدید گردشگری است. اغلب اوقات بازدید از نقاط دیدنی و بافت تاریخی شهرها به انتخاب شخص گردشگر یا دفاتر گردشگری و در مسیرهای مختلفی صورت می‌گیرد. در بسیاری موارد گزینش مسیر حرکت در بافت آگاهانه نبوده و سبب کاهش کیفیت بازدید، صرف وقت و هزینه بیشتر و ایجاد خستگی و نارضایتی گردشگر می‌شود. هدف از پژوهش حاضر ارتقا کیفیت بازدیدهای گردشگری در بافت تاریخی شهر شیراز در جهت توسعه پایدار بافت و از طریق تعیین اولویت مسیرهای گردشگری است. در یک بازدید گردشگری، مکان اقامت گردشگر، موقعیت جاذبه‌های موجود در بافت و میزان فاصله از مراکز اقامتی و تفریحی بین راهی از جمله عوامل مؤثر در اولویت بندی مسیرها است. علاوه بر این شیوه حرکت یا "مدل هندسی مسیر انتخاب شده" و مدت زمان بازدید نیز در کیفیت ادراک شده از مسیر و میزان رضایتمندی و آسایش گردشگر مؤثر می‌باشد. در پژوهش حاضر پس از بررسی شیوه‌های خطی حرکت گردشگر و نقشه بافت تاریخی شهر شیراز به همراه گذرهای مهم و برجای مانده آن، نقشه ای از موقعیت مکان‌های اقامتی و جاذبه‌های گردشگری بافت ارائه می‌شود. بر این اساس دو گونه زنجیره چرخشی گردشگری برای بازدید یک روزه گردشگر پیشنهاد و مورد بررسی قرار می‌گیرد و نقاط قوت و ضعف هر زنجیره با توجه به برخی عوامل مؤثر بر سفر (فاکتورهای سفر) تحلیل می‌شود. بر این اساس با توجه به مدت زمان یک روزه بازدید گردشگری در بافت تاریخی و به منظور بهره‌گیری حداکثری از جاذبه‌های گردشگری و آسایش گردشگر، نتیجه پژوهش به بیان اولویت‌های انتخاب این دو گونه زنجیره چرخشی مسیرهای گردشگری بر اساس ویژگی‌های شخصی و محل اقامت گردشگر می‌انجامد. نتیجه این پژوهش به نهادهای زیربنا در توسعه پایدار بافت براساس اولویت گردشگری کمک می‌کند. همچنین هر گردشگر داخلی و خارجی خواهد توانست با توجه به فاکتورهای سفر خود بهترین مسیرها را برای بازدید یک روزه از جاذبه‌های گردشگری بافت تاریخی شیراز انتخاب کند.

واژگان کلیدی: بافت تاریخی، توسعه پایدار، مسیریابی، مسیر گردشگری، مدل هندسی مسیر

۱. استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز، پست الکترونیک (daneshmand@shirazu.ac.ir)

۲. استادیار دانشکده هنر و معماری دانشگاه شیراز، پست الکترونیک (arch.rv@shirazu.ac.ir)

بررسی میزان انطباق پذیری شهرسازی اسلامی با شهرهای معاصر ایران (نمونه موردی: بافت تاریخی گرگان)

نوشین رضوانی^۱، کیومرث حبیبی^۲

چکیده

شهرهای اسلامی از جمله شاخص‌ترین و ملموس‌ترین جلوه‌های فرهنگ بشری هستند. به همین دلیل مبانی شکل‌گیری شهرهای جدید و ساخت و سازهای معاصر باید به طور عام منبعث از فرهنگ اسلامی و بومی منطقه باشند و اصولی را معرفی کنند که نفوذ آنها بر زندگی مسلمانان توصیه شده است. تسری این اصول در طراحی‌های جدید سبب می‌شود تا ضمن ایجاد محیط مناسبی برای زیست انسان، از تضادهای قطب‌بندی‌های اجتماعی که هم‌اکنون در شهرهای معاصر شاهد آن هستیم کاسته شود. پس از دوره مدرنیسم غفلت از باورهای فرهنگی و اسلامی منجر به شکل‌گیری شهرهای ناآشنا برای ساکنین آنها گشته است. جامعه ایران دوره گذار از سنت به مدرنیته را بسیار سریع و بدون ایجاد بستر مناسب با فرهنگ جامعه طی کرد. با الگوی وارداتی غربی بسیاری از ساختارهای شهر کهن اسلامی دچار تغییر شد. شهر گرگان نیز از این تغییرات بی‌نصیب نماند و از اواخر دوره قاجار چهره شهر دگرگون شد. شرایط اسف‌بار بافت تاریخی گرگان در دوره قاجاریه زمینه تحول در دوره بعدی را نیز بوجود آورد. روش تحقیق در این مقاله با استفاده از مطالعات اسنادی و کتابخانه‌ای و همچنین بازدیدهای میدانی بوده است. هدف این مقاله تعیین مولفه‌های شهر اسلامی و کاربری آن در شکل‌گیری بناها و بافت‌های شهری امروزی است. به منظور بررسی انطباق شهرسازی اسلامی با شهرهای معاصر ایران، در ابتدا ویژگی‌های شهر اسلامی از دید صاحب نظران بیان شده است. در ادامه مقاله مولفه‌های کالبدی شهرهای اسلامی توضیح و بحران‌های شهرسازی معاصر توضیح داده شد و در پایان مقاله به بررسی مولفه‌های شهرسازی اسلامی در بافت فرسوده گرگان و مقایسه تطبیقی بافت موجود با معیارهای برداشت شده از شهرسازی اسلامی پرداخته شد. در نهایت راهکارهای عملیاتی جهت دستیابی به شاخصه‌های شهر اسلامی با توجه به شرایط زندگی معاصر مطرح شد.

واژگان کلیدی: شهرسازی اسلامی، شهرسازی معاصر، بافت فرسوده، شهر گرگان

۱. دانشجوی طراحی شهری، دانشگاه علم و صنعت ایران noushin.rezvani@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه کردستان Habibi_ki@yahoo.co.uk

گردشگری و بافت‌های فرسوده شهری

محسن شاطریان^۱، زهرا منتصری^۲

چکیده

بافت فرسوده شهری به عرصه‌هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می‌شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، خدمات و زیرساخت‌های شهری آسیب‌پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند. شهرهای امروزی بدون وجود این بافت‌های کهن بی‌هویت‌اند. اگر محله‌ها، گذرها، بازارها، بازشناسی و احیا نشوند و زندگی در آن جریان نیابد مرگ تنها شاهدان تاریخ این کشور را نظاره خواهیم بود. این محدوده‌ها به علت وجود جاذبه‌های نوستالژیک، معماری، فرهنگی و بناهای ارزشمندی که نمادی از شرایط اقتصادی، اعتقادی و اجتماعی آن دوران می‌باشد از مقاصد مهم گردشگری شهری به شمار می‌روند. در این پژوهش که به روش اسنادی و کتابخانه‌ای انجام گرفته است به بررسی نقش بافت‌های فرسوده و تاریخی در توسعه گردشگری شهری پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد که بازسازی فضاهای ظاهراً متروک و مرده شهری به قصد زنده کردن جنبه‌های کهن جامعه از جمله راهکارهای توسعه گردشگری پایدار شهری است. بهسازی و نوسازی تلفیقی (کارکردگرا و فرهنگ‌گرا) که هدف اصلی آن امروزی‌سازی بافت‌ها و فضاهای کهن شهری و احیای مدنی با رعایت جنبه‌های تاریخی، هنری و فرهنگی می‌باشد از یک طرف منجر به ایجاد جاذبه‌های توریستی و گردشگری و جذب سرمایه‌های ناشی از آن به شهر شده و از طرف دیگر منجر به ارتقاء حس تعلق محلی، ایجاد آرامش اجتماعی، کاهش حس غریبگی و... می‌شود که در نهایت مطلوبیت فضای شهری را ارتقاء می‌دهد.

واژگان کلیدی: بافت فرسوده، گردشگری شهری، بهسازی، دیدگاه فرهنگ‌گرا.

۱. دانشیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان، (Shaterian@kashanu.ac.ir)

۲. کارشناس ارشد اکوتوریسم، دانشگاه کاشان (z.mont85@yahoo.com)

نقش مساجد کوچک محلی در احیاء زندگی در محله سوريجان کاشان

مریم شکیبا^۱

چکیده

در مرمت شهر کاشان نکته‌ای که بیشتر به آن بها داده می‌شود، ترمیم بناهای مسکونی است. رویکرد اصلی در احیاء بافت تاریخی، بیشتر تجاری و در جهت تغییر کاربری و بازدید عموم از خانه‌های خالی از سکنه می‌باشد. عدم حضور ساکنین در این خانه‌ها موجب می‌گردد که محله عاری از حیات و زندگی عادی مردم باشد. حال آنکه بخش عمده از اهمیت بافت تاریخی می‌تواند به این مسئله مربوط باشد که فضاهای ارتباط جمعی مؤثر در کنترل و ایجاد روابط اجتماعی سالم، مانند مساجد کوچک محلی، به خوبی در درون بافت سازماندهی شده‌است. بعنوان مثال وجود مساجد نمازخانه‌ای متعدد در بافت مسکونی و در همسایگی خانه‌ها منجر به حضور دائم ساکنین به مسجد می‌شد که این امر در کنترل روابط اجتماعی سالم مؤثر بود. امروزه ساخت تعداد محدود و پرخرج مساجد بزرگ با فواصل دور از منازل در تضاد کامل با رویکرد ساخت مساجد متعدد کوچک محلی و نمازخانه‌ای در شعاع دویست متری منازل می‌باشد. در این مقاله با تحقیق میدانی، نحوه سازماندهی مساجد کوچک در محله تاریخی سوريجان، کارکرد و تأثیرات آن‌ها در روابط و کنش‌های اجتماعی بررسی شده، علل از رونق‌افتادن آن‌ها در بافت تاریخی مورد تحقیق قرار گرفته است. نتیجه این پژوهش به روشن شدن نقش مرمت و احیاء مساجد کوچک محلی بافت تاریخی، در جهت کمک به احیاء ارزش‌ها و سنن حاکم بر زندگی ساکنین در گذشته منجر شده‌است.

واژگان کلیدی: مسجد نمازخانه‌ای، سازماندهی بافت تاریخی، روابط اجتماعی، احیاء محله

۱. دانشجوی ارشد معماری دانشگاه کاشان، m.shakiba303@gmail.com

بررسی رابطه بافت فرسوده شهری و گردشگری

فریبرز صدیق ارفعی^۱، علی یزدخواستی^۲، محدثه قباپی آرانی^۳، فاطمه میرزایی علی آبادی^۴

چکیده

در این مقاله سعی شده رابطه بین بافت فرسوده شهری و گردشگری مورد توجه قرار گیرد. بافت فرسوده شهری به عرصه هایی از محدوده قانونی شهرها اطلاق می شود که به دلیل فرسودگی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تاسیسات، خدمات و زیر ساختهای شهری آسیب پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند. این بافت ها به دلیل فقر ساکنین و مالکین آنها امکان نوسازی خودبخودی را نداشته و نیز سرمایه گذاران انگیزه ای جهت سرمایه گذاری در آن را ندارند. گردشگری به مجموعه فعالیت هایی اطلاق می شود که در جریان مسافرت یک گردشگر اتفاق می افتد. به طور کلی می توان هرگونه فعالیت و فعل و انفعالی را که در جریان سفر یک سیاحتگر اتفاق می افتد گردشگری تلقی کرد. با توجه به پژوهش انجام شده پیرامون بافت فرسوده شهری و گردشگری یافته های پژوهش بیان کننده این مطلب است که جدیدترین رویکردهای مرمتی جامع نگر، سعی در تکیه بر میراث موجود در بافت های فرسوده واجد ارزش و تلفیق اقتصاد و فرهنگ و احیای پایدار این بافت ها در سازمان فضایی شهر دارد. در صورتی که بافت های فرسوده واجد ارزش به لحاظ گردشگری و تفرج مورد توجه قرار گیرد، هم فضاهایی مناسب و جذاب برای ارائه پاسخ به نیازهای روانی شهروندان فراهم آمده و هم توسعه بافت فرسوده امکانپذیر می شود. گردشگری و حفاظت مجموعه های تاریخی، باید با احترام به علایق، سنن و خواسته های مردم محلی و منطقه ای در جهت ارتقای سطح زندگی آنان همراه باشد.

واژگان کلیدی: بافت، بافت فرسوده، گردشگر، گردشگری

۱. دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه کاشان
۲. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان
۳. دانشجوی دانشگاه کاشان
۴. دانشجوی دانشگاه کاشان

"اصل سلسله مراتبی" یک اصل مهم شهرسازی اسلامی - ایرانی در احیای بافت‌های فرسوده و تاریخی

یونس غلامی بيمرغ^۱

چکیده

یکی از اصول اصلی معماری و شهرسازی در تکفر اسلامی و ایرانی "اصل سلسله مراتبی" می‌باشد، اصلی در ارتباط تنگاتنگی با تفکر اسلامی ما می‌باشد و از طرف دیگر ارتباط اصول دیگر را با یکدیگر در شهرسازی خلق و "ماده" را به "معنا" و "عموم" را به "خصوص" مرتبط می‌نماید، در واقع نخ تسبیحی است که مهره‌های شهر اسلامی را به یکدیگر و خدا گره می‌زند، نه همچون شهر مدرن که نه گرده دارد نه تسبیحی، بلکه همچون صفحه شطرنج هر مهره‌ای برای "خود" نقش بازی می‌کند، بنابراین هدف این اصل ربط مهره‌ها در شهر می‌باشد، در احیای بافت‌های تاریخی نیز به این اصل باید توجه داشته باشیم و گرنه صورت شهر تاریخی و سیرت مدرن می‌شود، بر این اساس روش تحقیق روشی کتابخانه‌های و اسنادی، توصیفی می‌باشد، نتایج این پژوهش اهمیت این اصل (اصل سلسله مراتبی چه در بعد ماده به معنا و چه در بعد عموم به خصوص) در احیای بافت‌های تاریخی شهری می‌افزاید.

واژگان کلیدی: شهر اسلامی - ایرانی، احیاء، اصل سلسله مراتب، بافت‌های تاریخی

تطبیق اصول معماری اسلامی و اصول دفاع غیر عامل در بافت‌های تاریخی

یونس غلامی بیمرغ^۱

چکیده

بافت‌های تاریخی که آثار باقیمانده از معماری اسلامی می‌باشند منطق با اصول و تفکر اسلامی ساخته شده اند این اصول فرم و کالبدی ایجاد می‌نمودند که محافظ انسان ساکن در آنها بودن و ساختاری دفاع خلق می‌کردند، هر اصل در تکفر اسلامی نمودی در معماری مربوطه بود ولی شهرسازی جدید این تطابق را به هم زد اصول نیز بر هم زده شد، دفاع غیر عامل در بافت‌های شهری شامل: محافظت سلسله مراتبی، پوشش سراسری، محافظت پویا، اصل خودکفایی نسبی، کمترین آسیب پذیری می‌شود که با اصول شهر اسلامی یعنی سلسله مراتبی، عدالت، حجاب و محله گرایی منطبق می‌باشد، بنابراین هدف پژوهش بررسی و انطباق این اصول با یکدیگر در بافت‌های تاریخی می‌باشد روش تحقیق در این پژوهش ترکیبی از روش‌های توصیفی- تحلیلی می‌باشد، نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بافت‌های تاریخی شهرها منطبق با اصول دفاع غیر عامل می‌باشد به طوری که اصول شهرسازی بافت‌های تاریخی منطبق با اصول دفاع غیر عامل می‌باشد

واژگان کلیدی: معماری اسلامی، اصول دفاع غیر عامل، بافت‌های تاریخی

باز آفرینی مفهوم محله در شهرهای سنتی ایران بر اساس اصول نوشهرسازی

اطهر کدیور^۱، حسین کلانتری خلیل آباد^۲، حسین حاتمی نژاد^۳

چکیده

پیدایش مفاهیمی چون محله و چگونگی زندگی جمعی مردم ریشه در رفتار اجتماعی آنها داشته که آن هم برگرفته از فرهنگ خاص آن زمان و مکان می‌باشد. محله در گذشته دارای مفاهیم و ارزشهای خاص سکونت برای گروههای قومی نژادی، مذهبی و صنفی بوده که در یک ساختار کالبدی منسجم و پیوسته، علاوه بر خدمات دهی به ساکنین، باعث ایجاد حس هویت و تعلق در اهالی محله و همبستگی و انسجام در کل بافت محله می‌کرده است. تحولات صورت گرفته طی دهه های اخیر در شهرسازی ایران باعث ایجاد تغییر و تحولاتی در مفهوم کارکردی محلات در قسمتهای مختلف شهرها شده است. درجه کم رنگ شدن کارکرد محله در بافت‌های مختلف شهرهای ایرانی متفاوت بوده و آنچه که مسلم است تحولات اجتماعی، فرهنگی صورت گرفته در اکثر محلات باعث تغییر محله کهن ایرانی و ظهور ساخت جدیدی از مجتمع های زیستی در شهرها شده است. با توجه به اینکه در گذشته محلات سنتی و قدیمی در ایران روزگاری محل تبلور و پویایی اقتصادی و اجتماعی در حیات شهرها بوده اند، اما امروزه بی توجهی به مفهوم واقعی محله، کارکردها و نقشهای آن در قرن اخیر، باعث آسیب کالبدی- عملکردی محلات شهرهای تاریخی و زوال تدریجی آنها شده است. اگرچه رجعت به سازمان فضایی کهن محله های شهری به سادگی توجیه پذیر، عملی و منطقی نیست، با این حال بازیابی هویت و مفهوم محله ایرانی یا به عبارتی بازتولید مفهوم محله با توجه به نیازهای زمانه می‌تواند سبب حفظ نظام اجتماعی- اقتصادی محلات تاریخی شهرها و جلوگیری از نابودی ساختار کالبدی آنها شود. برای دستیابی به این هدف، توجه به نهضت نوشهرسازی می‌تواند مفید باشد تا در نهایت بتواند به اهداف مورد نظر یعنی احیای ساختار کالبدی محله، تقویت هویت کالبدی- فضایی محله و بازگرداندن ساکنان محله به آن دست یابد که این امر بدون باززنه سازی ساختار کالبدی، عملکردی و هویتی محله محقق نخواهد شد.

واژگان کلیدی: "باز آفرینی"، "محله"، "نوشهرسازی"، "بافت سنتی".

۱. کارشناس ارشد شهرسازی دانشگاه آزاد یزد، مسئول مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهری شهرداری فومن، a.kadivar65@gmail.com

۲. دانشیار و عضو هیئت علمی جهاد دانشگاهی، h_kalantari2004@yahoo.com

۳. عضو هیئت علمی دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران

معرفی کاروانسرای میرپنج در راستای توسعه گردشگری

صدیقه کیانی سلمی^۱، لیلا ابراهیمی^۲

چکیده

کاروانسرای میرپنج در بازار قدیم شهر کاشان با قدمت مربوط به دوره صفویه واقع شده که همچون کاروانسراهای دیگر محل اقامت و داد و ستد و امنیت بوده ولی در حال حاضر توان آن در مسایلی چون اقتصاد مثل بنایش تخریب شده است. نوشته‌های مکتوبی در توصیف و شرح کاروانسرای میرپنج در دسترس نبوده و ثبت نیست و جمع آوری اطلاعات و داده‌ها از روش میدانی استفاده شده است. این مقاله سعی در معرفی و احیای آن و نشان دادن نقش آینده اش در توسعه و گسترش جنبه‌های متعدد از جمله گردشگری دارد. با مرمت این کاروانسرا و سرمایه گذاری، توان این مجموعه را در ایجاد مشاغل متفاوت و نو و سنتی، مکانی برای جشنواره‌ها و مراسم متنوع، به عنوان موزه، هتل سنتی برای گردشگران و... بالا برد.

واژگان کلیدی: کاروانسرا، میرپنج، کاشان، توسعه، گردشگری

۱. عضو هیئت علمی گروه جغرافیا و اکوتوریسم دانشگاه کاشان s.kiani@kashanu.ac.ir

۲. دانشجوی ارشد اکوتوریسم دانشگاه کاشان leilaebrahimi79@gmail.com

تحلیل پتانسیل‌ها و راهبردهای توسعه‌ی توریسم در خانه‌های تاریخی

(نمونه موردی: خانه تاریخی عباسیان کاشان)

صدیقه کیانی سلمی^۱، پریناز زورمند^۲، آسیه عباسیان^۳

چکیده

گردشگری به عنوان یکی از صنایع تاثیر گذار در اقتصاد و فرهنگ جوامع در قرن اخیر مطرح شده است. در کشور ما نیز با توجه به غنای فرهنگی و وجود جاذبه‌های تاریخی بسیار، لازم است برای پیشی گرفتن در این صنعت به معرفی جاذبه‌های گردشگری این مرز و بوم پرداخته شود. ازین رو بر آن شدیم با پتانسیل سنجی خانه تاریخی عباسیان کاشان در جهت ارتقای گردشگری در این شهرستان گامی برداریم. پژوهش حاضر با هدف ارائه استراتژی مناسب برای توسعه گردشگری در خانه تاریخی عباسیان به بررسی فرصت‌ها، نقاط قوت، تعیین نقاط ضعف و تهدیدها می‌پردازد. این پژوهش با توجه به نوع هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی و پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش تعدادی از کارشناسان گردشگری در سال ۱۳۹۲ است و برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌های تصادفی استفاده شده است. روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات در این پژوهش، روش کتابخانه‌ای و روش میدانی (پرسشنامه) و مصاحبه است و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل SWOT بهره گرفته شده است. یافته‌های تحقیق مبین آن است که بنا از لحاظ تاریخی و معماری پتانسیل بالایی جهت جذب گردشگران را داراست و در صورت سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و اختصاص بودجه و مدیریت مناسب می‌تواند به یکی از قطب‌های گردشگری شهرستان مبدل شود. لذا برای بهبود شرایط آتی، اصلاحات مدیریتی و اقداماتی در جهت مرمت و بهسازی بنا لازم است.

واژگان کلیدی: توریسم، خانه‌های تاریخی، کاشان، مدل SWOT

۱. عضو هیات علمی گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان. s.kiani@kashanu.ac.ir

۲. پریناز زورمند*، دانشجوی کارشناسی ارشد اکوتوریسم، دانشگاه کاشان. parinazzoomand@yahoo.com

۳. آسیه عباسیان، دانشجوی کارشناسی ارشد اکوتوریسم، دانشگاه کاشان. asiyeh.abbasian@yahoo.com

تحلیل عوامل موثر بر توسعه گردشگری در خانه های تاریخی (مطالعه موردی: خانه سرتیپ سدهی شهرستان خمینی شهر)

صدیقه کیانی سلمی^۱، پریناز زورمند^۲

چکیده

معماری ایرانی که ابتدا در محدوده فلات ایران و سپس درحوزه نفوذ فرهنگ ایرانی شکل گرفت، همچون همه معماری هایی که ریشه در فرهنگ بومی دارند، گنجینه ای از هنر، فرهنگ و تمدنی ایرانی را در خود دارد که از آن جمله می توان به بناهای مذهبی، زیارتگاه های زرتشتیان، خانه های تاریخی، آب انبارها، باغ های تاریخی، بادگیرها و... اشاره کرد. پژوهش حاضر با هدف ارائه استراتژی مناسب برای توسعه گردشگری در خانه تاریخی سرتیپ سدهی به بررسی فرصت ها، نقاط قوت، تعیین نقاط ضعف و تهدیدها می پردازد. این پژوهش با توجه به نوع هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، از نوع تحقیقات توصیفی - تحلیلی و پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش تعدادی از کارشناسان گردشگری در نوروز ۱۳۹۲ است و برای انتخاب نمونه، از روش نمونه های تصادفی استفاده شده است. روش گردآوری داده ها و اطلاعات در این پژوهش، روش کتابخانه ای و روش میدانی (پرسشنامه) و مصاحبه است و جهت تجزیه و تحلیل داده ها از مدل SWOT بهره گرفته شده است. یافته های تحقیق موید آن است که بنای تاریخی سرتیپ سدهی مکانی مناسب جهت جذب گردشگران است و نقاط قوتی نظیر قدمت و زیبایی، پتانسیل گردشگری آن را غیر قابل انکار می سازد. در ادامه بر مبنای نقاط قوت و فرصت های موجود راهبردهایی جهت حفاظت و استفاده بهتر از این اثر تاریخی گردآوری شده و نیز بر مبنای نقاط ضعف و تهدیدهای بررسی شده راهکارهایی جهت رفع آن به منظور ارتقای سطح فرهنگ جامعه محلی و کارکرد بهینه بنا ارائه شده است.

واژگان کلیدی: خانه های تاریخی، گردشگری، خانه سرتیپ سدهی، خمینی شهر.

۱. عضو هیات علمی گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان. s.kiani@kashanu.ac.ir

۲. پریناز زورمند*، دانشجوی کارشناسی ارشد اکوتوریسم، دانشگاه کاشان. parinazzoomand@yahoo.com

گردشگری مذهبی و زیارتی؛ ناجی اقتصاد محلی

(مطالعه موردی شهرستان آران و بیدگل)

صدیقه کیانی سلمی^۱، مریم کیانی^۲

چکیده

امروزه گردشگری به یکی از پر منفعت‌ترین صنایع در اقتصاد جهان تبدیل شده و به عنوان بستری جهت ایجاد تغییرات اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از نقاط کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود. گردشگری مذهبی با خصوصیات و شاخصه‌های خود یکی از مهم‌ترین شاخه‌های گردشگری به شمار می‌رود و می‌توان با برنامه‌ریزی و ایجاد زیر ساخت‌ها از این مهم بهره کافی برد. گردشگری مذهبی عبارت است از بازدید (با تعریف ویژه جهانگردی) از اماکن مقدس نظیر زیارتگاه‌ها؛ مقابر امام‌زاده‌ها و نظایر آنها. در بسیاری از آیات قرآن از گردشگری و سفر به عنوان برکت ذکر شده، در نتیجه با دیدگاه دست‌یابی به اهداف معنوی، فیزیکی و اجتماعی از سفر حمایت شده است. با در نظر گرفتن این امر که دستور العمل زندگی مسلمانان براساس کتاب مقدس قرآن و همین‌طور سنت و حدیث می‌باشد، در آیات کلام... مجید با نمونه‌هایی از آیات روبرو می‌شویم که به بیان اهمیت گردشگری پرداخته است. بعنوان نمونه در قرآن هفت آیه تحت عنوان سیروا فی الارض و هفت آیه با عنوان اَقْلَمْ یَسِیْرُوا فی الارض در مورد سیر و سیاحت بیان شده است. هفت آیه اول در سوره‌های: آل عمران ۳۷، انعام ۱۱، نحل ۳۶، نمل ۶۹، عنکبوت ۲۰، روم ۴۲، سبأ ۱۸ و مابقی در سوره‌های یوسف ۱۱۰، حج ۴۶، روم ۹، فاطر ۴۴، مؤمن ۸۲، ۲۱ و محمد (ص) ۱۰ آمده است. هدف از نگارش این مقاله معرفی جاذبه‌های گردشگری مذهبی و ارزش و اهمیت این نوع گردشگری در جهت هرچه بهتر کسب فیوضات معنوی برای دوست‌داران آن می‌باشد. روش اصلی این تحقیق با توجه به ماهیت نظری و کاربردی آن توصیفی - تحلیلی است و برای گردآوری آن از اطلاعات کتابخانه‌ای میدانی استفاده شده است. در مجموع نتایج حاصل از مطالعه فوق نشان می‌دهد که گردشگری زیارتی نقش مهمی در توسعه اجتماعی و اقتصادی منطقه دارد.

واژگان کلیدی: گردشگری مذهبی، امام‌زاده، شهر آران و بیدگل، توسعه فرهنگی، آیات قرآن.

۱. استادیار گروه جغرافیا و اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، دانشکده منابع طبیعی، (kianisepideh@yahoo.com)

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد اکوتوریسم، دانشگاه کاشان، گروه منابع طبیعی، (kiani033@yahoo.com)

نقش عوامل ایجادکننده هویت شهری در حیات بخشی شهرهای اسلامی

(مطالعه موردی بافت دروازه فین کاشان)

الهام محسن پور^۱، مریم کلامی^۲

چکیده

شناسایی و احیای بناهای تاریخی فرسوده در بافتهای شهری نقشی به سزایی در باززنده سازی محیط خواهد داشت. دلیل آن این است که وجود این عناصر در خوانا بودن بافت شهری تأثیرگذار است. این بناها از سرمایه های ارزشمند کشور هستند و از لحاظ زیباشناختی، تداوم خاطرات جمعی و هویت بخشی برای شهرهای ما ارزشمند هستند.

اگر بخواهیم تعریفی از بافت فرسوده ارائه دهیم می توان گفت قسمتی از بافت شهر است که وجود عوامل مختلف در آن، سبب کاهش ارزش کیفی و کمی آن منطقه شده است. حضور مطلوب شهروندان و حفظ هویت محله ای از معیارهای مهم برای بهسازی و نوسازی پایدار بافت های تاریخی است. در این مقاله سعی شده به تأثیر عوامل هویت شهری در احیاء بافت های قدیمی و تاریخی با تأکید بر بهسازی و نوسازی پرداخته شود، تاهویت فرهنگی تاریخی و تداوم خاطره های شهری برای نسل های آتی بوجود و بعنوان سند افتخار بومی محلی و ملی مطرح گردند. محله دروازه فین کاشان از آن باب بررسی شده، و تطبیقی میان حس مکان و محله ی مورد نظر صورت پذیرفته و در نهایت، راه کارهایی جهت بازآفرینی حس مکان و هویت پذیری محله مورد مطالعه پیشنهاد شده است. این پژوهش از نوع توصیفی تحلیلی با هدف شناسایی تأثیر عوامل هویتی بر بافتهای تاریخی موجود در شهر کاشان می باشد.

واژگان کلیدی: هویت شهری، عوامل هویت شهری، احیاء بافت تاریخی، شهر اسلامی، دروازه فین کاشان.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه زنجان (elhammohsenpour@znu.ac.ir)

۲. استادیار گروه معماری دانشگاه زنجان (kalami@znu.ac.ir)

بررسی نقش و جایگاه بازیگران بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، با تاکید بر هیات‌های مذهبی

ناصر مشهدیزاده دهاقانی^۱

چکیده گزارش: عرصه بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری ظرفیت و فضای حضور بازیگران زیاد و متنوعی را داراست. به عبارت دیگر بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری بدون حضور بازیگران لازم امکانپذیر نیست. بازیگران در این عرصه به بازیگران بخش خصوصی، بازیگران بخش دولتی و بازیگران بخش عمومی قابل تقسیم هستند. در هر دسته حضور بازیگران به سه نوع انجام می‌پذیرد. بازیگران یا حاضر هستند، یا غایب بوده و یا وجود ندارند و نیازمند تشکیل و فعال‌سازی‌اند. بازیگران حاضر به سه دسته فعال، نیمه فعال و غیرفعال تقسیم می‌شوند که همه باید فعال و هدفمند باشند. بازیگران غایب باید به صحنه بیایند و بازیگرانی که نیستند بنا بر ضرورت باید تشکیل شوند و فعالیت کنند. در فرآیند توسعه نهادی پس از فعال‌سازی همه بازیگران حاضر و غایب به عنوان بستر ساز توسعه، کار اصلی با حضور بازیگران یا نهادهای مرتبط مستقیم آغاز می‌شود.

یکی از مهمترین بازیگران در شهرهای تاریخی ایران هیات‌های مذهبی هستند. در این مقاله ضمن تحلیل نقش و جایگاه بازیگران، در یک مطالعه موردی به نقش و جایگاه هیات‌های مذهبی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده پرداخته شده است.

۱. مدیرعامل شرکت مهندسان مشاور ایوان نقش جهان

به کارگیری اصول و الگوهای سنتی طراحی فضاهای ورودی در معماری امروز

کاظم مندگاری^۱، سعید شیروانی^۲، فاطمه یآوری^۳، محمدرضا پهلوان زاده^۴

چکیده

فضاهای ورودی، از فضاهای مهم در معماری شهرسازی ایرانی به شمار می‌آمده‌اند که خود دربرگیرنده جزء- فضاهایی بوده که گاهی دارای نقش و کارکردهایی چندگانه در بنا یا شهر بوده‌اند. این خصوصیات کارکردی، ویژگی‌های کالبدی خاصی را موجب گشته و از اصول، معیارها و الگوهای طراحی آن‌ها پیروی شده است که افزون بر کارکردهای مورد نظر، نمود فرهنگ و الگوهای رفتاری جامعه می‌باشند. مجموعه موارد یادشده، نشان از اهمیت این فضاها در معماری ایرانی دارد؛ اهمیتی که شاید در دوران اخیر به فراموشی سپرده شده است. در راستای شناسایی اصول و الگوهای یادشده تا کنون مطالعاتی به عمل آمده است. این مقاله به دنبال گسترش این ادبیات نیست؛ بلکه هدف، ارائه راهکارهایی در راستای به کارگیری اصول و مفاهیم کهن در معماری امروز می‌باشد. در این راستا به بررسی فضاهای ورودی در برخی بناهای قدیم و جدید در شهر یزد با روش توصیفی- تحلیلی پرداخته شده است. یافته‌های پژوهش در بسیاری موارد نشانگر بی‌تفاوتی نسبت به اصول سنتی معماری ایرانی است؛ اما نمونه‌های موفق بسیاری وجود دارند که توجه به اصول و الگوها و نیز نمود خصوصیات کارکردی در طراحی کالبدی آن‌ها به چشم می‌خورد. نتایج پژوهش حاکی از قابلیت بالای اصول و الگوهای یادشده جهت به روز شدن و سازگاری با شرایط امروز جامعه و در نهایت به کارگیری در معماری و شهرسازی امروز هستند که در این راستا به ارائه راهکارهایی پرداخته شده است.

واژگان کلیدی: الگوهای سنتی، فضاهای ورودی، معماری ایرانی، فرهنگ.

۱. استادیار گروه معماری دانشگاه یزد، mondegari@yazd.ac.ir

۲. دانشجوی معماری دانشگاه یزد، saeedshirvani1372@yahoo.com

۳. دانشجوی معماری دانشگاه یزد، yavari_fa@yahoo.com

۴. دانشجوی شهرسازی دانشگاه یزد، mrpahlavanzadeh2552@gmail.com

بهسازی و نوسازی بافت فرسوده با رویکرد پایداری اجتماعی در جهت گردشگری فرهنگی

علیرضا هنرور^۱، سید محمدرضا خطیبی^۲

چکیده

بافت‌های فرسوده شهرها، امروزه به یکی از چالش برانگیزترین مسائل پیش روی مدیران و متولیان امور شهری بدل شده‌اند. اگرچه تنوع عوامل فرسودگی در ابعاد گوناگون، نوسازی بافت‌های فرسوده را با ابعاد متنوع کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی، مدیریتی، فنی و حقوقی همراه کرده است؛ لیکن در جریان اقدام و عمل بیشترین توجهات معطوف به جایگزینی ساختمان‌های فرسوده با ساختمان‌های نو و یا به عبارتی تقدم ابعاد کالبدی بر دیگر ابعاد بوده است. بررسی تجربیات نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده با دیدگاه صرفاً کالبدی نشان می‌دهند که اتخاذ چنین رویکردی موجب تغییر شکل و ماهیت معضلات موجود و بروز آنان به اشکال دیگر گردیده است؛ بنابراین ضروری است ملاحظات بیشتری نسبت به حفظ سرمایه‌های اجتماعی، حرکت در مسیر دستیابی به پایداری اجتماعی، بهره‌گیری از ظرفیت‌ها در جهت رشد اقتصادی و توسعه گردشگری فرهنگی نمود. این پژوهش در تلاش است که مدلی بهینه در بهسازی و نوسازی بافت فرسوده با رویکرد پایداری اجتماعی در جهت گردشگری فرهنگی ارائه نماید که ضمن ارتقاء پایداری اجتماعی، در جهت افزایش گردشگری فرهنگی، در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده پیش رود و رویکرد پایداری اجتماعی در نوسازی و بهسازی بافت‌های فرسوده را در غالب دو بعد مدیریتی و تغییرات کالبدی دنبال نماید. در بعد مدیریتی چهار مولفه خدمات و زیرساخت‌های اجتماعی، زندگی اجتماعی و فرهنگی، مشارکت مردم و فضاهای انعطاف پذیر مطرح می‌گردد. آنچه در بعد تغییرات کالبدی مد نظر است بهبود ساخت و سازها در مسیری است که موجبات کاهش جرم و افزایش امنیت در محیط‌های شهری را فراهم آورد و از سویی دیگر افزایش کیفیت زیست در محیط مسکونی را به همراه داشته باشد.

واژگان کلیدی: بهسازی و نوسازی بافت فرسوده، پایداری اجتماعی، گردشگری فرهنگی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، مدیر عامل شرکت عمران و مسکن سازان قزوین، a.honarvar@yahoo.com

۲. دکتری تخصصی شهرسازی، استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین، m_khatibi@qiau.ac.ir

درآمدزایی از موضوع گردشگری در بافت فرسوده

علی یزدخواستی^۱، فاطمه قربانعلی زاده^۲، نرجس رضاکریم^۳

چکیده

هدف از این مقاله این است که نشان دهد چگونه می‌توان با ورود گردشگران برای بازدید از بافت‌های فرسوده به درآمد زایی رسید. روش گردآوری اطلاعات در این تحقیق روش توصیفی و کتابخانه‌ای بوده است. جامعه آماری آن، گردشگرانی است که برای بازدید از بافت فرسوده اقدام می‌کنند. بازسازی بافت فرسوده و بهره‌برداری از آن‌ها به عنوان خانه‌های تاریخی باعث توجه خاص گردشگران داخلی و خارجی و درآمد زایی از آنها از جایگاه خاصی برخوردار است. بافت فرسوده در واقع نوعی سرمایه فرهنگی برای هر کشور محسوب می‌شود که با بافت‌های مخروبه ی حاشیه شهرها متفاوت است. درواقع در اینجا منظور از بافت فرسوده به مکان‌های تاریخی که بیانگر فرهنگ جوامع است اشاره دارد. درآمدزایی از گردشگران به دو شیوه مستقیم و غیر مستقیم تقسیم می‌شود. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش روش توصیفی بوده است. نتایج به دست آمده از این تحقیق نشان می‌دهد که ورود گردشگران به کشور بدون برنامه ریزی، نه تنها به رشد اقتصادی کمک نمی‌کند، بلکه باعث آسیب به بخش‌های اقتصادی و فرهنگی کشور خواهد شد. بر اساس نظرات محققان گردشگری یکی از راه‌های سریع بازگشت سرمایه است، این امر بیانگر اهمیت اقتصادی گردشگری می‌باشد. به ویژه گردشگری از بافت فرسوده و تاریخی که نشان دهنده ی تمدن و هویت یک ملت می‌باشد. به طور کلی درآمدها از گردشگران بافت‌های فرسوده درآمدهای به دست آمده از ورودی شهرها، هتل‌ها، مراکز تجاری و غیره می‌باشد.

واژگان کلیدی: درآمدزایی، گردشگری، بافت فرسوده، اقتصاد گردشگری

۱. استادیار گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان

۲. دانشجوی گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان

۳. دانشجوی گروه علوم تربیتی دانشگاه کاشان